

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ХАРЧУВАННЯ ТА ТОРГІВЛІ

## **ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ**

### **ОПОРНИЙ КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ**

для студентів спеціальностей 8.091711 «Технологія харчування», 8.091702 «Технологія хліба, кондитерських, макаронних виробництв та харчових концентратів», 7.091706 «Технологія зберігання консервування та переробки плодів та овочів», 7.091709 «Технологія зберігання консервування та переробки молока», 7.091707 «Технологія зберігання, консервування та переробки м'яса»

Харків 2010

Обговорено і схвалено на засіданні кафедри устаткування підприємств харчування, протокол № 9 від 05.02.2010 р.

Завідувач кафедри устаткування підприємств харчування, професор

Дейниченко Г.В.

Рецензент: к.т.н., доц. Федак Н.В.

Обговорено і схвалено на засіданні науково-методичної комісії НН ІХТБ, № 3 від 10.02.2010р.

## ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
Тема 1 ВСТУП В ІНТЕЛЕКТУАЛЬНУ ВЛАСНІСТЬ ТА СИСТЕМА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	6
1.1 Поняття інтелектуальної власності.....	6
1.2 Об'єкти інтелектуальної власності.....	7
1.3 Поняття права інтелектуальної власності.....	8
1.4 Законодавство України про інтелектуальну власність.....	10
1.5 Система органів управління в сфері охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності в Україні.....	12
Тема 2 АВТОРСЬКЕ І СУМІЖНІ ПРАВА ТА ПРАВО ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ.....	17
2.1 Поняття авторського права та суміжних прав .....	17
2.2 Об'єкти авторського права та суміжних прав.....	17
2.3 Суб'єкти авторських відносин.....	19
2.4 Особисті немайнові права авторів.....	21
2.5 Майнові права автора та іншої особи, що має авторське право.....	21
2.6 Суміжні права.....	23
2.7. Спільне та різне в цивільно-правовому регулюванні авторських і патентних відносин.....	24
2.8. Поняття, предмет і система промислової власності.....	28
2.9 Міжнародне співробітництво у сфері охорони інтелектуальної власності.....	28
2.10 Об'єкти промислової власності.....	30
2.11 Суб'єкти права на винаходи, корисні моделі та промислові зразки.....	32
Тема 3 ОХОРОНА ПРАВ НА ОБ'ЄКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ...34	
3.1 Мета і принцип правової охорони об'єктів інтелектуальної власності.....	34
3.2 Набуття прав на винаходи та корисні моделі.....	35
3.3 Набуття прав на промисловий зразок.....	38
3.4 Набуття прав на географічне зазначення.....	40
3.5 Набуття прав на торговельну марку.....	41
3.6 Охорона прав на об'єкти авторського права та суміжних прав.....	44
Тема 4 ПАТЕНТНА ІНФОРМАЦІЯ ТА ДОКУМЕНТАЦІЯ.....	45
4.1 Патентно-інформаційні ресурси та їх використання.....	45
4.2 Методи та засоби патентного пошуку.....	46
4.3 Зміст і проведення тематичного пошуку.....	47
4.4 Проведення іменного пошуку.....	49
4.5 Використання патентних баз даних.....	49
4.6 Основні міжнародні класифікаційні системи об'єктів промислової власності.....	50
4.7 Патентно-інформаційні ресурси України та їх використання.....	52
Тема 5 ЕКОНОМІКА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	54
5.1 Інтелектуальна власність як складова інтелектуального	

капіталу за економічним змістом.....	54
5.2. Інтелектуальна власність у господарській діяльності.....	58
5.3. Механізм комерціалізації інтелектуальної власності.....	63
5.4. Оподаткування операцій з нематеріальними активами.....	67
5.5. Оцінка вартості прав на об'єкти інтелектуальної власності.....	68
Тема 6 ЗАХИСТ ПРАВ НА ОБ'ЄКТИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	74
6.1 Необхідність захисту.....	74
6.2 Дії, що визнаються порушеннями прав відносно різних об'єктів інтелектуальної власності.....	74
6.2.1 Винаходи (корисні моделі).....	74
6.2.2 Промислові зразки.....	75
6.2.3 Географічне зазначення (зазначення походження товарів).....	75
6.2.4 Торговельні марки (знаки для товарів і послуг).....	76
6.2.5 Авторське право та суміжні права.....	76
6.3 Права власника охоронного документа в разі виявлення порушення його прав.....	77
6.4 Органи, до яких слід звертатися в разі виявлення порушника прав на об'єкт права інтелектуальної власності.....	78
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	80
ДОДАТКИ.....	81

## ВСТУП

У сучасному світі об'єкти права інтелектуальної власності відіграють значну роль у забезпеченні конкурентоспроможності товарів та послуг і стають, таким чином, вирішальним чинником економічного розвитку. Будучи введеними у цивільний обіг, вони приносять підприємству додатковий прибуток. Поставлені на бухгалтерський облік як нематеріальні активи, ці об'єкти суттєво збільшують вартість активів підприємства (бізнесу). Але якщо в розвинених країнах близько 50% активів підприємств складають права на об'єкти інтелектуальної власності, то в Україні цей показник менше 1%. Тому в підприємств України є великий і ще не використаний резерв для завоювання ринку, отримання значного прибутку, розвитку інноваційних процесів. Це стосується не лише великих, а й малих і середніх підприємств.

Курс „Інтелектуальна власність” є важливою складовою підготовки студентів спеціалістів та магістрів спеціальностей 8.091711 «Технологія харчування», 8.091702 «Технологія хліба, кондитерських, макаронних виробництв та харчових концентратів», 7.091706 «Технологія зберігання консервування та переробки плодів та овочів», 7.091709 «Технологія зберігання консервування та переробки молока», 7.091707 «Технологія зберігання, консервування та переробки м'яса»

. Завдяки вивченню дисципліни студенти повинні вміти визначити:

- основні поняття системи правової охорони інтелектуальної власності;
- складові міжнародної системи охорони інтелектуальної власності;
- складові системи інтелектуальної власності в Україні;
- інтелектуальну власність в нормах загального законодавства України;
- об'єкти та суб'єкти права інтелектуальної власності;
- вартість права на об'єкти інтелектуальної власності;
- процедуру захисту прав інтелектуальної власності у разі їх порушення.

Все це сприяє підготовці майбутніх спеціалістів високого професійного рівня та забезпечує захист державних економічних інтересів незалежної України.

*Метою* вивчення курсу „Інтелектуальна власність” є забезпечення інтелектуального і соціального розвитку особистості шляхом навчання основам правових та економічних аспектів інтелектуальної власності.

*Об'єктом* вивчення дисципліни є сукупність норм, що регулюють суспільні відносини у сфері інтелектуальної діяльності та інтелектуальної власності.

Опорні конспекти являють собою стисле викладання лекційного матеріалу із використанням схематичних зображень деяких питань тем. Таке подання інформаційного матеріалу дозволяє студентам краще сприймати і системно засвоювати спеціальні знання рухаючись від узагальненого матеріалу до більш простого.

# ЛЕКЦІЯ 1. ВСТУП В ІНТЕЛЕКТУАЛЬНУ ВЛАСНІСТЬ ТА СИСТЕМА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

## 1.1 Поняття інтелектуальної власності

Інтелектуальна власність – частина цивільного права, що об'єднує дві сфери прав – промислову власність та авторське право і суміжні права. Виникнення терміна „інтелектуальна власність" приходиться на кінець XVII ст. Він уперше з'явився у французькому законодавстві на базі теорії природного права, яке одержало свій найбільш послідовний розвиток саме в працях французьких філософів-просвітителів (Вольтер, Дідро, Руссо та ін.). Відповідно до цієї теорії право творця будь-якого творчого результату (чи то літературного твору, чи винаходу) є його невід'ємним природним правом, що виникає із самої сутності творчої діяльності та „існує незалежно від визнання цього права державною владою".

14 липня 1967 р. було створено Всесвітню організацію інтелектуальної власності (ВОІВ), яка з грудня 1976 р. набула статусу спеціалізованої установи Організації Об'єднаних Націй. Але фактичне започаткування цієї організації слід віднести на кінець XIX ст., коли 20 березня 1883 р. було укладено Паризьку конвенцію про охорону промислової власності. Пізніше, а саме в 1886 р., було прийнято Бернську конвенцію про охорону літературних і художніх творів. Обидві конвенції передбачали створення секретаріату, який називався „Міжнародне бюро". У 1893 р. ці секретаріати було об'єднано в один, який діяв під різними назвами.

Всесвітня організація інтелектуальної власності у поняття інтелектуальної власності включає:

- 1) промислову власність, яка, головним чином, охоплює винаходи, товарні знаки і промислові зразки;
- 2) авторське право, яке стосується літературних, музичних, художніх, фотографічних і аудіовізуальних творів.

Нині поняття інтелектуальної власності включає значно більше результатів інтелектуальної діяльності. Коло об'єктів інтелектуальної власності сьогодні можна поділити на три основні групи:

- *перша* – це результати наукової, літературної і художньої творчості, які охороняються авторським правом і суміжними правами;
- *друга* – результати науково-технічної творчості, що охороняються патентними правом або, точніше сказати, правом промислової власності;
- *третьою* групу складають засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг, які прирівняні до результатів інтелектуальної діяльності.

Отже, інтелектуальна власність – це результати творчої діяльності. Її об'єктом, проте, є не матеріальні носії, в яких реалізовані результати творчості,

а саме ті ідеї, думки, міркування, образи, символи тощо, які реалізуються чи втілюються у певних матеріальних носіях. Це специфічна особливість інтелектуальної власності – її об'єктами є нематеріальні речі, а саме безтілесні ідеї тощо. Проте не будь-які ідеї, а лише такі, що можуть бути втілені в матеріальних носіях, тобто їх автори повідомляють, як ту чи іншу ідею можна втілити та використати, або вона вже втілена в науковому, літературному чи художньому творі. Це одна із ознак інтелектуальної власності, яка відрізняє її від звичайної власності. Ті ідеї, що містять результати науково-технічної творчості та претендують на визнання об'єктом промислової власності, мають бути кваліфіковані як такі уповноваженими на це державними органами. Яким би він не був – він є об'єктом власності його творця. Наприклад, автор розробив якусь технічну пропозицію, спрямовану на удосконалення певного технологічного процесу, і подав її до Державного департаменту інтелектуальної власності як винахід. У результаті науково-технічної експертизи цю пропозицію винаходом не визнано. Проте вона не перестала бути об'єктом власності її творця.

## 1.2 Об'єкти інтелектуальної власності

Стаття 420 ЦК „Об'єкти права інтелектуальної власності” проголошує: „До об'єктів права інтелектуальної власності, зокрема, належать:

- літературні та художні твори;
- комп'ютерні програми;
- компіляції даних (бази даних);
- виконання;
- фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення;
- наукові відкриття;
- винаходи, корисні моделі, промислові зразки;
- компонування (топографії) інтегральних мікросхем;
- раціоналізаторські пропозиції;
- сорти рослин, породи тварин;
- комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення;
- комерційні таємниці.

Суттєвим є включення до переліку об'єктів інтелектуальної власності наукового відкриття.

Наукове відкриття як явище виключно наукове є свідченням високого рівня науково-дослідної діяльності в суспільстві, високого рівня науки в цілому. Наукове відкриття є найвищим досягненням будь-якої науки. Правову охорону наукові відкриття набули не так давно. Її започатковано в колишньому СРСР. У 1959 р., не лише в СРСР, а й в усьому світі вперше було введено державну реєстрацію наукових відкриттів, але з датою пріоритету від 1947 р. За час існування державної реєстрації відкриттів їх зареєстровано понад 350.

За наполяганням колишнього Радянського Союзу, наукові відкриття були включені до об'єктів правової охорони Конвенції про створення

Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ст. 2 н. VIII). В Україні державної реєстрації наукових відкриттів за радянських часів не було, а незалежна Україна державної реєстрації наукових відкриттів не розпочала.

Новий Цивільний кодекс України включив наукові відкриття до переліку об'єктів правової охорони. Стаття 457 ЦК містить визначення поняття „наукове відкриття”. Це визначення відрізняється від відомих тим, що до терміна „відкриття”, який вживався раніше, додали слово „наукове”, отже, тепер це найвище досягнення науково-дослідної діяльності називається „наукове відкриття”.

*Науковим відкриттям* є встановлення невідомих раніше, але об'єктивно існуючих закономірностей, властивостей та явищ матеріального світу, які вносять докорінні зміни у рівень наукового пізнання.

Автор наукового відкриття має право надавати науковому відкриттю своє ім'я або спеціальну назву.

Право на наукове відкриття засвідчується дипломом та охороняється у порядку, встановленому законом, (ст. 457 ЦК). Структуру об'єктів інтелектуальної власності в Україні наведено на рис. 1.1.



**Рисунок 1.1 – Структура об'єктів інтелектуальної власності в Україні**

### 1.3 Поняття права інтелектуальної власності

Виходячи зі сказаного вище, логічно випливає висновок: якщо є інтелектуальна власність, то очевидно, що є і право інтелектуальної власності. Не може бути власності без права власності.

За Законом України „Про власність” будь-які результати інтелектуальної діяльності визнаються об'єктами права власності (приватної, комунальної чи



державної). Проте закони України про інтелектуальну власність непослідовні у визначенні права на результати творчості. Принаймні три закони України („Про авторське право і суміжні права”, „Про охорону прав на сорти рослин”, „Про племінне тваринництво”) право на результати творчої діяльності обмежують лише виключним правом на використання цього результату. Інші закони про промислову власність, результати науково-технічної творчості чітко й однозначно визнають об'єктами права власності з усіма наслідками, що з цього випливають. Так, Закон України „Про охорону прав на винаходи і корисні моделі” у п.5 ст. 5 визначає: „Право власності на винахід (корисну модель) засвідчується патентом”.

Ми будемо виходити з цієї точки зору, за якою за творцями визнається право власності на їхні витвори.

Так, Цивільний кодекс України (ст. 418) дає таке визначення права інтелектуальної власності:

„Право інтелектуальної власності – це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений цим Кодексом та іншим законом”.

Право інтелектуальної власності складаються з особистих немайнових прав інтелектуальної власності та (або) майнових прав інтелектуальної власності, зміст яких щодо певних об'єктів права інтелектуальної власності визначається Кодексом та іншим законом.

Право інтелектуальної власності є непорушним. Ніхто не може бути позбавлений цього права чи обмежений у його здійсненні, крім випадків, передбачених законом.

Слід відзначити, що право власності, як і будь-яке інше цивільне право, прийнято розглядати в *об'єктивному* та *суб'єктивному* значеннях.

*Право інтелектуальної власності в об'єктивному значенні – це сукупність правових норм, які регулюють суспільні відносини у процесі створення та використання результатів інтелектуальної діяльності.* Тобто це сукупність цивільно-правових актів, які регулюють зазначені відносини.

*У суб'єктивному значенні право інтелектуальної власності - особисті немайнові і майнові права, що відповідно до чинного законодавства належать авторам того чи іншого результату інтелектуальної діяльності.* Зміст суб'єктивних прав інтелектуальної власності буде розкрито далі.

Об'єктами права інтелектуальної власності є результати творчої діяльності, а первісними суб'єктами цього права є творці цих результатів. Безумовно, право інтелектуальної власності може належати не лише безпосередньо творцям, а й їх правонаступникам.

Залежно від характеру інтелектуальної діяльності право власності на зазначені результати буває трьох видів:

1. Якщо результатом творчої діяльності є твори науки, літератури, мистецтва, то вони охороняються авторським правом. До авторського права долучаються так звані суміжні права (права виконавців, розробників фонограм та організацій мовлення);

2. Другу групу прав інтелектуальної власності складають результати

науково-технічної творчості, які об'єднуються в групу об'єктів промислової власності;

3. Позначення і найменування, засобами яких розрізняються учасники цивільного обороту, товари і послуги, складають третю групу прав інтелектуальної власності.

#### *Співвідношення права власності та права інтелектуальної власності*

Право власності та право інтелектуальної власності – це різні правові інститути, хоча вони і мають багато спільного. Воно полягає в тому, що їх суб'єктам належать однакові права на об'єкти власності. Суб'єкти права інтелектуальної власності мають стосовно результатів творчої діяльності таку само правочинність, як і суб'єкти звичайного права власності. Це – право володіння, користування і розпорядження об'єктом своєї власності на свій розсуд (ст. 41 Конституції України). Спільними є способи виникнення права власності та права інтелектуальної власності, незважаючи на їх різноманітність:

– право власності виникає шляхом виробництва об'єкта. Право інтелектуальної власності виникає також шляхом створення твору, винаходу тощо:

– право власності виникає шляхом укладення цивільно-правових договорів, так само виникає і право інтелектуальної власності.

Проте між цими двома видами права власності існує чимало суттєвих відмінностей. Зокрема:

1. Право власності (крім права власності, що встановлюється договором позики) не обмежене будь-яким строком. Цей строк може бути перерваний лише у випадках, передбачених законом.

Право інтелектуальної власності встановлюється лише на певний строк, наприклад, патент на винахід видається строком лише на 20 років. Після чого винахід стає надбанням суспільства.

2. На окремі об'єкти (винаходи, корисні моделі, промислові зразки тощо) правова охорона встановлюється лише після кваліфікації пропозиції як винаходу чи іншого об'єкта та його державної реєстрації.

Встановлення звичайного права власності на матеріальний об'єкт спеціальної кваліфікації на потребує. Державна реєстрація права власності на матеріальні об'єкти необхідна лише у випадках, передбачених законом (нерухомості, транспортних засобів тощо).

3. Найбільш суттєва відмінність між зазначеними правами власності полягає в тому, що звичайне право власності встановлюється на матеріальні об'єкти – предмети навколишнього середовища.

## **1.4 Законодавство України про інтелектуальну власність**

Становлення національного законодавства про інтелектуальну власність стало можливим із набуттям Україною незалежності. Цьому сприяло прийняття Верховною Радою Декларації про державний суверенітет України, якою було проголошено, що Україна самостійно визначає свій економічний

статус і закріплює його в законах. Відповідно до цієї Декларації весь економічний та науково-технічний потенціал, створений на території України, проголошується власністю народу, матеріальною основою суверенітету України і використовується з метою забезпечення матеріальних і духовних потреб громадян України. Декларацію було прийнято Верховною Радою 16 липня 1990 р.

У серпні 1990 р. Верховна Рада прийняла Закон „Про економічну самостійність Української РСР” У ньому було задекларовано, що весь економічний, науковий і технічний потенціал, розташований на території України, складає власність народу України і є основою її економічної самостійності.

24 серпня 1991 р. Верховна Рада України підписала Акт проголошення незалежності України та створення самостійної держави – України.

Завдяки цьому було закладено основу створення своєї національної правової системи, у тому числі національного законодавства про інтелектуальну власність.

Законодавство України з питань інтелектуальної власності базується на Конституції України, Цивільному кодексі України та законах України стосовно правової охорони об'єктів інтелектуальної власності.

Законодавство України, яке містить норми щодо охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності, умовно можна поділити на такі блоки:

#### 1. Загальне законодавство:

- Конституція України;
- Цивільний кодекс України;
- Цивільно-процесуальний кодекс України;
- Кримінальний кодекс України;
- Кримінально-процесуальний кодекс України;
- Митний кодекс України;
- Господарсько-процесуальний кодекс України;
- Кодекс законів про працю України.

#### 2. Спеціальне законодавство у сфері охорони інтелектуальної власності:

- Закон України „Про охорону прав на винаходи”;
- Закон України „Про корисні моделі, промислові зразки”;
- Закон України „Про знаки для товарів і послуг”;
- Закон України „Про топографії інтегральних мікросхем”;
- Закон України „Про сорти рослин”;
- Закон України „Про охорону авторського права і суміжних прав

тощо”.

#### 3. Митне законодавство

До митного законодавства відноситься митний кодекс та інші нормативно-правові акти з цих питань.

Крім того, підзаконні акти – постанови Кабінету Міністрів України, укази та розпорядження Президента тощо.

Основні засади інтелектуальної діяльності закладені в чинній Конституції України.

Стаття 54 Конституції гарантує свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості. Держава створює матеріальні умови, надає підтримку добровільним товариствам і творчим спілкам. Право автора на свій витвір закріплено цією ж статтею Конституції України:

„Кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом”.

Початком становлення законодавства України про інтелектуальну власність є день прийняття Закону України „Про власність” – 7 лютого 1991 р.

Першим нормативним актом, який започаткував створення законодавства про промислову власність, було затверджене Указом Президента України „Тимчасове положення про правову охорону об'єктів промислової власності та раціоналізаторських пропозицій в Україні” від 18 вересня 1992 р. Із прийняттям законів України про промислову власність зазначене положення втратило свою чинність.

### **1.5 Система органів управління в сфері охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності в Україні**

Після здобуття незалежності Україна отримала лише окремі фрагменти системи охорони інтелектуальної власності колишнього СРСР, які до того ж потребували докорінної перебудови відповідно до принципів ринкової економіки та стратегії входження країни до світового економічного, політичного та соціокультурного простору.

За роки незалежності в Україні розбудовано Державну систему правової охорони інтелектуальної власності (рис. 1.2).

Останнім часом в Україні сформувалася досить розгалужена організаційна система органів, які прямо чи опосередковано забезпечують діяльність у сфері охорони інтелектуальної власності.

За здійснення політики у сфері інтелектуальної власності в Україні відповідає Міністерство освіти і науки України. Виконання конкретних функцій у цій сфері воно делегувало Державному департаменту інтелектуальної власності. Держдепартамент є урядовим органом державного управління, що уповноважений реєструвати і підтримувати на території України права на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки, географічні зазначення тощо, а також здійснювати реєстрацію об'єктів авторського права: творів науки, літератури, мистецтва, комп'ютерних програм, баз даних та інших творів. Держдепартамент проводить єдину державну політику у сфері охорони прав на об'єкти права інтелектуальної власності. Він здійснює роботи з удосконалення нормативно-правової бази, контролює дотримання чинного законодавства в цій сфері, підтримує міжнародне співробітництво у сфері інтелектуальної власності, забезпечує умови щодо введення інтелектуальної власності до господарського обігу, координує роботи з підготовки та підвищення кваліфікації фахівців з

інтелектуальної власності, взаємодіє з громадськими організаціями, які опікуються інтелектуальною власністю.



**Рисунок 1.2 – структура державної системи правової охорони інтелектуальної власності**

До сфери управління Держдепартаменту включено державні підприємства: „Український інститут промислової власності”, „Українське агентство з авторських і суміжних прав”, „Інтелзахист”, а також вищий навчальний заклад – Інститут інтелектуальної власності і права. Останній входить до складу навчально-науково-виробничого комплексу, який створено Державним департаментом інтелектуальної власності, Українським інститутом промислової власності та Українським агентством з авторських і суміжних прав.

Головною функцією Українського інституту промислової власності (Укрпатенту) є здійснення експертизи заявок на об'єкти промислової власності. Саме його експерти проводять експертизу поданих заявниками матеріалів на предмет відповідності умовам правової охорони ТА видають експертний

висновок. Укрпатент має філію, що надає патентно-інформаційні послуги з питань набуття та реалізації прав на об'єкти промислової власності.

Головною функцією Українського агентства з авторських і суміжних прав (УААСП) є колективне управління правами авторів. УААСП, за бажанням автора, здійснює державну реєстрацію об'єктів авторського права і суміжних прав та видає автору охоронний документ – свідоцтво. Важливою функцією УААСПу є надання допомоги щодо захисту прав авторів у разі їх порушення.

Інститут інтелектуальної власності і права виконує функцію підготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері інтелектуальної власності. Він готує спеціалістів і магістрів за спеціальністю „Інтелектуальна власність”, кандидатів у патентні повірені та професійних оцінювачів прав на об'єкти права інтелектуальної власності, а також підвищує кваліфікацію патентознавців, викладачів вищих та загальноосвітніх навчальних закладів, фахівців силових відомств тощо.

Державне підприємство „Інтелзахист” створене з метою удосконалення організації видачі контрольних марок для маркування примірників аудіовізуальних творів та фонограм, комп'ютерних програм, баз даних, а також посилення захисту прав інтелектуальної власності та попередження правопорушень у цій сфері.

На рис. 1.2 також наведено громадські організації, що безпосередньо займаються питаннями інтелектуальної власності та з якими тісно співпрацює Держдепартамент. Серед них – Всеукраїнська асоціація інтелектуальної власності. Вона має міжвідомчий характер і сприяє доведенню основних проблем, що існують у сфері інтелектуальної власності, до відома законодавчої та виконавчої гілок влади.

Особливе місце займає Всеукраїнська асоціація патентних повірених України. За чинним законодавством саме через патентних повірених здійснюється патентування вітчизняних винаходів за кордоном і навпаки. Патентні повірені надають також кваліфіковані послуги фізичним і юридичним особам в питаннях правової охорони, використання та захисту прав на об'єкти права інтелектуальної власності.

Товариство винахідників і раціоналізаторів України займається популяризацією винахідницької діяльності, надає винахідникам і раціоналізаторам певну допомогу в їх діяльності.

Українська асоціація власників товарних знаків опікується інтересами правовласників торговельних марок.

У структурі Верховної Ради України, у складі Комітету з питань науки і освіти створено Підкомітет з питань інноваційної діяльності і захисту інтелектуальної власності.

У структурі судової влади у 2001 р. створено спеціалізовану колегію суддів Вищого господарського суду України з розгляду справ, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності. Подібні колегії також створені у складі господарських судів Автономної республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя та Апеляційних господарських судів.

З 1 березня 2003 р. у Вищому господарському суді України та в апеляційних господарських судах почали діяти спеціалізовані судові палати з розгляду справ у господарських суперечках, пов'язаних із захистом прав на об'єкти інтелектуальної власності. Запроваджено також відповідну спеціалізацію суддів у місцевих господарських судах.

Система виконавчих органів охоплює установи, які наведено нижче.

Міжвідомчий комітет з проблем захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності – постійно діючий орган при Кабінеті Міністрів України, створений у лютому 2000 р. для координації діяльності органів виконавчої влади у сфері охорони інтелектуальної власності.

Державний департамент інтелектуальної власності, створений у квітні 2000 р. у складі Міністерства освіти і науки України.

При Держдепартаменті створено Консультативну раду з представників усіх творчих спілок України та відомих творчих діячів України, а також Апеляційну палату для розгляду в адміністративному порядку заперечень проти рішень за заявками на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг, топографії інтегральних мікросхем і зазначення походження товарів.

Інші міністерства та відомства України, діяльність яких так чи інакше стосується охорони прав інтелектуальної власності:

Антимонопольний комітет України – центральний орган, що забезпечує захист від недобросовісної конкуренції, пов'язаної з неправомірним використанням об'єктів інтелектуальної власності;

Міністерство юстиції України – бере участь у розробці законодавчих актів з питань інтелектуальної власності, координує законотворчу діяльність у цій сфері та відповідає за його адаптацію до законодавства Європейського Союзу;

Міністерство внутрішніх справ України – здійснює заходи з попередження та розкриття злочинів, пов'язаних з порушенням прав інтелектуальної власності, бере участь у створенні та вдосконаленні необхідної для протидії цим порушенням законодавчої бази.

У 2001 р. в структурі Державної служби боротьби з економічною злочинністю були створені підрозділи по боротьбі з правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності – як у центральному апараті, так і на регіональному рівні. Вони проводять в усіх регіонах комплексні перевірки суб'єктів господарювання стосовно дотримання вимог нормативно-правових актів, що регламентують оптову та роздрібну торгівлю примірниками аудіовізуальних творів і фонограм.

Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності створений у складі Академії правових наук і має бути спеціалізованою установою для проведення наукових досліджень у сфері інтелектуальної власності, участі в розробці проектів законів та інших нормативно-правових актів з питань інтелектуальної власності, підготовки експертних висновків із зазначених питань. До структури органів регулювання охорони інтелектуальної власності слід віднести і мережу недержавних організацій, що складається із двох груп:

1. Творчі спілки – Національна спілка письменників України, Національна спілка театральних діячів України, Національна спілка кінематографістів України, Національна спілка художників України, Національна спілка майстрів народного мистецтва України, Національна спілка архітекторів України, Національна спілка композиторів України, Спілка фотохудожників України, Національна спілка журналістів України, Всеукраїнська спілка кобзарів, Спілка рекламистів України, Всеукраїнська музична спілка, Спілка дизайнерів України, Український фонд культури, Національна ліга українських композиторів.

2. Недержавні інституції, що спеціалізуються у сфері інтелектуальної власності:

- Всеукраїнська асоціація патентних повірених;
- Коаліція з питань захисту прав інтелектуальної власності;
- Українська група Міжнародної асоціації з охорони промислової власності;
- Міжнародний центр правових проблем інтелектуальної власності (м. Київ);
- Антипіратський союз України;
- Українська юридична група;
- Авторсько-правове товариство.

Створено громадську організацію Всеукраїнське агентство авторів.

## **КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ ДО ТЕМИ ЗАНЯТТЯ**

1. На які групи умовно можна поділити законодавство України, яке містить норми щодо охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності?

2. На чому базується законодавство України з питань інтелектуальної власності?

3. Які закони належать до спеціального законодавства у сфері охорони інтелектуальної власності?

4. Що Ви розумієте під терміном „право інтелектуальної власності”?

5. Ви розумієте під терміном „право промислової власності”?

6. Яка система органів інтелектуальної власності в Україні?

7. Що належить до об'єктів інтелектуальної власності?

8. Яка існує система органів управління у сфері охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності в Україні?

9. Як виникло та розвивалось поняття інтелектуальної власності?

**Рекомендована література: [1 С.9-39]; [2 С.40-51]; [3 С.3-31]; [4 С.7-78; 139-173]**



## ЛЕКЦІЯ 2. АВТОРСЬКЕ І СУМІЖНІ ПРАВА ТА ПРАВО ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ

### 2.1 Поняття авторського права та суміжних прав

Духовна творчість народу є показником його мудрості, культури і моралі. Значення духовної творчості безперервно зростає. Саме наука, література і мистецтво як результат духовної творчості формують світогляд народу, збагачують його культуру визначають моральні засади суспільства.

Основними напрямками духовної творчості народу є наукова діяльність, література і мистецтво. Об'єктивні результати цих видів творчої діяльності людини і є предметом правової охорони. Звичайно, зазначені види діяльності не є вичерпними. Вони перебувають у постійному розвитку: народжуються нові форми, прийоми, виникають нові способи об'єктивного вираження духовного багатства людини.

У зв'язку зі створенням творів науки, літератури і мистецтва виникають певні суспільні відносини, пов'язані з їх використанням. Ці відносини потребують правового регулювання, яке бере на себе авторське право. **В об'єктивному розумінні – це сукупність правових норм, які регулюють відносини, що виникають унаслідок створення та використання творів науки, літератури, мистецтва.**

**У суб'єктивному розумінні авторське право є сукупністю прав, які належать автору або його правонаступникам у зв'язку зі створенням і використанням творів науки, літератури, мистецтва.**

Завдання авторського права – створити найсприятливіші правові умови для творчої діяльності, забезпечити доступність результатів цієї діяльності всьому суспільству. Його основним принципом є поєднання інтересів автора та інтересів усього суспільства. Авторське право проголошує та забезпечує широкий захист особистих немайнових і майнових прав авторів.

### 2.2 Об'єкти авторського права та суміжних прав

Об'єктами авторського права є твори у галузі науки, літератури і мистецтва, а саме:

- 1) літературні письмові твори белетристичного, публіцистичного, наукового, технічного або іншого характеру (книги, брошури, статті тощо);
- 2) виступи, лекції, промови, проповіді та інші усні твори;
- 3) комп'ютерні програми;
- 4) бази даних;
- 5) музичні твори з текстом і без тексту;

б) драматичні, музично-драматичні твори, пантоміми, хореографічні та інші твори, створені для сценічного показу, та їх постановки;

7) аудіовізуальні твори;

8) твори образотворчого мистецтва;

9) твори архітектури, містобудування і садово-паркового мистецтва;

10) фотографічні твори, у тому числі твори, виконані способами, подібними до фотографії;

11) твори вжиткового мистецтва, у тому числі твори декоративного ткацтва, кераміки, різьблення, ливарництва, з художнього скла, ювелірні вироби тощо, якщо вони не охороняються законами України про правову охорону об'єктів промислової власності;

12) ілюстрації, карти, плани, креслення, ескізи, пластичні твори, що стосуються географії, геології, топографії, техніки, архітектури та інших сфер діяльності;

13) сценічні обробки творів, зазначених у пункті 1 цієї частини, і обробки фольклору, придатні для сценічного показу;

14) похідні твори – переклади, обробки, анотації, реферати, резюме, інсценізації, музичні аранжування та інші переробки творів науки, літератури і мистецтва та обробки фольклору – незалежно від того, чи є об'єктами авторського права твори, на основі яких створені похідні твори;

15) збірники творів, збірники обробок фольклору, енциклопедії та антології, збірники звичайних даних, інші складені твори за умови, що вони є результатом творчої праці за доббором, координацією або упорядкуванням змісту без порушення авторських прав на твори, які входять до них як складові частини;

16) тексти перекладів для дублювання, озвучення, субтитрування українською та іншими мовами іноземних аудіовізуальних творів;

17) інші твори.

Об'єкти, що не охороняються:

а) повідомлення про новини дня або поточні події, що мають характер звичайної прес-інформації;

б) твори народної творчості (фольклор);

в) видані органами державної влади у межах їх повноважень офіційні документи політичного, законодавчого, адміністративного характеру (закони, укази, постанови, судові рішення, державні стандарти тощо) та їх офіційні переклади;

г) державні символи України, державні нагороди; символи і знаки органів державної влади, Збройних сил України та інших військових формувань; символіка територіальних громад; символи та знаки підприємств, установ та організацій;

д) грошові знаки;

е) розклади руху транспортних засобів, розклади телерадіопередач, телефонні довідники та інші аналогічні бази даних, що не відповідають критеріям оригінальності і на які поширюється право sui-generis (своєрідне право, право особливого роду).

## 2.3 Суб'єкти авторських відносин

Первинним суб'єктом авторського права є автор твору. Право на твір належить його справжньому автору – тому, хто написав книгу, картину, створив музику, виліпив скульптуру.

Автором наукового, літературного або мистецького твору може бути громадянин України, іноземець або особа без громадянства. Але поняття "автор твору" і поняття "суб'єкт авторського права" не тотожні як за змістом, так і за значенням. Автором твору завжди буде його творець тобто фізична особа.

Авторське право автора прийнято називати первісним, авторське право правонаступників – похідним. На твори, вперше випущені у світ на території України або які не випущені, але знаходяться на території України в будь-якій об'єктивній формі, авторське право визнається за авторами, їхніми спадкоємцями та іншими правонаступниками незалежно від громадянства (ст.8 Закону України "Про авторське право і суміжні права"). Закон визнає авторське право за авторами та їхніми правонаступниками також на твори, які хоч і вперше випущені у світ або перебувають у будь-якій об'єктивній формі на території іноземної держави, але їхніми авторами є громадяни України або автори мають постійне місце проживання на території України (ст.8 Закону).

Дія Закону поширюється також на авторів, твори яких вперше опубліковані в іншій країні, але протягом 30 днів після цього опубліковані в Україні незалежно від громадянства та постійного місця проживання автора. За іншими особами авторське право на твори, які вперше випущені у світ або перебувають у будь-якій об'єктивній формі на території іноземної держави, визнається відповідно до міжнародних договорів або угод, в яких бере участь Україна.

Авторське право за іноземними правонаступниками вітчизняних авторів може бути визнане на території України у випадках передачі їм цього права у порядку, передбаченому законодавчими та іншими нормативними актами.

Порядок передачі українським автором права на використання його твору на території іноземної держави також встановлюється законодавством України і може бути здійсненим через Державне агентство України з авторських і суміжних прав.

У більшості випадків твори науки, літератури, мистецтва створюються однією особою, але іноді двома або кількома, тобто спільною творчою працею кількох співавторів. Якщо два або кілька авторів спільною працею створюють твір, відносини між ними називаються співавторством (ст. 12 Закону).

Авторське право на твір, створений у співавторстві, належить співавторам спільно, незалежно від того, становить такий твір одне нерозривне ціле чи складається з частин, кожна з яких може мати ще й самостійне значення. Частина твору, створеного у співавторстві, визнається такою, що має самостійне значення, якщо вона може бути використана незалежно від інших частин твору. Кожен із співавторів зберігає своє авторське право на створену ним частину твору, яка має самостійне значення.

Цивільно-правова теорія виробила два види співавторства:

- коли неможливо виділити працю кожного співавтора – нероздільне співавторство;

- коли складові частини чітко визначені та відомо, хто із співавторів написав ту чи іншу частину – роздільне співавторство.

Суб'єктом авторського права може бути автор твору, а також інші фізичні та юридичні особи, для яких авторське право може виникати в силу закону, договору або спадкування. Так, відповідно до Закону суб'єктами авторського права можуть бути інші фізичні та юридичні особи. Зокрема, авторське право на збірники та інші складові твори належить їх упорядникам. Вони мають авторське право на здійснений ними добір і розташування матеріалів, що є результатом творчої праці (упорядкування). Проте упорядники зобов'язані суворо дотримуватись прав авторів кожного із творів, включених до складового (складеного) твору. У свою чергу, автори творів, включених до складового (складеного) твору, мають право використовувати свої твори незалежно від складового (складеного) твору, якщо інше не передбачено договором.

Автори похідних творів мають самостійне авторське право на здійснений переклад, переробку, аранжування або будь-яку іншу зміну. Переклад, аранжування або переробка твору не повинні завдавати шкоди авторським правам автора твору, що зазнав перекладу, аранжування чи іншої переробки. Переклади чи переробки творів можуть здійснюватись кількома різними особами.

Авторське право може перейти від автора до інших осіб – правонаступників. Так, за ст. 25 Закону авторське право померлого автора переходить до його спадкоємців. Але в усіх випадках за автором зберігаються його особисті немайнові права.

Відповідно до Закону авторське право діє протягом усього життя автора і 70 років після його смерті. Але з цього загального правила встановлено винятки:

1) строк охорони творів, створених співавторами, діє протягом усього життя і 70 років після смерті останнього співавтора;

2) строк охорони творів посмертно реабілітованих авторів діє протягом 70 років після їх реабілітації;

3) строк охорони твору, який уперше було опубліковано після смерті автора, але в межах 30 років після смерті, діє протягом 70 років від дати опублікування твору;

4) для творів, які були обнародовані анонімно або під псевдонімом, авторське право діє протягом 70 років від дати обнародування твору.

Право авторства, право на ім'я і право протидіяти перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору, що може завдати шкоди честі та репутації автора, охороняються безстроково.

Твори, на які термін авторського права скінчився, або які ніколи ним не охоронялися на території України, вважаються суспільним надбанням.

Твори, які стали суспільним надбанням, можуть вільно використовуватися будь-якою особою без виплати авторської винагороди.

## **2.4 Особисті немайнові права авторів**

Авторське право виникає з моменту створення твору.

Автору відповідно до Закону належать особисті немайнові і майнові права, що виникають у зв'язку зі створенням і використанням будь-якого твору науки, літератури або мистецтва. Для виникнення та здійснення авторських прав не вимагається виконання будь-яких формальностей. Особа, яка має авторське право, для сповіщення про свої права може використати знак охорони авторського права, який розміщується на кожному примірнику твору і складається з латинської літери С у колі – ©, імені (найменування) особи, яка має авторське право, і року першої публікації твору.

Особа, яка має авторське право або будь-яку виключну правочинність на твір, може їх зареєструвати в офіційних державних реєстрах протягом строку охорони авторського права.

Державну реєстрацію здійснює Державне агентство України з авторських і суміжних прав у встановленому порядку.

Факт державної реєстрації прав автора засвідчується свідоцтвом.

Особисті немайнові права автора – це право на:

- авторство;
- авторське ім'я;
- недоторканність твору;
- обнародування твору.

Зазначення імені автора під час використання твору обов'язкове в усіх випадках за одним винятком: якщо твір образотворчого мистецтва або фотографічний твір використовується у промисловості. У цьому випадку ім'я автора не згадується з суто технічних причин. Право автора на ім'я дає можливість випустити свій твір під власним іменем, умовним (псевдонімом) або взагалі без зазначення імені (анонімно) (ст. 13 Закону). У більшості випадків автор публікує свої твори під власним іменем, тобто вказує своє прізвище та ініціали.

Право на вибір способу зазначення імені, а також на розкриття псевдоніма або аноніма є особистим правом автора. Лише у випадку, коли автор у своєму творі порушив чийсь права (наприклад, образив когось), на вимогу слідчих органів або суду видавництва, редакція газети чи театр, яким відоме справжнє ім'я автора, можуть розкрити його псевдонім чи анонім.

## **2.5 Майнові права автора та іншої особи, що має авторське право**

Право на авторську винагороду – це основне майнове право автора чи іншої особи, що має авторське право. Підставою для винагороди є факт використання твору будь-яким чином.

Передусім автору чи іншій особі, що має авторське право належить виключне право на використання твору в будь-якій формі і будь-яким чином (ст.14 Закону). Закон містить визначення поняття „виключне право” – право, коли жодна особа, крім тієї, якій належить авторське право або суміжні права, не може використовувати твір, не маючи на те відповідного дозволу (ліцензії, за винятком випадків, передбачених Законом). Отже, крім суб'єкта авторського права ніхто і в і будь-яким чином використати твір не має права.

Закон надає автору чи іншій особі, що має авторське право, виключне право дозволяти або забороняти:

1. Відтворення творів, тобто виготовлення одного або більше примірників твору або фонограми у будь-якій матеріальній формі, у тому числі у звуко- і відеозапис.

2. Публічне виконання та сповіщення творів.

Публічне виконання – це подання творів, виконань, фонограм, передач організацій мовлення шляхом декламації, гри, співу, танцю та в інший спосіб як безпосередньо (у живому виконанні), так і за допомогою будь-яких пристроїв і процесів (за винятком передачі в ефір чи по проводах) у місцях, де присутні чи можуть бути присутніми особи, які не належать до кола сім'ї або близьких знайомих. Публічне виконання аудіовізуального твору означає демонстрацію окремих кадрів аудіовізуального твору в їх послідовності.

Публічне сповіщення – така передача в ефір чи по проводах зображень і (або) звуків творів, виконань, фонограм, передач організацій мовлення, коли зазначені зображення чи звуки можуть бути сприйняті особами, що не належать до кола сім'ї чи близьких знайомих.

3. Публічний показ – будь-яка демонстрація оригіналу або примірників творів, виконань, передач організацій мовлення безпосередньо або на екрані за допомогою плівки, слайда, телевізійного кадра тощо

4. Будь-яке повторне публічне сповіщення в ефір чи по проводах вже переданих в ефір творів за умови, що воно здійснюється іншою організацією.

5. Переклад творів. Ніхто без дозволу автора не може перекласти його твір іншою мовою. Автор оригіналу може сам здійснити переклад свого твору іншою мовою (авторський переклад). За наявності авторського перекладу ніхто інший не може перекладати цей самий твір на ту ж саму мову. Від авторського перекладу слід відрізнити авторизовані переклади, тобто переклади, схвалені автором.

6. Переробки, адаптації, аранжування та інші подібні зміни творів.

Переробки творів можуть здійснюватися і різними способами, і в різних формах. Наприклад, на основі одного твору (розповідного) створюється інший – драматичний чи сценарій або навпаки. Такі твори прийнято називати похідними.

Адаптація твору – це пристосування або полегшення твору для сприйняття малопідготовленими читачами або пристосування літературно-художнього тексту для осіб, що починають вивчати іноземну мову.

Аранжування – перекладення музичного твору, написаного для одного музичного інструмента чи складу інструментів (голосів), стосовно іншого інструмента або іншого складу – розширеного чи звуженого.

7. Розповсюдження творів шляхом продажу, відчуження іншим способом або шляхом здачі в найм чи у прокат та іншого передавання до першого продажу примірників твору.

8. Здача в найм оригіналу або примірників аудіовізуальних творів, комп'ютерних програм, музичних творів у нотній формі, а також творів, зафіксованих на фонограмі.

9. Імпорт примірників творів з метою розповсюдження, включаючи примірники, виготовлені з дозволу автора або іншої особи, яка має авторське право.

10. Будь-яке використання творів іншими особами дає автору чи іншій особі, що має авторське право, право вимагати виплати винагороди. Винагорода може здійснюватись у вигляді платежу (одноразова винагорода), у формі відрахувань (відсотків) за кожний проданий примірник чи кожне використання твору або складається із змішаних платежів.

## **2.6 Суміжні права**

Суміжні права безпосередньо пов'язані з авторськими правами, саме тому вони називаються суміжними й охороняються одним законом. Особливістю суміжних прав є те, що вони ґрунтуються на використанні, як правило, чужих авторських прав. Суміжні права впливають із творчої діяльності з реалізації, використання вже обнародованих творів літератури і мистецтва. Наприклад, поет написав слова пісні, композитор написав музику до цієї пісні. Але пісня може бути донесена до слухачів лише певним виконавцем – співаком. Творчість співака є суміжною творчою діяльністю з реалізації самої пісні. Із цієї творчої діяльності впливає право співака на власне виконання пісні, яке одержало назву суміжного права.

Під суміжними правами закон розуміє три групи прав: а) права виконавців; б) права виробників фонограм; в) права організацій мовлення. Це права на оригінальність, майстерність, манеру виконання, на інтерпретацію твору. Це низка прав виробників фонограм і прав організацій мовлення на їх програми передач.

Отже, суміжні права можна визначити як права на результати творчої діяльності виконавців, виробників фонограм та організацій мовлення з використанням творів літератури і мистецтва, авторські права на які належать іншим особам.

Об'єктами суміжних прав, таким чином, є:

а) виконання для фіксації, відтворення та розповсюдження за допомогою технічних засобів;

б) записи виконання та інші записи за допомогою технічних засобів (фонограми, відеограми);

в) програми (передачі) організацій мовлення.

Зазначені результати творчої діяльності можуть одержати правову охорону лише за певних умов, визначених законом. Права виконавців охороняються, якщо виконання:

- 1) вперше мало місце на території України;
- 2) зафіксоване на фонограмі, що охороняється відповідно до закону;
- 3) не зафіксоване на фонограмі, включено у передачу організації мовлення, що охороняється відповідно до Закону.

Права виробників фонограм охороняються, якщо:

- 1) виробник є громадянином України або юридичною особою з офіційним місцезнаходженням на території України;
- 2) фонограму вперше опубліковано на території України або опубліковано на території України протягом 30 днів від дня публікації в іншій державі;
- 3) перша фіксація фонограми мала місце в Україні. Права організацій мовлення охороняються, якщо вони мають офіційне місцезнаходження на території України і здійснюють передачі з передавачів, розташованих на території України.

## **2.7. Спільне та різне в цивільно-правовому регулюванні авторських і патентних відносин**

Відзначимо спільні ознаки в цивільно-правовому регулюванні авторських і патентних відносин.

**1.** Спільною суттєвою ознакою цих двох правових інститутів є те, що об'єктами авторських і патентних прав є саме результати творчої діяльності людини. Їхня характерна риса й особливість – регулювання відносин, які складаються у зв'язку з творчою діяльністю людей. Ніяка інша діяльність, що не має творчого характеру, не може бути предметом регулювання цих інститутів. Тому і в авторському, і в патентному законодавстві акцентується, що творцем може бути лише людина. Але суб'єктами авторських і патентних відносин (прав і обов'язків) можуть бути як громадяни, так і юридичні особи. Суб'єктом авторських прав може бути, наприклад, кіностудія, телестудія, видавництво та інші юридичні особи. Суб'єктом патентних прав можуть бути роботодавці, підприємства будь-яких форм власності та інші юридичні особи. Творчий характер діяльності означає що надання будь-якої технічної допомоги автору чи винахіднику – консультації, розрахунки, креслення, оформлення заявок – не має творчого характеру і не підпадає під поняття творчості, а такого роду допомога не може вважатися творчим співавторством.

**2.** Другою спільною ознакою цих двох видів творчої діяльності є те, що вони мають завершитися певним результатом, втіленим у певну матеріальну форму або зафіксованим у певному матеріальному носії. Якщо ж творчий пошук не завершився певним результатом, то немає об'єкта правової охорони – нічого охороняти.

При цьому результати науково-технічної творчості мають бути реалізовані не просто у певній матеріальній формі (креслення, зразок, опис



тощо), а йв установленому порядку визнані відповідним державним органом саме тим результатом, на досягнення якого було спрямовано творчий пошук.

3. Третя спільність, яка поєднує зазначені правові інститути, полягає в тому, що простір дії авторських і патентних прав – це територія України. Тобто авторські і патентні права діють лише в межах України. Отже, патент, виданий Установою, має силу лише в межах України. Для того, щоб захистити патентні права українського винахідника в іншій державі, наприклад у Франції, необхідно його винахід запатентувати ще раз – у Франції. Те ж саме стосується й авторських прав. Закон України „Про авторське право і суміжні права” проголошує, що за громадянами України авторське право визнається і в тих випадках, коли їх твори вперше випущені в світ або знаходяться в будь-якій об'єктивній формі на території іноземної держави. Проте цю норму не слід розуміти так, що авторські права громадянина України захищаються в тій країні, де твір уперше випущено у світ; або знаходиться в будь-якій об'єктивній формі.

Питання про захист авторських прав громадян України на території іноземних держав постає і сьогодні. Зазначені права захищаються на території інших держав лише на основі двосторонніх договорів або міжнародних конвенцій. Поза зазначеними договорами і конвенціями твори громадян України можуть використовуватися на території іноземних держав без спеціального на це дозволу і без виплати авторської винагороди.

4. Четвертою спільністю в правовому регулюванні відносин, що пов'язані з творчою діяльністю, є однакова дієздатність суб'єктів творчого процесу. Тобто творцями будь-яких результатів творчої діяльності можуть бути як повнолітні громадяни, так і неповнолітні. Відповідно до Цивільного кодексу повна дієздатність громадян України настає по досягненні ними 18-ти років. Проте для створення будь-якого твору літератури, мистецтва, винаходу тощо цього віку не вимагається. А мають право на авторство, на ім'я, на винагороду за використання їх творів чи об'єктів промислової власності та інші права і пільги.

5. П'яту спільність у регулюванні зазначених відносин складає право авторства і право на ім'я. Воно виникає як у автора будь-якого твору літератури, науки і мистецтва, так і у автора винаходу чи будь-якого іншого об'єкта промислової власності незалежно від віку. Кожен творець будь-якого результату творчої діяльності має право вважати себе автором свого винаходу чи іншого твору і вимагати цього від інших. Кожен з них має право випускати твір у світ під власним іменем або під псевдонімом чи анонімно. Творець об'єкта промислової власності має право просити, щоб його витвору було присвоєно його ім'я або певна спеціальна назва.

6. Спільною ознакою для всіх авторів результату творчої діяльності є право на винагороду і підстави її виплати. Такою підставою відповідно до чинного законодавства є лише факт використання цього результату.

Проте розрізняються між собою способи та методи обчислення винагороди за використання творів літератури, науки і мистецтва та об'єктів промислової власності. Кожний вид творчості має свої особливості у

визначенні розміру винагороди за використання її результатів. Але у всіх випадках право на винагороду виникає на підставі використання результату творчої діяльності за договором.

7. Спільним є те, що суб'єктом авторських і патентних прав може стати у випадках, визначених законодавством, держава. Так, за спливом строку дії авторського права твір стає надбанням суспільства. Винахідник може передати виключне право на використання винаходу державі.

Незважаючи на багато спільного в цивільно-правовому регулюванні відносин, пов'язаних із творчою діяльністю, між ними існує також чимало *істотних відмінностей*.

1. Істотною відмінністю є, передусім, різні об'єкти цих відносин. Об'єктом авторських відносин є продукти творчої діяльності гуманітарної сфери або духовної діяльності. Зокрема, це – твори літератури, науки, мистецтва тощо. У свою чергу, ці види творчої діяльності поділяються на підвиди. Наприклад, науково-дослідна діяльність може завершитися різними підвидами своїх результатів – статтею, монографією, дисертацією, брошурою тощо. Мистецтво, як вид творчої діяльності, в свою чергу, об'єднує цілий комплекс окремих підвидів цієї творчості – музику, скульптуру, пластика, художню літературу, виконавську майстерність артистів, диригентів тощо.

Другу групу об'єктів зазначених цивільно-правових відносин складають об'єкти, які ми називаємо об'єктами промислової власності. Ці відносини регулюються патентним законодавством і стосуються сфери науково-технічної творчості. Але слід зазначити, що науково-технічна інформація як результат науково-технічної творчості є об'єктом права власності, проте на неї не видаються правоохоронні документи. Патентне законодавство охоплює відносини зі створення і використання винаходів, корисних моделей, промислових зразків, раціоналізаторських пропозицій знаків для товарів і послуг тощо.

2. Друга відмінність об'єктів означених цивільно-правових відносин зумовлена особливостями правової охорони цих об'єктів. Чинне законодавство передбачає для надання правової охорони об'єктам промислової власності їх попередню кваліфікацію як таких і наступну їх державну реєстрацію. Лише після виконання цих процедур заявникам видаються правоохоронні документи у формі патентів або свідоцтв.

Об'єкти, що охороняються авторським правом, для одержання правової охорони не потребують подання спеціальної заявки, проведення експертизи та державної реєстрації. На результати творчої духовної діяльності правоохоронні документи не видаються. Для одержання правової охорони цих об'єктів достатньо надати їм об'єктивної матеріальної форми.

3. Істотною відмінністю цивільно-правової охорони результатів духовної та науково-технічної творчості є різні строки дії авторського і патентного права.

Зазначимо, що право авторства, право на ім'я, право на недоторканість твору не обмежуються будь-яким строком. Автор будь-якого твору науки, літератури і мистецтва чи об'єкта промислової власності залишається автором,

незалежно від того, коли створено твір чи будь-який інший результат науково-технічної творчості. Право авторства охороняється довічно. Право на ім'я також ніяким строком на обмежено. Воно діє безстроково, як і право авторства. Різниця полягає лише в тому, що за авторським правом автор може випускати свій твір у світ під власним іменем, під псевдонімом або анонімно.

Що стосується об'єктів промислової власності, то автор (винахідник) має право на присвоєння свого імені створеному ним винаходу (корисній моделі), новому сорту рослин тощо.

Інші авторські і патентні права обмежені певним строком дії. Так, Цивільний кодекс України передбачає, що авторське право діє протягом усього життя автора і 70 років після його смерті, починаючи відлік з 1 січня наступного року після смерті автора.

Строки дії патентних прав для різних об'єктів промислової власності встановлені різні. Патенти на винаходи і нові сорти рослин діють протягом 20 років від дати подання заявки до Установи. Патент на промисловий зразок видається строком на 10 років від дати подання заявки до Установи і може бути подовжений, але не більше ніж на 5 наступних років. Свідоцтво на знак для товарів і послуг діє протягом 10 років від дати подання заявки до Установи, і його дія може бути подовжена на наступні 10 років.

Авторське право, на яке чинне законодавство встановило певні строки його дії, зводиться до права на винагороду за використання твору чи будь-якого іншого об'єкта промислової власності. Автори результатів творчої діяльності мають право на винагороду, якщо зазначені результати будуть використані протягом строку дії авторського права. Письменник чи його спадкоємці мають право на винагороду, якщо твір використовується за життя автора або в межах 70 років після його смерті. Винагорода за використання винаходу чи іншого об'єкта промислової власності виплачується за умови, що використання мало місце в межах строку дії патенту.

Після закінчення строку дії авторського чи патентного права твір чи будь-який інший об'єкт промислової власності може використовуватися будь-ким без згоди автора і без виплати йому авторської винагороди, за винятками, установленими законом.

### **КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ ДО ТЕМИ ЗАНЯТТЯ**

1. Що ви розумієте під поняттям авторського права?
2. Які дії без дозволу автора є неможливими?
3. Що може бути об'єктами авторського права та суміжних прав?
4. Що відноситься до майнових прав автора?
5. Права на які об'єкти відносяться до суміжних прав?
6. Що ви розумієте під поняттям авторського права?
7. Які дії без дозволу автора є неможливими?
8. Що може бути об'єктами авторського права та суміжних прав?
9. Що відноситься до майнових прав автора?
10. Права на які об'єкти відносяться до суміжних прав?
11. Які ви знаєте спільності та відмінності в цивільно-правовому

регулювання авторських та патентних відносин?

**Рекомендована література: [1 С.9-39]; [2 С.40-51]; [3 С.3-31]; [4 С.117-126; 141-147; 199-206]**

## **2.8. Поняття, предмет і система промислової власності**

Особливою групою об'єктів інтелектуальної власності є об'єкти промислової власності. До промислової власності належать результати науково-технічної діяльності. За Паризькою конвенцією про охорону промислової власності від 20 березня 1883 р., до якої приєдналась Україна, до об'єктів промислової власності належать винаходи, корисні моделі, промислові зразки, фабричні і товарні знаки, знаки обслуговування, фірмове найменування і вказівки про місце походження або найменування місця походження, а також запобігання недобросовісній конкуренції.

У цьому переліку не йдеться про раціоналізаторські пропозиції, секрети виробництва (ноу-хау), селекційні досягнення тощо. Проте в п. 3 ст. 1 цієї Конвенції уточнюється, що об'єктами промислової власності можуть бути усі продукти, як вироблені, так і природного походження.

Відповідно до чинного законодавства України про промислову власність до цієї групи об'єктів інтелектуальної власності належать: винаходи, корисні моделі, промислові зразки, нерозкрита інформація, в тому числі секрети виробництва (ноу-хау), селекційні досягнення, раціоналізаторські пропозиції, товарні знаки, знаки обслуговування, торгові назви і позначення, припинення недобросовісної конкуренції.

Отже, промислову власність можна визначити як результати науково-технічної творчості, які можуть бути використані для потреб суспільства в будь-якій доцільній діяльності людей. Промислова власність – один із видів інтелектуальної власності, її складова частина.

Отже, на підставі наведеного можна визначити, що в об'єктивному розумінні право промислової власності (патентне право) – це сукупність правових норм, які регулюють суспільні відносини, що складаються у процесі створення, оформлення та використання результатів науково-технічної творчості.

У суб'єктивному значенні право промислової власності – це право, яким наділяється відповідно до законодавства автор будь-якого результату науково-технічної діяльності.

## **2.9 Міжнародне співробітництво у сфері охорони інтелектуальної власності**

Національне законодавство про охорону права інтелектуальної власності будь-якої країни має чинність лише в межах тієї держави, яка його прийняла. За межами цієї держави правова охорона результатам інтелектуальної діяльності не надається. Там виникає можливість використовувати зазначені результати без дозволу їх власника і без виплати належної винагороди. Такий

стан не міг задовольнити суб'єктів прав інтелектуальної власності. Тому вже з кінця XVIII століття починають укладатися міжнародні угоди, якими передбачається охорона прав на результати творчої діяльності, і за межами країни їх виникнення. Такі угоди хоча і не завжди досягали поставленої мети, проте виявилися в ряді напрямів досить ефективними, доцільними і виправданими. Тому їх розвиток і удосконалення тривають. Так склалася міжнародна система охорони інтелектуальної власності.

На сьогодні найбільш авторитетною організацією є Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ). Фактично вона була започаткована ще в 1883–1886 рр., коли були прийняті відповідно Паризька конвенція про охорону промислової власності та Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів.

14 липня 1967 р. у Стокгольмі було підписано конвенцію, якою утворювалася Всесвітня організація інтелектуальної власності. Вона набрала чинності в 1970 р.

У грудні 1974 р. ВОІВ набула статусу спеціалізованої установи Організації Об'єднаних Націй.

Конвенція поставила перед ВОІВ такі завдання:

- сприяти охороні інтелектуальної власності в усьому світі шляхом співробітництва між державами і, у конкретних випадках, у взаємодії з будь-якою іншою міжнародною організацією;
- забезпечувати адміністративне співробітництво між створеними союзами в галузі охорони інтелектуальної власності.

Сприяючи охороні інтелектуальної власності в усьому світі, ВОІВ заохочує укладання нових міжнародних договорів і удосконалення національних законодавств, важливою ділянкою її діяльності є надання технічної допомога країнам, що розвиваються. В обов'язки ВОІВ входить збирання та розповсюдження інформації, організація роботи відповідних служб, які займаються забезпеченням охорони винаходів, знаків і промислових зразків, якщо таку охорону бажають одержати одночасно в кількох країнах, сприяння розвитку інших видів адміністративного співробітництва між державами-членами.

У сфері адміністративного співробітництва ВОІВ централізує адміністративне управління союзами в Міжнародному бюро в Женеві, яке є секретаріатом ВОІВ, а також здійснює контроль за таким управлінням через свої органи.

Будь-яка держава може стати членом ВОІВ за таких умов:

- держава є членом Паризького або Бернського союзу;
- держава є членом ООН або будь-якої спеціалізованої установи, пов'язаної з ООН;
- держави – члени Міжнародного агентства з атомної енергії або такі, що є стороною Міжнародного Суду, чи запрошені Генеральною Асамблеєю ВОІВ стати учасником Конвенції.

Членство ВОІВ оформляється здачею на охорону ратифікаційної грамоти або акта про приєднання Генеральному директору ВОІВ у Женеві. Держави,

які є членами Паризького або Бернського союзів, можуть стати членами ВОІВ лише у тому випадку, коли вони уже пов'язані, принаймні, адміністративними положеннями Стокгольмського акта (1967 р.) Паризької конвенції або Паризького акта (1971 р.) Бернської конвенції. Вони можуть стати членами ВОІВ шляхом одночасної ратифікації або приєднання до адміністративних положень одного із них.

У сучасних умовах основу економіки складає промислова власність, яка є результатом науково-технічної діяльності. На сьогодні ні в кого не викликає сумніву, що там, де вищий рівень науково-технічної діяльності, там вищий рівень виробництва, там економіка країни потужніша. Ці чинники зумовлюють необхідність удосконалення правової охорони об'єктів промислової власності не лише на національному рівні, а й на міжнародному, оскільки ці об'єкти стали досить цінним товаром і на міжнародному ринку. Попит на цей товар постійно зростає, адже він зумовлюється інтенсивним розвитком промисловості й економіки в цілому.

Проблеми правової охорони промислової власності в кінці ХІХ ст. настільки загострилися, що змусили економічно розвинені країни Європи шукати нові і більш ефективні засоби міжнародно-правової охорони промислової власності.

На сьогодні основним міжнародно-правовим документом, який визначає засади всіх інших міжнародно-правових документів, що стосуються охорони промислової власності є Паризька конвенція. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 р. фактично була першим міжнародно-правовим документом. Зазначена Конвенція переглядалася багато разів, останній раз у Женеві в лютому – березні 1984 р. Станом на 1995 р. учасниками Паризької конвенції були 131 держава, у тому числі й Україна.

Об'єктами охорони Паризька конвенція проголосила об'єкти промислової власності в самому широкому значенні – це винаходи, корисні моделі, товарні марки і промислові зразки, комерційні найменування, географічні зазначення і найменування місць походження товарів.

## **2.10 Об'єкти промислової власності**

Основними об'єктами промислової власності, як уже зазначалось, є результати винахідництва та промислові зразки. Винахідництво – один із найбільш поширених і масових видів творчості, який практично доступний кожному. Інша справа, що здатність до винахідництва в одних більша, а інших – менша. Країни з високорозвиненою економікою відзначаються високою винахідницькою активністю. Насамперед, це стосується досить досконалої системи правового регулювання відносин у сфері науково-технічної творчості. Саме тому винахідництву, в тому числі правовому регулюванню відносин, які складаються у сфері створення та використання винаходів, в усіх країнах приділяють значну увагу. У нашій державі винахідницька діяльність регулюється Законом України „Про охорону прав на винаходи і корисні

моделі”, творча діяльність у створенні і використанні промислових зразків – Законом України „Про охорону прав на промислові зразки”.

При цьому варто зробити таке застереження. Зазначені закони регулюють не творчу діяльність із створення винаходів, корисних моделей і промислових зразків, а суспільні відносини, які складаються в процесі створення, виявлення, оформлення, використання а охорони результатів науково-технічної творчості. Слід пам'ятати, що сама творчість будь-якому регулюванню не підлягає, але право може створювати сприятливі умови для успішної творчості, або навпаки – несприятливі, за яких винахідництво буде розвиватись мляво або взагалі не буде розвиватись. Щоправда, винахідництво – така властивість людини, без якої вона існувати не може. Винахідництво розвивається за будь-яких умов, але, зрозуміло, за сприятливих – краще, за несприятливих – гірше.

Якою мірою вплине на цей процес законодавство України про промислову власність, покаже практика його застосування.

Чинне законодавство встановило вимоги, яким мають відповідати винахід, корисна модель і промисловий зразок. На підставі цих вимог можна дати визначення цих об'єктів.

Винахід (корисна модель) – це результат інтелектуальної діяльності людини в будь-якій сфері технології.

Об'єктом винаходу (корисної моделі) може бути:

- продукт (пристрій, речовина, штам мікроорганізму, культура клітин рослин і тварин тощо);
- процес (спосіб), а також нове застосування відомого продукту чи процесу.

Пристрій – це машини, механізми, прилади, деталі, вузли або сукупність взаємопов'язаних деталей та вузлів.

Речовина – це штучно створена сукупність взаємозв'язаних інгредієнтів, індивідуальні хімічні сполуки, об'єкти генетичної інженерії, композиції та продукти ядерного перетворення.

Штам – це спадково однорідні культури мікроорганізмів, що продукують корисні речовини або використовуються безпосередньо.

Спосіб – це процес виконання дій над матеріальним об'єктом (об'єктами) за допомогою матеріальних об'єктів.

Промисловий зразок – це нове конструктивне вирішення виробу, що визначає його зовнішній вигляд, придатне для відтворення промисловим способом, тобто це результат творчої діяльності людини у галузі художнього конструювання.

Суспільні відносини, що складаються у процесі створення та використання промислового зразка, регулюються Законом України „Про охорону прав на промислові зразки” від 15 грудня 1993 р. Відповідно до цього Закону об'єктом промислового зразка може бути форма, малюнок чи розфарбування або їх поєднання, що визначають зовнішній вигляд промислового виробу і призначені для задоволення естетичних та ергономічних потреб.

Правова охорона надається промислового зразку, що не суперечить суспільним інтересам, принципам гуманності і моралі та відповідає умовам патентоздатності.

### **2.11 Суб'єкти права на винаходи, корисні моделі та промислові зразки**

Автором результату творчої праці можуть бути громадяни України, будь-якої іншої держави або особи без громадянства, тобто це завжди буде фізична особа.

Громадяни можуть бути авторами винаходу, корисної моделі чи промислового зразка незалежно від віку.

Поняття „суб'єкти права на винахід, корисну модель чи промисловий зразок” стосується як автора результату, так і його правонаступників – будь-яких фізичних і юридичних осіб, яким автор передав своє суб'єктивне майнове право на результати творчої праці. Такими правонаступниками можуть бути спадкоємці або інші особи.

Суб'єктами зазначених прав можуть бути будь-які фізичні чи юридичні особи, до яких суб'єктивне право авторів переходить за договором або за заповітом. Держава може стати суб'єктом зазначених прав у чітко визначених законом випадках. Так, винаходи, корисні моделі чи промислові зразки, строк охорони прав на які минув, стають надбанням суспільства.

Проте треба мати на увазі, що під час переходу суб'єктивних прав автора до інших осіб в усіх випадках за автором залишаються його особисті немайнові права.

Досить часто винахід, корисна модель чи промисловий зразок можуть бути створені не одним автором, а спільною творчою працею кількох співавторів. У такому разі складаються відносини, які називають співавторством. Але співавторство має місце лише тоді, коли воно набуває творчого характеру. Надання технічної допомоги автору іншими особами не є співавторством (наприклад, консультації, здійснення розрахунків, виготовлення моделей, креслярські роботи). За законодавством про промислову власність відносини між співавторами визначаються угодою між ними. Склад співавторів може бути змінений Установою на підставі поданої співавторами заяви.

Нове законодавство про інтелектуальну власність істотно підняло роль ще одного суб'єкта права на результат творчої праці. Йдеться про роботодавця, з яким автор знаходиться в трудових відносинах за договором найму. Закони про винаходи, корисні моделі та промислові зразки містять норми, відповідно до яких право на одержання патенту має роботодавець, якщо винахід, корисну модель чи промисловий зразок створено у зв'язку з виконанням службових обов'язків чи доручення роботодавця за умови, що трудовим договором (контрактом) не передбачено інше. Роботодавець має укласти письмовий договір з автором і за його умовами видати винагороду автору відповідно до економічної цінності винаходу, корисної моделі чи промислового зразка та



іншої вигоди, одержаної роботодавцем від використання зазначених об'єктів промислової власності. У свою чергу винахідник або автор корисної моделі чи промислового зразка має подати роботодавцеві письмове повідомлення про досягнутий ним результат творчої праці з описом, що розкриває суть винаходу, корисної моделі чи промислового зразка настільки повно і зрозуміло, що робить можливим його використання. При цьому треба мати на увазі, що інколи сам автор результату не в змозі скласти докладного і всебічного опису винаходу, корисної моделі чи промислового зразка. У такому випадку він змушений вдатися до допомоги самого роботодавця.

Проте, якщо роботодавець протягом чотирьох місяців від дати одержання такого повідомлення не подасть заявки до Установи, то право на одержання заявки переходить до винахідника чи автора промислового зразка. Із цієї норми випливає висновок, що в разі створення винаходу, корисної моделі чи промислового зразка у зв'язку з виконанням службового обов'язку чи доручення роботодавця право на одержання патенту має роботодавець, і лише коли він цим правом не скористається, воно переходить до винахідника чи автора промислового зразка.

Право власності на винаходи, корисні моделі і промислові зразки у переважній більшості випадків належить саме роботодавцеві, оскільки за статистикою минулих років близько 90 відсотків авторів працюють за наймом.

Як уже зазначалось, суб'єктом права на винаходи, корисні моделі може бути Фонд винаходів України. Це юридична особа, яка має право користуватись і розпоряджатися переданими йому об'єктами на власний розсуд на комерційних засадах.

## **КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ ДО ТЕМИ ЗАНЯТТЯ**

1. Які існують міжнародні органи у сфері охорони інтелектуальної власності?
2. Які головні міжнародні акти у сфері охорони промислової власності?
3. Що таке винахід?
4. Які об'єкти можуть бути визнані винаходами?
5. Дайте визначення промислового зразка?
6. Хто може бути суб'єктами промислової власності?
- 7.

**Рекомендована література:** [4 С.151-163; 220-229; 348-357; 444-465]; [5 С.10-66; 100-135]; [6]

## ЛЕКЦІЯ 3. ОХОРОНА ПРАВ НА ОБ'ЄКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

### 3.1 Мета і принцип правової охорони об'єктів інтелектуальної власності

Будь-яка власність потребує охорони. Інтелектуальна власність не є винятком. Проте способи правової охорони інтелектуальної власності значно відрізняються від таких для матеріальних об'єктів власності. Навіть якщо до інтелектуальної власності приставити озброєного охоронця, то це не допоможе, тому що працівник підприємства може за його межами, наприклад, розповісти конкуренту про винаходи або про технологічні секрети (ноу-хау). Він може, навіть не виходячи за межі підприємства, передати ці або інші відомості про ОІВ через мережу Інтернет. Тому основним способом охорони прав є видача заявнику (наприклад, автору або роботодавцю) охоронного документа – патенту чи свідоцтва на об'єкт права інтелектуальної власності.

Суть правової охорони ОІВ полягає у тому, що автор (розробник) отримує від держави виключні права на ОІВ, як правило, на визначений термін. Обсяг цих прав регламентується охоронним документом, що видається власнику прав на ОІВ. Власник, отримавши охоронний документ, відчуває себе впевнено, тому що його права охороняються законом, тобто державою. Тепер він може розкрити зміст свого ОІВ для всіх, щоб вони мали змогу використовувати його на законних умовах, тобто виключно за дозволом власника прав з обов'язковим відрахуванням йому винагороди за такий дозвіл.

Якби не було правової охорони, то власник замість додаткового прибутку від використання ОІВ мав би лише збитки. Справа в тому, що на розроблення ОІВ, супровід набуття прав на ОІВ і підтримання їх у силі необхідні витрати. Ще більші витрати необхідні для впровадження продукції, в якій використовується ОІВ, наприклад, винахід на виробництво. І лише після того як ця продукція буде вироблена і продана, повернуться кошти, що були витрачені на попередніх етапах. Тепер уявімо собі таку картину. Недобросовісний конкурент „перехопив” ідею на стадії, коли вона вже готова до промислового використання. Він не витрачав коштів на етапах створення, набуття прав на ОІВ та впровадження у виробництво. Тому його продукція буде дешевшою і, як наслідок, більш конкурентоспроможною.

Мета правової охорони – створити правовий механізм законного запобігання можливості актів "паразиткування", тобто безоплатного використання прав на ОІВ третіми особами з комерційною метою.

### 3.2 Набуття прав на винаходи та корисні моделі.

Заявка на видачу патенту – це сукупність документів, що подаються у Держпатент України з метою отримання патенту.

Юридичні вимоги до заявки на видачу патенту стосуються чотирьох аспектів.

По-перше, існують вимоги щодо змісту документів заявки. Під змістом розуміється та інформація, яка повинна бути наведена в цих документах.

По-друге, є вимоги щодо „фізичної” сторони заявки. Це стосується питання про те, як слід подати зміст заявки, наприклад, якими повинні бути формат і структура документа заявки і як розміщуються текст і креслення.

По-третє, передбачено вимоги спеціально для випадку, коли заявляється пріоритет більш ранньої заявки на той самий винахід. Це той випадок, коли заявник, наприклад, просить взяти до уваги, що він вже подав заявку на видачу патенту на той же самий винахід в іншій країні, так що дата подання більш ранньої заявки визначає дату пріоритету заявки в даній охороні.

Нарешті, існує вимога, згідно з якою заявник повинен сплатити збір за подання заявки. Ця вимога прямо не пов'язана зі змістом заявки і формою її подання, але виконання її все ж таки є обов'язковою умовою початку діловодства за заявкою. Без сплати заявочного збору заявка не розглядається.

У законі вказано, що заявка повинна містити такі чотири документи: **заяву** про видачу патенту, **опис винаходу**, **формулу винаходу** і **реферат**. П'ятий документ – **креслення**, потрібні, якщо на них є посилання в описі винаходу.

*Заява* – це прохання про видачу патенту на винахід. Заява містить два види відомостей: перший – стосується самого винаходу, другий – стосується осіб, зазначених у заявці на винахід, а саме: заявника, винахідника (коли заявник і винахідник не одна і та ж особа) і представника заявника.

До відомостей, що включаються в заяву, належить і назва винаходу. Назва може дати лише приблизне уявлення про винахід, вона не може повністю охарактеризувати його – на це зорієнтовані опис і формула винаходу. Відомості, що стосуються заявника, слугують для того, щоб встановити, хто вимагає патент.

*Опис винаходу* чітко і в повному обсязі розкриває суть винаходу. Завдання опису полягає в тому, щоб, по-перше, викласти сутність винаходу, по-друге, дати можливість фахівцеві відтворити даний винахід і, по-третє, показати, яке завдання розв'язує винахід, які переваги рішення, що пропонується, і чим воно відрізняється від уже відомих.

Основні вимоги що до опису винаходу – повністю розкрити його технічну суть; дати точне і чітке уявлення про новизну, винахідницький рівень і промислову застосовність, про вклад, внесений винаходом у дану галузь технологій або галузь народного господарства. Опис повинен бути надрукований з одного боку білого гладенького паперу (українською мовою) форматом 21 x 29,7 см; інтервал між рядками – від 0,5 до 0,7 см; з лівого боку

аркуша необхідно залишати поля завширшки 3...4 см; аркуші повинні бути пронумеровані від першого до останнього. Структура опису повинна суворо дотримуватися. Опис включає такі розділи: назва винаходу в класі МКВ, до якого він належить; галузь техніки, до якої відноситься винахід і переважна сфера використання винаходу; характеристика аналогів винаходу; характеристика прототипу, обраного заявником; критика прототипу; завдання, яке розв'язує винахід; розкриття суті винаходу; перелік креслень (якщо вони необхідні); приклади конкретного виконання винаходу.

*Формула винаходу* – це складена за встановленими правилами коротка словесна характеристика, що виражає суть винаходу. Характеристика винаходу виражається ознаками об'єкта винаходу (наприклад, вузол, деталь у пристрої, операція, прийом, параметри режиму в способі, інгредієнти або кількісне співвідношення в речовині тощо). У формулу винаходу вводяться лише істотні ознаки. Значення формули винаходу полягає в тому, що вона: а) стисло і чітко виражає суть винаходу; б) визначає межі винаходу, тобто межі прав власника патенту на винахід; в) є засобом відмінності об'єкта винаходу від інших об'єктів або визначення схожості для встановлення факту використання винаходу. Формула винаходу складається або одним пунктом (одноланкова формула), або двома і більше пунктами (багатоланкова формула). Вона повинна складатися з обмежувальної частини і відмітної частини. Для того щоб виконати своє призначення, формула винаходу повинна бути лаконічною, спільнісною, повною і визначеною, вона призначена для визначення сфери охорони. Потрібна висока кваліфікація, щоб скласти формулу винаходу, що гарантує захист прав власника патенту за рахунок якомога ширшого охоплення предмета винаходу. Водночас формула винаходу не повинна бути настільки докладною, щоб включати дані про вже відомі аспекти винаходу або про те, що не може бути використано. Вона також дуже тісно пов'язується з описом винаходу. В описі потрібно дати задовільне обґрунтування винаходу, охарактеризованого у формулі. Формула винаходу не повинна характеризувати винахід ширше, ніж він описаний.

Поки діє правова охорона, що надається патентом на винахід, патентовласник має право перешкодити використанню його винаходу іншими особами. Важливо точно знати, наскільки широким є це останнє право.

Формула винаходу призначена для того, щоб чітко визначити сферу дії виключних прав, передбачених патентом. Це робиться на основі ознак винаходу, що розкриваються в описі. В ідеальному випадку повинно вистачити одного пункту формули винаходу, але оскільки це не може бути досягнуто на практиці, зазвичай складається формула винаходу з ряду пунктів. Цей ряд розпочинається з незалежного пункту формули винаходу, а наступні відображають усі приватні моменти.

Включення до формули винаходу приватних пунктів зумовлено тим, що чим загальнішою вона є за змістом, тим вона вразливіша для критики в плані недостатньої новизни винаходу або його очевидності. Скільки б багато не знав патентний повірений про рівень техніки, відомий до часу складання опису і

формули винаходу, він не може знати все в цій сфері. Він може скласти формулу винаходу з широким обсягом прав, використовуючи для цього відому йому інформацію про рівень техніки. Але він повинен також складати залежні і, треба сподіватися, більш сильні пункти формули винаходу, передбачуючи, що під час розгляду заявки або в ході дій, пов'язаних з опротестуванням патенту на винахід чи визнання його недійсним, може бути виявлено рівень техніки, який більш адекватно характеризує стан розв'язання завдання.

Залежні пункти формули винаходу, що йдуть після незалежних, як правило, містять посилання на один або кілька попередніх пунктів. За допомогою незалежного пункту формули винаходу по суті окреслюється широке коло, що показує межі реального здійснення винаходу, призначеного для використання або продажу. Пункти формули винаходу повинні складатися із застосуванням технічних термінів і не повинні містити будь-яких вказівок на комерційні переваги. Наприклад, винахід може бути дешевшим у виготовленні. Це можна пояснити в описі, але не можна згадувати в формулі винаходу.

Формула винаходу згідно з Законом повинна виражати його суть, ґрунтуватися на описі та викладатися в установленому порядку чітко і стисло. Таким чином, формула винаходу, маючи юридичне значення, є не характеристикою конкретного технічного вирішення, а є суттю розв'язання завдання. Суть рішення відображається в формулі винаходу сукупністю його істотних ознак, яка повинна бути необхідною і достатньою для розв'язання поставленого завдання.

Формула винаходу об'єднує як юридичні, так і технічні поняття. Юридичне значення формули винаходу виражається передусім у тому, що в ній визначаються межі прав власника патенту, що забезпечуються державою, формула винаходу є єдиним критерієм для визначення обсягу прав на винахід. У процесі проведення експертизи заявки на винахід формула винаходу аналізується („тлумачиться”) під час встановлення критеріїв патентоспроможності. Тлумачення формули винаходу має місце під час встановлення факту використання винаходу, визначення обсягу прав власника патенту на винахід, при встановленні факту незаконного його використання тощо.

Об'єктом правової охорони в патентному праві є не об'єкт як такий (машина, прилад тощо), а рішення, задум, втілений відповідним чином, іншими словами, матеріальне втілення ідеї (пристрій, речовина, спосіб тощо) повинне мати такі якості, як відтворюваність, промислова застосовність, і приносити конкретну користь у процесі свого використання. Креслення доповнюють опис винаходу. Вони повинні так ілюструвати винахід, тобто виражати на папері ідею винаходу, зафіксовану в пунктах формули винаходу, щоб, користуючись ними, можна було уявити не лише конструктивні особливості заявленого винаходу, але і його роботу. Усі заявлені в описі форми здійснення винаходу повинні бути за можливістю зображені графічно. В інших випадках креслення не обов'язкові, але все ж таки вони можуть бути корисні для розуміння суті винаходу.

*Реферат* – скорочений виклад змісту суті винаходу. Він дає змогу зацікавленій особі швидко отримати інформацію про суть винаходу. Стислий виклад легше перекласти на іншу мову, тому він відіграє важливу роль у міжнародному обміні інформацією, що міститься в патентних документах. Стислий виклад суті винаходу починається із вказівки галузі техніки, до якої належить винахід. Він повинен бути складений таким чином, щоб дати можливість зрозуміти завдання, суть його розв'язання за допомогою винаходу і те, як винахід може бути застосований. Якщо винахід стосується галузі хімії, стислий виклад обов'язково містить хімічну формулу, яка найкращим чином характеризує винахід.

### **3.3 Набуття прав на промисловий зразок.**

*Промисловий зразок* – це нове конструктивне вирішення виробу, що визначає його зовнішній вигляд, придатне для відтворення промисловим способом, тобто це рішення естетичної та декоративної сторони виробу і є результатом творчої діяльності людини у галузі художнього конструювання.

Суспільні відносини, що складаються у процесі створення та використання промислового зразка, регулюються Законом України „Про охорону прав на промислові зразки” від 15 грудня 1993 р. Відповідно до цього Закону об'єктом промислового зразка може бути форма, малюнок чи розфарбування або їх поєднання, що визначають зовнішній вигляд промислового виробу і призначені для задоволення естетичних та ергономічних потреб.

Правова охорона надається промислового зразку, що не суперечить суспільним інтересам, принципам гуманності і моралі та відповідає умовам патентоздатності.

Промисловий зразок відповідає умовам патентоздатності, якщо він новий і промислово придатний.

Право на подання заявки на видачу патенту України на промисловий зразок має будь-яка фізична або юридична особа чи об'єднання осіб.

Для отримання патенту на промисловий зразок необхідно подати заявку, оформлену згідно з вимогами „Правил складання і подання заявки на видачу патенту України на промисловий зразок” (далі – Правила), а також сплатити збір за подання заявки в установлених положеннях, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 1994р. № 701 порядку і розмірі.

Український заявник може вести справи з Держпатентом України та ДП „Інститут промислової власності” самостійно або через свого представника за дорученням; іноземний заявник – через представника у справах інтелектуальної власності, зареєстрованого в Держпатенті України (патентного повіреного).

Заявка повинна містити: заяву на видачу патенту; комплект фотографій із зображенням виробу (його макета, рисунка); опис промислового зразка; креслення, схему.

Заява на видачу патенту подається на бланку, форма якого містить усі необхідні відомості та реквізити.

Адреса іноземних заявників повинна бути зазначена буквами українського алфавіту, згідно з українським правописом (українською транслітерацією) з повнотою і послідовністю, поданими заявниками. Документи оформляються в друкованому вигляді українською мовою і стосовно одного промислового зразка.

Важливим і необхідним реквізитом заявки є опис промислового зразка. Як показує практика, найбільш складним для заявника реквізитом заявки є саме складання опису. Необхідно враховувати, що опис повинен бути викладений чітко і стисло та стосуватися лише художнього рішення зовнішнього вигляду виробу, в якому застосовується зразок. Заявка повинна розкривати суть промислового зразка досить ясно і повно, щоб його зміг здійснити фахівець у зазначеній галузі.

Опис включає такі розділи.

*Назва.* Назва промислового зразка повинна бути інформативна та характеризувати призначення виробу, функцію виконувану ним.

Якщо заявка подається на варіанти промислового зразка, то його назва дається в однині, а в дужках вказується кількість варіантів.

Якщо заявка подається на промисловий зразок, художньо-конструкторське рішення якого являє собою комплект (набір) виробів, то назва промислового зразка повинна починатися зі слів „комплект”, „набір”.

Призначення і галузь застосування промислового зразка. Цей розділ треба починати словами: „Заявляється зовнішній вигляд промислового зразка...”, після чого наводиться назва, призначення і галузь застосування виробу, а також зазначають переважну галузь його використання.

Опис аналога та порівняння з ним промислового зразка, що заявляється. У цьому розділі дається стислий опис найближчого аналога і відмінності промислового зразка, що заявляється.

Перелік фотографій, креслень, схем. У цьому розділі перераховуються всі подані матеріали з їх нумерацією, наводиться короткий покажчик того, що зображено на кожному з них.

Суть та істотні ознаки виробу, що заявляється. Цей розділ повинен містити опис усіх істотних ознак, які формують зоровий образ виробу і визначають обсяг його правової охорони. Починати розділ слід з переліку позицій елементів, з яких складається виріб, після чого перейти до опису зовнішнього вигляду кожного елемента, тобто зазначити форму, вид ліній або площин, що створюють форму. При цьому розкривають естетичні й ергономічні спроможності форми і конфігурації виробу, а також поєднання кольорів. Під час опису варіантів промислового зразка зазначають ознаки, що відрізняють один варіант від іншого. Під час опису площинних зразків, зокрема виробів текстильної промисловості (тканини, килими та інші вироби), необхідно розкрити їх структуру, будову, фактуру, декоративні властивості тканин тощо.

Застосовність промислового зразка для використання в промисловості або іншій сфері діяльності. У цьому розділі наводять відомості про технологію і можливості виготовлення виробу в промислових умовах (основні матеріали, види декоративної обробки тощо).

Опис до заявки підписує заявник або уповноважена на це особа. Під час викладення тексту необхідно дотримуватися єдиної термінології. Закон передбачає можливість вимагання протягом шести місяців пріоритету за попередньою заявкою на такий же промисловий зразок, поданою в патентне відомство держави, яка є учасницею Паризької конвенції з охорони промислової власності. Крім того, може вимагатися виставочний пріоритет у разі експонування промислового зразка на офіційних виставках, якщо заявка подана не пізніше шести місяців після початку демонстрації. Пріоритет встановлюється за днем відкриття виставки. У такому разі додають довідку про показ заявленого виробу на виставці, видану адміністрацією виставки, і один примірник фотографії виробу, на звороті якого проставлені відповідні печатка і підпис.

Заявник має право з власного бажання внести зміни чи доповнення до заявки на промисловий зразок, але за умови, що вони не змінюють суті зразка, що заявляється, внесені до видачі патенту, засвідчені підписом заявника, і за наявності документа про сплату збору за внесення змін.

Первинна дата подання заявки зберігається, якщо заявка відповідає вимогам Закону і Правил, у противному разі датою подання заявки буде дата отримання виправлених матеріалів.

### **3.4 Набуття прав на географічне зазначення.**

Охоронним документом є свідоцтво. Для здійснення державної реєстрації та одержання свідоцтва про реєстрацію права на використання кваліфікованого зазначення походження товару особа, яка має на це право (заявник), подає заявку до Державного підприємства "Український інститут промислової власності" (Укрпатент) за адресою: вул. Глазунова, 1, м. Київ-42, 01601, Україна.

Заявка повинна стосуватися лише одного зазначення походження товару. Процедура оформлення прав регламентується законом і відповідними підзаконними актами.

Державну реєстрацію кваліфікованих зазначень походження товарів та/або права на їх використання здійснює від імені держави уповноважений на це орган – Державний департамент інтелектуальної власності України.

Правова охорона кваліфікованих зазначень походження товарів надається на підставі їх реєстрації і діє безстроково від дати їх реєстрації.

Держава, будучи власником кваліфікованого зазначення походження товару, своє право користуватися об'єктом, використовувати його відповідно до господарського призначення, реалізує, надаючи це право іншим особам. Реєстрація права на використання вже зареєстрованого кваліфікованого



зазначення походження товару засвідчується свідоцтвом, що діє протягом 10 років від дати подання заявки.

Право на реєстрацію кваліфікованого зазначення походження товару мають:

- особа чи група осіб, які в заявленому місці виробляють товар, особливі властивості, певні якості, репутація або інші характеристики якого пов'язані з цим географічним місцем;
- асоціації споживачів;
- установи, що мають безпосереднє відношення до виготовлення чи вивчення відповідних продуктів, виробів, технологічних процесів або географічних місць.

Право на використання зареєстрованої назви місця походження товару або зареєстрованого географічного зазначення походження товару мають виробники, які в географічному місці, зазначеному у Державному реєстрі України назв місць походження та географічних зазначень походження товарів і прав на використання зареєстрованих кваліфікованих зазначень походження товарів, виробляють товар, особливі властивості, певні якості чи інші характеристики якого відповідають тим, що внесені до Реєстру.

Правова охорона надається кваліфікованому зазначенню походження товару, що вказує на конкретне географічне місце, з якого походить товар, відповідає умовам надання правової охорони.

Обсяг правової охорони, що надається реєстрацією права на використання кваліфікованого зазначення походження товару, визначається занесеними до Реєстру та зафіксованими у свідоцтві характеристиками товару та межами географічного місця.

### **3.5 Набуття прав на торговельну марку.**

Проблемою багатьох країн світу, у тому числі й України, є боротьба з виробництвом і розповсюдженням контрафактної продукції. Зокрема, існують випадки використання недобросовісними конкурентами торговельних марок підприємств, що виробляють і реалізують високоякісні товари або надають високоякісні послуги. Правова охорона торговельної марки перешкоджає намаганням здійснювати недобросовісну конкуренцію. Торговельна марка, що охороняється законом, захищає інтереси не лише підприємства – її власника, але й інтереси споживача та суспільства в цілому.

Припустимо, що підприємство довгий час успішно працює під незареєстрованою торговельною маркою, виробляючи якісний товар або надаючи високоякісні послуги. У цьому разі воно може стати об'єктом недобросовісної конкуренції, так як будь-яка фізична або юридична особа може зареєструвати цю торговельну марку на своє ім'я, придбавши тим самим не лише репутацію підприємства, але й його торговельну марку. При цьому новоз'явлений „власник” матиме ще й право притягнути дійсного власника торговельної марки до цивільної або кримінальної відповідальності за незаконне використання колишнього свого, а тепер уже чужого позначення.

Крім того, можлива протилежна ситуація, коли підприємство у своїй комерційній діяльності використовує торговельну марку, що належить іншій особі. У цьому випадку воно, навіть якщо це зроблено несвідомо, ризикує стати порушником прав законного власника цієї торговельної марки із всіма наслідками, що з цього випливають, включаючи обов'язки відшкодування збитків, що нанесені незаконним використанням позначення.

Нарешті, може мати місце такий реальний випадок, коли після кількох років роботи на ринку підприємство через внутрішні протиріччя поділяється на декілька фірм або підприємств, які займають одне і те саме місце на ринку. Через це колишні партнери стають конкурентами, при цьому кожний з них вважає себе правонаступником і претендує на вже відому споживачу торговельну марку.

Таким чином, ігнорування процедури набуття прав на торговельну марку може призвести до суттєвих матеріальних і моральних збитків, що в багато разів перевищують витрати на отримання охоронного документа.

Якщо підприємство має серйозний намір працювати на українському ринку, то після розроблення торговельної марки, до початку широкомасштабної рекламної компанії, слід її зареєструвати, щоб не зазнати втрат.

Підприємства (або приватні підприємці, або фізичні особи) можуть отримати виключне право на території України на позначення (словесне, зображувальне, комбіноване) лише шляхом його реєстрації як торговельної марки відповідно до Закону України „Про охорону прав на знаки для товарів і послуг”. Заявка на реєстрацію торговельної марки подається до Державного підприємства "Український інститут промислової власності (Укрпатент)". Спрощену схему проходження заявки показано на рис. 3.1.



**Рисунок 3.1 – схема проходження заявки на реєстрацію торговельної марки в Укрпатенті**

Якщо за результатами кваліфікаційної експертизи буде визначено, що позначення торговельної марки відповідає умовам надання правової охорони, заявнику надсилається рішення про реєстрацію торговельної марки, і після

надходження документа про сплату державного мита за видачу свідоцтва здійснюється публікація про його видачу в офіційному бюлетені "Промислова власність" і державна реєстрація цієї торговельної марки.

У місячний строк після державної реєстрації торговельної марки видається охоронний документ – свідоцтво особі, яка має право на його одержання. Свідоцтво надає власнику виключне право користуватися й розпоряджатися торговельною маркою на свій розсуд. Середній строк від подачі заявки до отримання свідоцтва на сьогодні складає 20...22 місяці.

На сьогодні розмір мінімального збору за подання заявки на торговельну марку становить 1020 грн. За видачу свідоцтва на торговельну марку додатково сплачується державне мито в розмірі 85 грн. Таким чином, оформлення прав на торговельну марку, як мінімум, коштуватиме заявнику 1105 грн.

Строк дії свідоцтва становить 10 років від дати подання заявки і може бути продовжений за клопотанням власника свідоцтва, поданим протягом останнього року дії свідоцтва, щоразу на 10 років.

Дія свідоцтва може бути припинена достроково:

- у разі несплати збору за продовження строку його дії, при цьому дія свідоцтва припиняється з першого дня строку дії свідоцтва, за який збір не сплачено;

- за рішенням суду у зв'язку з перетворенням торговельної марки в позначення, що стало загальновідомим як позначення товарів і послуг певного виду після дати подання заявки;

- за рішенням суду в разі невикористання торговельної марки протягом трьох років від дати публікації відомостей про видачу свідоцтва або від дати, коли використання позначення було припинено;

- за клопотанням власника свідоцтва про відмову від свідоцтва.

Крім того, свідоцтво може бути визнано в судовому порядку недійсним у разі:

- невідповідності зареєстрованої торговельної марки умовам надання правової охорони;

- наявності у свідоцтві елементів зображення торговельної марки та переліку товарів і послуг, яких не було в поданій заявці.

Слід мати на увазі, що після трьох років від дати припинення дії свідоцтва, недобросовісні конкуренти можуть зареєструвати на своє ім'я торговельну марку колишнього власника, маркувати нею свої товари (послуги), при цьому якість товару (послуги) може не відповідати якості товарів (послуг) підприємства – колишнього власника позначення. Від таких дій може постраждати як споживач, що придбає неякісну продукцію, так і колишній власник торговельної марки, який втрачає свою репутацію.

Для запобігання цьому, всім підприємствам – учасникам ринку, ділового та господарського оборотів необхідно пам'ятати про те, що неухвалене ставлення до власної торговельної марки може призвести до суттєвих фінансових втрат, а у критичних випадках – до втрати власного бізнесу. Власник зареєстрованої торговельної марки повинен передбачити ті чи інші наслідки від виникнення недобросовісної конкуренції, і лише кваліфіковані дії саме власника

zareєстрованої торговельної марки допоможуть уникнути багатьох негативних наслідків невмілого використання позначення.

### **3.6 Охорона прав на об'єкти авторського права та суміжних прав.**

За загальним правилом твір може бути використаний третіми особами лише з дозволу власника авторського права. Найтиповішими є права: копіювати або іншим способом відтворювати твір; здійснювати звукозапис виконання твору; виконувати перед публікою твори, зокрема, музичні, драматичні чи аудіовізуальні; здійснювати публічну демонстрацію творів на радіо чи телебаченні або іншими способами трансляції; перекладати іншою мовою літературні твори; здійснювати прокат, особливо творів, записаних на фонограму, і комп'ютерних програм; екранізувати твори, і, зокрема, створювати на їх основі аудіовізуальні твори.

На відміну від промислової власності, де автори одержують охоронні документи на об'єкти промислової власності у формі патентів або свідоцтв і де існують чіткі процедури охорони, виникнення та здійснення прав авторів не вимагає виконання будь-яких формальностей. Вважається, що ці права охороняються законом з моменту створення об'єкта. За бажанням, власник авторського права у будь-який час протягом терміну охорони авторського права може його зареєструвати в офіційному державному реєстрі і отримати свідоцтво про авторство. Державна реєстрація здійснюється відповідно до встановленого порядку Державним підприємством "Українське агентство з авторських та суміжних прав" (УААСП) (м. Київ, вул. Богдана Хмельницького, 34).

У разі виникнення суперечки реєстрація визнається судом як юридична презумпція авторства, тобто вважається дійсною, якщо в судовому порядку не буде доведено інше.

Варто враховувати те, що авторське право на твір, створений за договором з автором, який працює за наймом, належить автору. А от виключне право на використання такого твору належить особі, з якою автор знаходиться у трудових відносинах (роботодавцю), якщо інше не передбачено договором.

Одна з форм охорони полягає в тому, що власник авторського права для сповіщення про свої права може використовувати знак охорони авторського права, що проставляється на кожному примірнику твору і складається з латинської букви "С" в колі – ©, імені (найменування) власника авторського права і року першого опублікування твору.

Охорона майнових прав авторів на Україні діє протягом усього життя автора і 70 років після його смерті. Дія терміну охорони починається з першого січня року, що настає за роком, в якому мали місце юридичні факти.

Безстроково охороняються законом право авторства, право на ім'я і право протидіяти перекрученню чи іншій зміні твору або будь-якому іншому посяганням на твір, що може завдати шкоди честі і репутації автора.

Закон України „Про авторське право і суміжні права” охороняє суміжні права виконавців, виробників фонограм та відеограм, організацій мовлення.

Охорона суміжних прав здійснюється без завдання шкоди охороні творів авторським правом.

Виконавці здійснюють свої права за умови дотримання ними прав авторів творів, що виконуються. Виробники фонограм, виробники відеограм і організації мовлення повинні дотримуватися прав авторів і виконавців. Організації мовлення повинні дотримуватися права виробників фонограм, авторів і виконавців.

Оформлення суміжних прав не вимагає виконання будь-яких формальностей. Виробники фонограм, відеограм і виконавці для оповіщення про свої права можуть на всіх примірниках фонограм чи на їхніх упаковках проставляти знак охорони суміжних прав, що складається з латинської букви Р у колі – © , імені (найменування) власника суміжних прав і року першої публікації фонограми.

Особисті права виконавців охороняються безстроково. Майнові права виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення охороняються протягом 50 років.

### **КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ ДО ТЕМИ ЗАНЯТТЯ**

1. Які документи входять у склад заявки на винахід?
2. Що таке опис винаходу і які розділи він включає?
3. Дайте визначення формули винаходу.
4. Яка формула винаходу називається одноланковою, а яка багатоланковою?
5. Що являє собою реферат винаходу?
6. Хто має право на реєстрацію кваліфікованого зазначення походження товару?
7. Які документи включає заявка на промисловий зразок?
8. Який термін дії правової охорони торговельної марки?
9. Яким знаком охороняються авторські права?
10. Який термін охорони авторських прав?
11. Яким знаком охороняються суміжні права?
12. Який термін охорони суміжних прав?

**Рекомендована література: [4 С.219-364 ]; [5 С.24-46; 57-66]**

## **ЛЕКЦІЯ 4. ПАТЕНТНА ІНФОРМАЦІЯ ТА ДОКУМЕНТАЦІЯ**

### **4.1 Патентно-інформаційні ресурси та їх використання**

*Патентний фонд* – це впорядкована збірка патентних документів і довідково-пошукового апарату до нього, патентно-правової, патентно-

економічної, патентно-асоційованої літератури, нормативно-методичних матеріалів з питань охорони промислової власності.

*Патентна інформація* – це сукупність відомостей про результати науково-дослідної, проектно-конструкторської та інших видів творчої діяльності, заявлених і/або визнаних винаходами, корисними моделями, промисловими зразками та іншими об'єктами промислової власності. Вона також включає відомості про охорону прав винахідників, заявників, власників охоронних документів.

Таким чином, *патентна інформація* – це інформація щодо всіх об'єктів промислової власності, яка публікується у виданнях патентних відомств різних країн.

Офіційними виданнями патентних відомств є офіційні патентні бюлетені і повні тексти описів об'єктів промислової власності.

*Офіційний патентний бюлетень* – це офіційне видання патентного відомства, яке містить публікації про права на об'єкти промислової власності відповідно до національного патентного законодавства або міжнародних договорів і угод з питань охорони промислової власності.

Офіційні бюлетені за характером відомостей, які в них публікуються, є ніби звітом про діяльність патентного відомства і відображають основні етапи (стадії) патентного діловодства за певний період (відповідно періодичності видання).

Реєстрацію об'єктів промислової власності, а отже – публікацію патентної документації та інформації, здійснює понад 120 країн світу і 5 міжнародних та регіональних патентних організацій. Створена регіональними патентними організаціями і національними патентними відомствами документація становить світовий потік патентної інформації.

Використання патентної інформації, зокрема проведення пошуку з таких величезних масивах, пов'язано із значними труднощами.

Останнім часом збільшується обсяг використання загальнодоступних світових інформаційних мереж, зокрема Internet.

З поширенням телекомунікаційних мереж виникло таке поняття як електронна бібліотека, що є не сховищем видань, а вузлом зв'язку в інформаційній мережі. Інформація, яка зберігається у мережі в машинозчитуваній формі, передається безпосередньо на читацьку ЕОМ.

## **4.2 Методи та засоби патентного пошуку**

Пошук і відбір інформації є першим і відповідальним етапом патентних досліджень. Під час курсового й дипломного проектування для визначення орієнтовного рівня розвитку техніки досить застосувати тематичний (предметний) і іменний (фірмовий) вид пошуку, що проводиться у патентних фондах бібліотек.

### 4.3 Зміст і проведення тематичного пошуку

Тематичний пошук є найпоширенішою пошуковою процедурою. Їй передують точне визначення предмета, пошуку, ретельне ознайомлення з темою шляхом добірки інформації для даної галузі з науково-технічної літератури, реферативних і галузевих журналів, рекламних проспектів, довідників та ін. Це необхідно для знання тематики пошукової області, для того щоб уміти орієнтуватися в реферативно-бібліографічних виданнях, а також у прийнятій систематизації патентних фондів для відбору необхідних номерів патентних документів.

Під час проведення тематичного пошуку патентна документація розглядається, в першу чергу, як джерело технічної, а не правової інформації. У результаті пошуку буде визначено, чи вирішувалося дане технічне завдання раніше чи ні. Якщо вирішувалося, то необхідно проаналізувати ці рішення, установити які фірми працюють у даній галузі, зібрати додаткову інформацію. Це дасть можливість систематизувати відомості про об'єкт пошуку у вигляді оглядового матеріалу з теми проекту й проілюструвати його необхідним графічним матеріалом і схемними рішеннями.

Перед тим як почати проведення тематичного пошуку, необхідно встановити індекси класифікації винаходів (МПК і НКВ) для тих країн, у патентних фондах яких повинні проводитися дослідження. Як правило, патентний пошук проводиться по провідних країнах: США, Німеччина, Японія, Франція, Великобританія, а також по Росії й Україні.

Якщо темою курсової або дипломної роботи є розробка машини, вузла, приладу, апарата або їхня модернізація, то предметами пошуку можуть бути:

- пристрій у цілому (загальне компонування, принципова схема);
- вузли й деталі;
- матеріали (речовини), що застосовуються для виготовлення окремих елементів пристрою;
- технологія виготовлення пристрою;
- галузь можливого застосування.

Якщо темою роботи є технологічний процес, то предметами пошуку можуть бути:

- технологічний процес у цілому;
- його режими;
- його етапи, якщо вони захищені патентом;
- проміжні продукти й способи їхнього одержання;
- кінцеві продукти й галузь їхнього застосування.

Глибина (ретроспективність) пошуку інформації, з урахуванням скорочення строків відновлення технічних рішень, становить у середньому для нашого випадку 5...10 років. Проведенню тематичного пошуку сприяє те, що всі зазначені країни сьогодні використовують єдину систему класифікації МПК (винятки становлять патентні документи США, де МПК може використовуватись як додаткова до НКВ система класифікацій).

На першому етапі пошуку варто визначити класифікаційний індекс об'єкта пошуку. Для цього необхідно звернутися до алфавітно-предметного покажчика для пошуку рубрик МПК, де об'єкти розташовані за абеткою. Наприклад: об'єкт пошуку „лазер для запису інформації”. Знаходимо за алфавітом рубрикацію лазера – HOIS 3/09 - 3/30. Відразу нижче уточнюємо, що лазер для запису інформації має рубрикацію – G11H 7/00, 11/03. З метою більшої конкретизації об'єкта пошуку варто далі дивитися алфавітно-предметний покажчик за розділом G.

Після уточнення класифікаційних рубрик оформлюється запит у патентний фонд тих країн, в яких здійснюється пошук. Для більшої широти пошуку, відразу у декількох країнах, варто проводити пошук у фондах ЕПВ і ВОІВ, де можна одержати бібліографічні дані й повний опис патенту іноземною мовою (англійською або німецькою).

Корисно проводити тематичний пошук у щомісячних реферативних виданнях „Изобретения стран мира”, де наводиться тематична добірка іноземних винаходів за провідними країнами світу на даний рік випуску. Це дозволяє за порівняно короткий строк ознайомитися з бібліографічними даними, рефератом (російською мовою) і кресленнями винаходів. Користуючись цими виданнями, можна провести ретроспективний пошук глибиною 5 років. Для докладного ознайомлення з матеріалом заявок необхідно зробити запит (за відомою класифікаційною рубрикою або номером патенту) у відповідний національний патентний фонд.

Під час вивчення й перегляду патентної документації варто врахувати, що для ідентифікації бібліографічних даних, що поміщаються на титульному аркуші опису винаходу й у патентному бюлетені, використовують спеціальні цифрові коди. Вони полегшують подолання мовних бар'єрів і автоматизовану обробку патентної інформації.

В обов'язковий мінімум бібліографічних даних, які необхідно кодувати входять: (11) номер документа; (12) вид документа; (13) код виду документа відповідно до стандарту ВОІВ; (21) реєстраційний номер заявки; (22) дата подачі заявки; (23) інші дати, включаючи виставочний пріоритет; (24) дата, з якої починається дія прав промислової власності; (25), (26) мова, на якій була подано (опубліковано) заявку; (31) номер конвенційної заявки; (32) дата конвенційного пріоритету; (33) країна конвенційного пріоритету; (43) дата публікації нерозглянутої заявки; (44) дата публікації акцептованої заявки; (45) дата публікації патенту; (51) індекси Міжнародної патентної класифікації; (54) назва винаходу; (61) основний патент; (62) розділена заявка; (63) продовжена заявка; (64) перевиданий патент; (71) заявник; (73) патентовласник; (86) відомості про подачу міжнародної заявки; (87) відомості про публікацію міжнародної заявки.

Варто пам'ятати, що успішне проведення тематичного пошуку залежить від гарного знання тематики пошукової галузі досліджуваного об'єкта. Це дозволить грамотно оформити запит на пошук патентної документації за допомогою індексів класифікації винаходів або фіксованого запасу ключових слів.



#### **4.4 Проведення іменного пошуку**

Для цього виду пошуку характерно те, що відбір інформації з теми курсового або дипломного проекту здійснюється за прізвищами авторів винаходів або за найменуваннями відповідних фірм. Іменний (фірмовий) пошук може стати попереднім або додатковим етапом тематичного пошуку, коли, знаючи назву фірми-розроблювача і її тематику, виходять на необхідні класифікаційні рубрики.

Іменний пошук починається із установлення прізвища винахідників, які працюють у галузі проведеного дослідження, і точної назви фірм мовою оригіналу. Відбір інформації про винаходи під час іменного пошуку проводиться за іменними покажчиками до офіційних бюлетенів, видаваними патентними відомствами. Складність іменного пошуку викликана можливістю різного написання тих самих прізвищ і найменувань, застосування різних назв фірм і їх філій у різних країнах.

Варіантом або доповненням до пошуку відомостей про винаходи є так званий нумераційний пошук. Суть його – по можливості, відштовхуючись, наприклад, від номера охоронного документа, вийти на більше повну його характеристику:

- тематику документа в індексах класифікації винаходів;
- одержання більше повних відомостей у патентному бюлетені, включаючи реферат або пункт формули.

Складність нумераційного пошуку – у різноманітті реквізитів і способів їхнього написання патентними відомствами різних країн. Нумераційні покажчики патентів наводяться й у виданнях „Изобретения стран мира”.

#### **4.5 Використання патентних баз даних**

Сучасні інформаційні технології, зокрема, Інтернет дозволяють розроблювачеві використати можливість проводити пошук безпосередньо в БД окремих патентних відомств (ЕПВ, США, Україні, Росії й інших країнах).

Низка бібліотек, у тому числі патентна бібліотека (м. Київ) надають послуги з автоматизації пошукових процедур за допомогою використання CD-ROM для вивчення патентної документації Роспатента й декількох десятків закордонних патентних відомств.

За результатами пошуку можна виконати статистичну обробку отриманих вибірок і придбати копії знайдених документів.

Отриману інформацію з патентного пошуку зручно оформити у вигляді таблиці, де наводяться бібліографічні дані охоронних документів з коротким їхнім змістом, подальший аналіз якої дозволить оформити звіт про патентні дослідження (ОПД).

Таблиця 4.1 – Звіт про патентні дослідження

Бібліографічний опис	Сутність технічного рішення	Найменування об'єкта або його складових вузлів, які можуть бути використані в проекті
1	2	3

У колонці 1 варто систематизувати охоронні документи по країнах пошуку. У колонці 2 наводяться короткі відомості (реферат) про винахід. У колонці 3 зазначаються відомості лише під час використання в проекті отриманої інформації. Наприклад, „схема пристрою в оглядовій частині проекту” або „механізм переміщення каретки” у розроблювальному за дипломним завданням пристрої. У тому випадку, якщо такої інформації не має, запис не вноситься.

Студент заповнює форми ОПІ згідно з ДСТУ 3574-97. “Патентні дослідження. Основні положення й порядок проведення”.

Приклади складання бібліографічного опису патентних документів:

А.с. 1506673 SU, МПК А61N5/00. Способ лечения лучевых осложнений при облучении онкологических больных в сублетальных дозах /Киевский НИ рентгено-радиологический и онкологический институт. – № 4026403/28. – 14; Заявл. 20.02.1986; Опубл. 16.11.1988, Бюл. №6. – 28 с.

Пат. 10095А UA, МПК А61К35/78, А61К35/80. Засіб для підвищення загальної радіорезистентності організму /ХНДІМР. – № 93006980; Заявл. 11.06.1993; Опубл. 30.09.1996, Бюл. №2. – 18 с.

Пат. 2109484 RU, МПК А61В6/00. Способ диагностики заболеваний легких /Самарский государственный медицинский университет. – № 961049943; Заявл. 14.03.1996; Опубл. 27.04.1998, Бюл. №3. – 21 с.

#### **4.6 Основні міжнародні класифікаційні системи об'єктів промислової власності**

Міжнародна патентна класифікація (МПК) – результат міжнародної співпраці патентних відомств багатьох держав. Вона базується на Страсбурзькій угоді 1972 р., підготовленій Міжнародним Бюро Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ).

*Основне призначення МПК:*

– засіб для уніфікованого в міжнародному масштабі класифікування патентів на винаходи (корисні моделі), включаючи опубліковані заявки, а також ефективний інструмент для патентних відомств з метою встановлення патентоспроможності й оцінки внеску винахідника в заявлений винахід;

– інструмент для впорядкованого зберігання патентних документів, який полегшує доступ до технічної та правової інформації, що міститься в них;

- основа для вибіркового розподілу інформації серед користувачів патентної інформації;
- основа для визначення рівня техніки в окремих галузях;
- основа для отримання статистичних даних у сфері охорони промислової власності, що, у свою чергу, дасть змогу визначати рівень розвитку різних галузей техніки і технологій.

Основні характеристики схеми МПК, правила її використання та додаткові вказівки детально викладено у „Вступні до МПК”. Знання положень „Вступу до МПК” потрібні під час використання МПК як з метою класифікування патентних документів, так і під час пошуку необхідної патентної інформації. „Вступ до МПК”, перелік основних груп і всі 8 розділів чинної 8-ї редакції МПК видано в 10 томах. Офіційний текст МПК опубліковано ВОІВ англійською і французькою мовами на папері.

#### Міжнародна класифікація товарів і послуг для реєстрації знаків

Міжнародну (Ніццька) класифікацію товарів і послуг для реєстрації знаків (МКТП) затверджено угодою, що підписана під час Ніццької дипломатичної конференції 15 червня 1957 р. і переглянуто в Стокгольмі у 1967 р. і в Женеві у 1977 р.

Практична цінність МКТП полягає в тому, що кожна з країн-учасниць Ніццької угоди повинна застосовувати цю класифікацію як основну або додаткову класифікацію для реєстрації знаків та зазначити в своїх офіційних документах і публікаціях, що стосуються реєстрації знаків, номери класів Міжнародної класифікації, до яких належать товари або послуги, для яких реєструють знак.

Класифікація змінюється та доповнюється Комітетом експертів, в якому беруть участь представники всіх країн-учасниць Угоди.

Першу редакцію Ніццької класифікації було опубліковано в 1963р., другу – в 1971р., третю – в 1981р., четверту – в 1983р., п'яту – в 1987р., шосту – в 1992р.

З 1 січня 1997 р. набрала чинності сьома редакція класифікації.

Класифікація складається з переліку класів (34 класи для товарів і 8 класи для послуг), а також алфавітного переліку товарів і послуг. Перелік товарів і послуг включає близько 11 000 найменувань.

Міжнародна класифікація товарів і послуг для реєстрації знаків є єдиною в Україні системою класифікування товарів і послуг та призначена для використання під час розроблення і реєстрації знаків для товарів і послуг усередині країни, а також для їх міжнародної реєстрації.

#### Міжнародна класифікація зображальних елементів знаків

Міжнародну класифікацію зображальних елементів знаків (КЗЕ) запроваджено Угодою, що укладено 12 червня 1973 р. на Віденській Дипломатичній Конференції.

Віденська Угода набрала чинності 9 серпня 1985 р.

Мета класифікації суто практична – полегшити пошук знаків для товарів і послуг та уникнути трудомісткого перекласифікування у разі обміну документами на міжнародному рівні.

Класифікація має ієрархічну систему, що розвивається від загального до приватного, поділяючи всі зображальні елементи на категорії, групи та підгрупи. Там, де це доречно, даються пояснювальні примітки. Вони стосуються або класифікації загалом, або якої-небудь певної категорії, групи чи підгрупи.

Існують дві головні підгрупи, на додаток до яких є допоміжні підгрупи, призначені для образотворчих елементів, котрі вже включені в головні підгрупи.

#### Міжнародна класифікація промислових зразків

Міжнародна класифікація промислових зразків (МКПЗ) введена Локарнською угодою, що підписана під час Локарнської Дипломатичної Конференції 8 жовтня 1968 р. Звідси Міжнародну класифікацію промислових зразків називають також Локарнською класифікацією.

### **4.7 Патентно-інформаційні ресурси України та їх використання**

Згідно з Законом України „Про науково-технічну інформацію” патентна документація є складовою частиною інформаційних ресурсів системи науково-технічної інформації України.

За даними аналізу, така документація становить близько 70...80% загального обсягу фондів науково-технічної документації, зокрема, в Державній науково-технічній бібліотеці (ДНТБ) – більше 80%.

У даний час Україна має в своєму розпорядженні патентно-інформаційні фонди загальним обсягом понад 30 млн. документів (без урахування обсягу патентно-інформаційної бази Держпатенту України), що розосереджені в 20-ти регіонах країни.

Зазначені ретроспективні ресурси зберігаються в фондах системи науково-технічної інформації, зокрема, ДНТБ, територіальних центрах науково-технічної та економічної інформації (ЦНТЕІ: Київському, Запорізькому, Львівському, Луганському, Одеському, Харківському, Херсонському, Кримському, Кіровоградському, Донецькому, Івано-Франківському, Хмельницькому, Чернівецькому, Рівненському, Вінницькому, Житомирському, Черкаському, Чернігівському; установах, організаціях і підприємствах різних галузей промисловості, Національній академії наук України, великих обласних бібліотеках тощо. Значний обсяг ретроспективної патентної інформації у вигляді картотеки, що містить майже 12 млн. карток з російськомовними рефератами описів винаходів 14-ти країн світу і 2-х міжнародних організацій, зберігається в Українському інституті науково-технічної і економічної інформації (УкрІНТЕІ).

З дозволу ВОІВ здійснено переклади українською мовою, видано тиражі і розповсюджуються:

– Міжнародна класифікація товарів і послуг для реєстрації знаків;

- Міжнародна класифікація промислових зразків;
- Показчик ключових термінів до Міжнародної патентної класифікації.

Для використання під час експертизи заявок на знаки для товарів і послуг також перекладено українською мовою Міжнародну класифікацію зображальних елементів знаків.

Бурхливий розвиток комп'ютерних технологій і засобів комунікацій в 80–00-х роках зробив можливими принципово нові способи накопичення, обробки, пошуку і поширення інформації, в тому числі у сфері охорони промислової власності. Створені в патентних відомствах у процесі процедур надання прав на об'єкти промислової власності бази даних на машинозчитуваних носіях використовуються для пошуку в автоматизованому режимі і слугують джерелом різноманітних за змістом (бібліографічні дані, реферати або формули винаходів, повні описи, зображення промислових зразків і знаків для товарів і послуг) публікацій щодо об'єктів промислової власності на різних носіях: папері, магнітних або оптичних дисках.

З метою скорочення ручного введення великих обсягів інформації, що надходить, передбачається перейти до подання заявок на об'єкти промислової власності в електронній формі.

У межах міжнародної співпраці передбачається побудова глобальної інформаційної мережі в системі Internet, до якої підключаться національні патентні відомства і міжнародні організації з метою спільного користування наявними у них інформаційними ресурсами.

## **КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ ДО ТЕМИ ЗАНЯТТЯ**

1. Дайте визначення поняття „патентна інформація”.
2. Дайте визначення поняття „офіційний патентний бюлетень”.
3. Дайте визначення поняття „патентний фонд”.
4. Які дані стосовно винаходів містять офіційні патентні бюлетені?
5. Що таке „патентні дослідження”?
6. Назвіть основне призначення та особливості МПК.
7. Назвіть основне призначення та особливості МКТП.
8. Назвіть основне призначення та особливості МКПЗ.
9. Назвіть основне призначення та особливості КЗЕ.
10. Що таке регламент пошуку.
- 11.

**Рекомендована література: [5 С.66-90]; [6]; [7]; [8]; [9]; [10]; [11]**

## ЛЕКЦІЯ 5. ЕКОНОМІКА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

### 5.1 Інтелектуальна власність як складова інтелектуального капіталу за економічним змістом

Інтелектуальна економіка – це галузь знань, що вивчає теорію і практику функціонування ринкових структур та механізми взаємодії суб'єктів економічної діяльності, пов'язаних з інтелектуальним капіталом. Вона вивчає питання організації підприємницької діяльності, що охоплюють організаційні форми та правові основи бізнесу, методи ціноутворення та оцінки вартості інтелектуального продукту, засоби мобілізації з інтелектуального капіталу, систему сучасного бухгалтерського обліку, фінансових відносин та процедуру укладення угод.

Сучасна ринкова інтелектуальна економіка – це змішана економіка, в якій інтелектуальний продукт створюється під впливом власних ринкових зусиль, що спрямовують підприємницьку активність на зростання інтелектуального капіталу, а держава регулює цей процес, встановлюючи правову структуру бізнесу і контролюючи її додержання.

Бізнес – це відповідний вид діяльності з метою отримання доходу за результатами комерціалізації інтелектуального продукту. Він передбачає повну самостійність щодо прийняття господарських рішень та певну відповідальність за результати цих рішень. Бізнес – це ризик. Він передбачає залучення власного капіталу або опосередковану участь у такій діяльності шляхом вкладення у діло власного капіталу на умовах корпоративного права.

Інтелектуальний капітал як економічна категорія розглядається з позиції авансованої інтелектуальної власності, що в процесі свого руху приносить більшу вартість за рахунок додаткової вартості. Це один із різновидів капіталу, який має відповідні ознаки капіталу і водночас відтворює властиві лише йому (інтелектуальному капіталу) особливості. До інтелектуального капіталу належать продукт розумової, інтелектуальної праці та продукт творчих зусиль. Інтелектуальний капітал – це знання, що можуть бути перетворені в прибуток та оцінені.

Щоб глибше усвідомити поняття та механізм функціонування інтелектуального капіталу, наведемо класифікацію видів інтелектуального капіталу за різними ознаками, залежно від мети та завдань, які при цьому вирішуються (див. рисунок).

За формою власності інтелектуальний капітал може бути *приватним*, *колективним* та *державним* залежно від суб'єкта, який володіє, користується і розпоряджається результатом інтелектуальної творчої діяльності. Зазначені правомочності закріплені в Конституції України (ст. 41).

В основу інтелектуального капіталу входить інтелектуальна власність – результат інтелектуальної творчої діяльності, результат власного творчого пошуку, який має бути певним чином об'єктивований, втілений у певну об'єктивну форму та здатним до відтворення.

З цієї позиції інтелектуальна власність визначає кому належить результат інтелектуальної творчої діяльності, що втілений у певну об'єктивну форму (патент, свідоцтво, ноу-хау, товарний знак, авторський твір тощо). Що стосується приватної або колективної (група приватних осіб) форми власності, то зрозуміло, що мається на увазі, кому належить результат власного творчого пошуку, хто або скільки людей спрямовували свої зусилля на отримання кінцевого результату творчої діяльності. Що стосується державної форми інтелектуальної власності, то до неї належить продукт інтелектуальної праці, створений на замовлення державних органів влади за рахунок бюджетних коштів, або за традицією продукт інтелектуальної праці належить суб'єкту господарювання (підприємству, об'єднанню тощо), який утворений органами держави (місцевого самоврядування– комунальна власність; Кабінетом Міністрів України, за наказом міністерств і відомств – загальнодержавна власність), що відповідає законам України «Про власність», «Про підприємства в Україні» тощо.

Корпоративна трансакція пов'язана з організаційно-правовою формою інтелектуального капіталу і відтворюється у формі акціонерного або пайового інтелектуального капіталу залежно від виду корпоративної трансакції або виду засновницького капіталу, якщо маємо на увазі акціонерне товариство або інші види господарських товариств (товариство з обмеженою відповідальністю тощо), що передбачені Законом України «Про господарські товариства» та іншими. Вкладення інтелектуального капіталу до статутного фонду господарських товариств в обмін на корпоративні права належить до інноваційної діяльності, спрямованої на емісію (ремісію) статутного фонду, тобто підвищення (зменшення) потенціалу засновницького капіталу.

Корпоративні трансакції здійснюються з метою більш повного використання прав інтелектуальної власності, зміни структури управління та реструктуризації активів. Водночас при корпоративних трансакціях здійснюється перерозподіл виключних прав між суб'єктами, які беруть участь у трансакціях.

Резидентність визначає присутність національного або іноземного інтелектуального капіталу. За такою ознакою збільшуються інтеграційні можливості інтелектуального капіталу, який стимулює створення ринку інтелектуальних (нематеріальних) активів.

Форма залучення інтелектуального капіталу проявляється у формі права на об'єкти промислової власності та у формі авторського та суміжних з ним прав залежно від видів об'єктів інтелектуальної власності. За міжнародними стандартами усі результати творчої інтелектуальної діяльності з точки зору правової охорони поділяються на об'єкти, що охороняються правом промислової власності, і на об'єкти, що охороняються авторським правом. До промислової власності належать винаходи, корисні зразки, промислові моделі,

фабричні або товарні знаки, ноу-хау. До об'єктів, що охороняються авторським правом, належать права на наукові, літературні, художні та музичні твори, програми для ЕОМ, бази даних тощо.

Інтелектуальний капітал в інших формах може проявлятися, наприклад, у вигляді наданих послуг типу «інжиніринг» тощо.

За терміном знаходження у розпорядженні суб'єкта господарювання інтелектуальний капітал поділяється на власний або такий, що не має терміну знаходження у розпорядженні суб'єкта господарювання, та строковий інтелектуальний капітал.

Власний інтелектуальний капітал може бути на балансі суб'єкта господарювання, наприклад, у формі капітальних інвестицій, тобто на стадії створення (розробки) нематеріальних активів. Що стосується строкового інтелектуального капіталу, то на балансі суб'єкта господарювання такий капітал дістає відображення у вигляді нематеріальних активів, які залежно від виду мають термін знаходження у розпорядженні суб'єкта відповідно до законодавства України про охорону інтелектуальної власності. Так, наприклад, правова охорона суб'єктів інтелектуальної власності надається за певних умов на конкретно визначений строк: винахід – на 20 років, корисна модель – на 5 років, промисловий зразок – на 10 років тощо.

Означеними законами також передбачено здійснення, наприклад, щорічної (для винаходів) підтримки їх дії, шляхом сплати зборів за дії, що пов'язані з охороною права на об'єкти інтелектуальної власності.

За ознакою формування (мобілізації) інтелектуальний капітал поділяється на створений самим суб'єктом господарювання і придбаний в інших суб'єктів господарювання.

За ознакою можливості визначення розміру (величини) вартості інтелектуальний капітал може оцінюватися (визначатися) прямим (витратним) методом (безпосередньо, відповідно до кошторису) та експертним методом.

Витратний метод оцінки вартості інтелектуального капіталу передбачає, що потенційний покупець, якій володіє відповідною інформацією (кошторисом витрат) про предмет купівлі, не заплатить за нього більше, ніж вартість іншого об'єкта у складі нематеріальних активів тієї самої корисності.

Експертний (ринковий) метод оцінки вартості інтелектуального капіталу передбачає використання методу порівняльних продаж, який полягає у прямому порівнянні оцінюваного об'єкта з іншим, аналогічним за якістю, призначенням і корисністю, що був проданий у порівнюваний час на аналогічному ринку.

Передусім з юридичних позицій слід розрізняти правову охорону інтелектуальної власності і право на інтелектуальну власність.

Правова охорона об'єктів інтелектуальної власності надається за певних умов на конкретно визначений законом строк.

Право інтелектуальної власності – це право володіти, користуватися і розпоряджатися належним результатом інтелектуальної творчої діяльності.

Інтелектуальна власність є складовою інтелектуального капіталу і набуває всіх притаманних йому ознак.



Використання інтелектуальної власності в господарській діяльності з економіко-фінансових позицій – це її комерціалізація, що виникає на умовах договірних відносин. Саме комерціалізація інтелектуальної власності в умовах ринкових відносин вимагає розглядати її як товар і як капітал.

Як товар інтелектуальна власність розглядається як нематеріальний актив, що використовується в будь-яких господарських операціях.

Як капітал інтелектуальна власність розглядається з точки зору витрати капіталу на освіту або придбання підприємцем нематеріальних активів з метою його приросту.

Інтелектуальна власність може розглядатися і як інвестиція, що поділяється на капітальну (придбання нематеріального активу, який підлягає амортизації) та фінансову (пряму), якою передбачають

внесення нематеріального активу до статутного фонду юридичної особи в обмін на корпоративні права, емітовані такою юридичною особою.

Зазначимо, що підвищення активності національних заявників у поданні заявок на об'єкти промислової власності є джерелом зростання інтелектуальної власності як капіталу. Водночас статистика надходжень заявок на винаходи є індикатором інноваційної діяльності в країні. Так, в Україні з розрахунку на 100 тисяч населення подається 11 заявок на рік (за даними 2000 р.). Для порівняння в Росії – 13,5 заявок (1999 р.), Польщі – 6 заявок (1998 р.), Угорщині – 7 заявок (1998 р.), Німеччині – 62 заявки (1999 р.), Японії – 285 заявок (1998 р.) на 100 тисяч населення.

Трансформація інтелектуальної власності в інноваційний продукт, придатний для виробництва і ринку, є самим важким етапом у ланцюгу, що зв'язує науку, винахідника зі споживачем. При цьому потрібно враховувати доміанти ринку, потреби споживача і мати досвід технологічного підприємництва.

Як відомо, інноваційний процес проходить 4 основних етапи: 1) аналіз конкуренції нового продукту; 2) лабораторну перевірку здійснення ідеї; 3) створення дослідного зразка продукції; 4) підготування виробництва дослідної партії і її реалізація.

Досвід показує, що в реальних умовах від ідеї створення нового продукту до надходження перших прибутків від його продажу на ринку проходить 3–4 роки. Це період інноваційного проекту. Для того, щоб довести розробку від лабораторного прототипу до стадії продажу дослідної партії, а потім і невеличкої серії, потрібно, як правило, близько 1–2 млн. доларів. Такі інвестиції вкладаються не відразу, а невеличкими порціями за кожний окремий крок у реалізацію інноваційного проекту.

З розвитком ринкових відносин розширюється перелік результатів інтелектуальної власності, а також формується новий, суто економіко-фінансовий підхід до цього виду продукту, який в умовах товарно-грошових відносин набуває ознаки товару або капіталу. Активізація в цьому напрямку є важливим чинником економічного розвитку.

Так, наприклад, за даними статистики у 2000 р. в Україні кількість заявок на винаходи, поданих національними заявниками, становила 5861, що на 5,4 відсотки збільшилося в порівнянні з 1998 р., а кількість заявок на корисні моделі і промислові зразки у 2000 р. становила відповідно 361 та 1074, що в порівнянні з 1998 р. збільшилось відповідно у 2,7 і 1,4 рази. Така тенденція зберігається і при надходженні заявок на торговельну марку. Кількість поданих заявок на торговельну марку від національних заявників у 2000 р. становила 4423, що у 1,5 разів більше в порівнянні з 1998 р.

Якщо зробити аналіз винахідницької активності в Європі, то за кількістю поданих патентних заявок маємо сталу тенденцію до зростання. За опублікованими даними кількість патентних заявок в усіх п'ятнадцяти країнах ЄС в 1996 р. становила 43 608 одиниць. У порівнянні з 1989 р., який у багатьох аналітичних розрахунках щодо Європи обирається за базовий, зріст склав 16 відсотків, тобто 2,14 відсотка за рік. Найбільша кількість патентних заявок надійшла з трьох економічно найрозвинутіших країн Європи: Німеччини (понад 14,3 тис. патентів), Франції (5,6 тис. патентів) та Великої Британії (4,1 тис. патентів) – доля яких у структурі патентування результатів досліджень і розробок у країнах ЄС становила відповідно 42, 17 та 12 відсотків.

## **5.2. Інтелектуальна власність у господарській діяльності**

Господарська діяльність пов'язана з підприємницькою діяльністю, тому підприємець, маючи у своєму активі (на балансі підприємства) продукт інтелектуальної власності, може розпоряджатися ним на свій розсуд, а саме: продати, передати в заставу для отримання кредиту, розширити (збільшити) власний капітал за рахунок внесення до статутного фонду іншого господарського товариства тощо.

З позиції бухгалтерського обліку інтелектуальна власність, що прийнята на баланс, набуває статусу нематеріальних активів й оцінюється за сумою витрат, пов'язаних зі створенням, придбанням та доведенням до стану, в якому вони придатні для використання за призначенням.

Нематеріальні активи як об'єкт бухгалтерського обліку та фінансової звітності в умовах трансформованого бухгалтерського обліку нині мають відповідати таким ознакам:

- 1) об'єкт не повинен мати грошової форми за всіма її еквівалентами;
  - 2) об'єкт не повинен мати матеріальної форми;
  - 3) об'єкт не повинен бути дебіторською заборгованістю;
  - 4) об'єкт повинен мати термін використання більше одного року (або одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік);
  - 5) об'єкт може бути відокремлений від підприємства (крім гудвілу, який не може бути відокремлений від підприємства);
- Економіка інтелектуальної власності
- б) має існувати імовірне одержання майбутніх економічних вигід, пов'язаних з використанням об'єкта;
  - 7) може бути достовірно визначена вартість об'єкта.

Перші п'ять наведених ознак визначення об'єкта бухгалтерського обліку та фінансової звітності є обов'язковими. Решта ознак визначення застосовуються лише за умови можливості імовірного одержання економічних вигод, коли є можливість здійснити розрахунок розміру майбутніх економічних вигод у грошовому вимірі, та коли є можливість достовірно підтвердити визначення вартості нематеріального активу в грошовій одиниці. Наведені вимоги до решти ознак визначення об'єкта бухгалтерського обліку є розрахунковими при розробці бізнес-планів (бізнес-проектів), у яких використовуються нематеріальні активи.

Указані ознаки також поширюються на придбані нематеріальні активи за ліцензійним договором на передачу прав використання предмета ліцензії. Щодо ознаки «термін використання», то такий термін може бути і меншим одного року, але не меншим одного операційного циклу, що є проміжком часу між придбанням запасів для здійснення діяльності та отриманням коштів від реалізації виробленої з них продукції або товарів і послуг.

Нематеріальний актив, отриманий внаслідок розробки, слід відображати в балансі за умов, що підприємство має:

- намір, технічну можливість та ресурси для доведення нематеріального активу до стану, в якому він придатний для реалізації або використання;
- можливість отримання майбутніх економічних вигод від реалізації або використання нематеріального активу;
- інформацію для достовірного визначення витрат, пов'язаних з розробкою нематеріального активу.

Розробка – це застосування підприємством результатів досліджень та інших знань для планування і проектування нових або значно вдосконалених матеріалів, приладів, продуктів, процесів, систем або послуг до початку їх серійного виробництва чи використання.

Якщо нематеріальний актив не відповідає вказаним критеріям визначення, то витрати, пов'язані з його придбанням чи створенням, визначаються витратами того звітного періоду, протягом якого вони були здійснені, без визначення таких витрат у майбутньому нематеріальним активом.

Бухгалтерський облік нематеріальних активів; з 1 січня 2000 р. здійснюється на підставі:

- Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. № 996-ХІУ;
- Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (надалі П(С)БО), затверджених відповідними наказами Міністерства фінансів України;
- Порядку подання фінансової звітності, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2000 р. № 419;
- Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій та розробленої до нього Інструкції про його застосування, що затверджені наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291.

Бухгалтерський облік нематеріальних активів здійснюється з урахуванням Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» у розрізі груп, тобто сукупних однотипних за призначенням і використанням.

Згідно з П(С)БО, затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 18 жовтня 1999 р. № 242, до нематеріальних активів належать немонетарні активи, що не мають матеріальної форми, можуть бути ідентифіковані (відокремлені від підприємства) та утримуються підприємствами з метою використання протягом періоду більше одного року (або одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік) для виробництва, торгівлі, в адміністративних цілях чи надання в оренду іншим особам. Визначення немонетарних активів, відмінних від грошових коштів, їх еквівалентів і дебіторської заборгованості у фіксованій (або визначеній) сумі грошей, наведене в П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств», затвердженому наказом Міністерства фінансів України від 7 липня 1999 р. № 163.

Придбання нематеріальних активів за ліцензійним договором на передачу прав використання предмета ліцензії та на відповідних умовах, критерії і термін використання яких обумовлені в ліцензійному договорі. Торгівля ліцензіями – це здійснення торгових угод, за якими продавець (ліцензіар) надає покупцю (ліцензіату) дозвіл або право (ліцензію) на використання нематеріального активу (предмета ліцензії) на умовах, передбачених ліцензійним договором, а також на здійснення операцій на вторинному ринку нематеріальних активів.

Одиницею обліку нематеріальних активів, що використовуються в господарській діяльності, є окремий інвентарний об'єкт, що відповідає певним ознакам визначення об'єкта бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Інвентарним об'єктом визначається також предмет ліцензії, придбаний за ліцензійним договором на передачу прав використання нематеріальних активів, оцінений у грошовій формі.

При цьому слід враховувати, що при оцінці вартості об'єктів інтелектуальної власності беруться до уваги лише діючі охоронні документи (патенти, свідоцтва тощо) та ліцензійні договори (контракти) з урахуванням додатків до них, у яких визначена вартість об'єктів нематеріальних активів.

Придбання (створення) нематеріальних активів зараховується на баланс підприємства (приймається на облік, оприбутковується) за первісною вартістю.

Первісна вартість придбаного нематеріального активу складається з ціни (вартості) придбання (крім отриманих торговельних знижок), мита, непрямих податків, що не підлягають відшкодуванню, та інших витрат, безпосередньо пов'язаних з його придбанням та доведенням до стану, в якому він придатний для використання за призначенням.

Витрати на сплату відсотків за кредит не включаються до первісної вартості нематеріальних активів, придбаних (створених) повністю або частково за рахунок кредиту банку.

У господарській діяльності:

– первісна вартість нематеріального активу, придбаного внаслідок обміну на подібний об'єкт, дорівнює залишковій вартості переданого нематеріального активу. Якщо залишкова вартість переданого об'єкта перевищує його справедливу вартість, то первісною вартістю нематеріального активу, отриманого в обмін на подібний об'єкт, є його справедлива вартість із включенням різниці до фінансових результатів (витрат) звітного періоду;

– первісна вартість нематеріального активу, придбаного в обмін (або частковий обмін) на неподібний об'єкт, дорівнює справедливій вартості переданого нематеріального активу, збільшеній (зменшеній) на суму грошових коштів чи їх еквівалентів, що була передана (отримана) під час обміну.

*Справедлива вартість нематеріального активу* – це сума, за якою актив може бути обміняний чи отриманий в операції між незалежними, обізнаними та заінтересованими сторонами;

– первісна вартість безоплатно отриманих нематеріальних активів є їх справедлива вартість на дату отримання;

– первісна вартість нематеріальних активів, внесених до статутного капіталу підприємства, визначається за погодженням засновниками (співвласниками) підприємства з урахуванням справедливої вартості;

– первісна вартість окремого об'єкта нематеріальних активів, сплачених загальною сумою, визначається шляхом розподілу сплаченої суми пропорційно до справедливої вартості кожного з придбаних об'єктів;

– первісна вартість нематеріального активу, створеного підприємством, включає прямі витрати на оплату праці, прямі матеріальні витрати, інші витрати, безпосередньо пов'язані зі створенням цього нематеріального активу та приведенням його до стану придатності для використання за призначенням (оплата реєстрації юридичного права, амортизація патентів, ліцензій тощо);

– первісна вартість нематеріальних активів збільшується на суму витрат, пов'язаних з удосконаленням цих нематеріальних активів і підвищенням їх можливостей та строку використання, що сприятимуть збільшенню первісно очікуваних майбутніх економічних вигод.

Витрати, що здійснюються для підтримання об'єкта в придатному для використання стані та одержання первісно визначеного розміру майбутніх економічних вигод від його використання, включаються до складу витрат звітного періоду.

Економіка інтелектуальної власності

Ціна (вартість) придбання нематеріального активу має враховувати:

– принцип комплексного обліку трьох груп чинників;  
– витрати, цінність для покупця, вплив конкуренції;  
– принцип обліку лише релевантних витрат;  
– застосування адекватних методів виділення частки інтелектуальної власності в загальній вартості або прибутку від використання комплексного об'єкта.

Головною умовою для здійснення операції з інтелектуальною власністю стає присутність її на активному ринку, якому притаманні такі умови:

– предмети, що продаються та купуються на цьому ринку, є однорідними;

– у будь-який час можна знайти заінтересованих продавців і покупців;

– інформація про ринкові ціни є загальнодоступною.

При відсутності умов, за яких існує активний ринок, переоцінка нематеріальних активів може здійснюватись за справедливою вартістю не за балансом тих, щодо яких існує ринок з ознаками недосконалої конкуренції, а саме для якого притаманні такі умови:

– на ринку діють десятки переважно серйозних підприємств, що конкурують між собою;

– конкуренти здійснюють продаж нематеріальних активів одного виду, але з визначеними лише їм особливостями;

– кожне підприємство володіє монопольним правом продажу свого нематеріального активу;

– на такому ринку домінує нецінова конкуренція, що спирається на нематеріальні активи зі своїми особливостями з широким використанням реклами та правом продажу торгової марки;

– контроль над ринковим ціноутворенням здійснюється у вузьких межах.

Бухгалтерський облік також передбачає, що у разі переоцінки окремого об'єкта нематеріального активу слід переоцінювати всі інші активи групи, до якої належить цей нематеріальний актив (крім тих, щодо яких не існує активного ринку), щоб не було перекосу вартості групи. Це означає, що всі об'єкти однієї групи відображаються за первісною або ринковою вартістю (справедливою вартістю).

Переоцінена первісна вартість об'єкта нематеріального активу та знос його визначаються як добуток відповідно первісної вартості або зносу та індексу переоцінки. *Індекс переоцінки* визначається діленням справедливої вартості об'єкта, що переоцінюється, на його залишкову вартість.

Якщо підприємством проведена переоцінка об'єктів групи нематеріальних активів, то надалі вони підлягають щорічній переоцінці.

Сума дооцінки *залишкової вартості об'єкта* нематеріального активу відображається у складі додаткового капіталу, а сума уцінки – у складі витрат звітного періоду.

Не визнаються нематеріальним активом, а підлягають відображенню у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені:

– витрати на дослідження;

– витрати на підготовку та перепідготовку кадрів;

– витрати на рекламу та просування продукції на ринку;

– витрати на створення, організацію та переміщення підприємства або його частини;

– витрати на підвищення ділової репутації підприємства (гудвіл), вартість видання.

Трансформація бухгалтерського обліку вплинула на визначення нематеріальних активів, яке зазнало істотних змін. Це пов'язано з приведенням

національної системи бухгалтерського обліку у відповідність до вимог ринкової економіки та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Головною метою трансформації системи бухгалтерського обліку стало забезпечення більш об'єктивного відображення фінансового стану і результатів діяльності суб'єктів господарювання, а також доступу всіх заінтересованих користувачів до інформації і звітності.

Використання інтелектуальної власності як нематеріальних активів у господарській діяльності підприємств та відображення в бухгалтерському обліку операцій з використання таких об'єктів дозволяє:

- документально підтверджувати довгострокові майнові права на підставі їх обліку на балансі підприємства;

Економіка інтелектуальної власності

- здійснювати амортизацію нематеріальних активів у встановленому порядку залежно від терміну їх корисного використання, що дозволяє отримати амортизаційні фонди для подальшого оновлення нематеріальних активів;

- отримувати додатковий прибуток від передачі прав використання об'єктів інтелектуальної власності, а також забезпечувати обґрунтоване регулювання цін на інноваційну продукцію підприємства;

- сплачувати фізичним та юридичним особам авторську винагороду у вигляді роялті;

- здійснювати комерційні операції у вигляді застави, обміну на надійні активи, реалізації тощо з метою отримання доходів і залучення відповідних кредитних ресурсів;

- оновлювати технічний стан виробництва і технології шляхом впровадження інтелектуального капіталу в господарський оборот підприємств;

- здійснювати корпоративні (транзакційні) операції шляхом внесення до статутних фондів інших підприємств (господарських товариств) власного інтелектуального продукту, що дозволяє додатково залучити фінансові ресурси і отримати відповідні корпоративні права з метою впливу на діяльність господарських товариств.

### **5.3. Механізм комерціалізації інтелектуальної власності**

Використання інтелектуальної власності в господарській діяльності здійснюється на умовах її комерціалізації. У цьому процесі є обов'язково як мінімум чотири учасники: автор розробок (винаходу, сорту рослин, корисної моделі тощо), стратегічний партнер, менеджер та інвестор.

Механізм комерціалізації – це відтворення руху інтелектуального капіталу з метою отримання продукту. Для менеджера інтелектуальний капітал має два основних компоненти: людський капітал та інтелектуальні ресурси. Людський капітал чи інтелектуальна сила створюють інновації, і те, що можна описати й ідентифікувати, стає інтелектуальними ресурсами. Деякі інтелектуальні ресурси, звичайно ті, що мають більший комерційний потенціал, отримують правову охорону і стають інтелектуальною власністю.

Господарська діяльність стає засобом реалізації економічних інтересів. Для того, щоб приватні інтереси (власника, інвестора) реалізовувалися у своїй сукупності (в інноваційному проекті), потрібно, щоб комерціалізація інтелектуальної власності давала власнику, інвестору надлишок доходу над їх витратами, тобто можливість збагачення. У цьому випадку інтелектуальний капітал у формі інтелектуальної власності набуває споживчих якостей. Отримання надлишку над витратами є основним рушієм підприємництва (бізнесу).

З означених позицій слід зазначити, що інтелектуальний капітал набуває авансованої вартості у процесі господарської діяльності, тобто коли він створюється і використовується даним підприємством чи реалізується іншим підприємством (суб'єктом господарювання).

Для того, щоб зрозуміти, звідки береться надлишок над авансованим капіталом, слід проаналізувати процеси, що здійснюються безпосередньо у процесі створення інтелектуального продукту, тобто це результат свідомих дій підприємця (власника, інвестора).

В умовах господарської діяльності підприємство для створення інтелектуального продукту насамперед авансує кошти (інвестиції) для придбання (використання) необхідних факторів виробництва, тобто елементів постійного та змінного капіталу. Капітал (або інвестиції) тут виступає як виробничий капітал, функцією якого є створення інтелектуального продукту і додаткової вартості. Для одержання вартості і додаткової вартості у грошовій формі треба продати продукт капіталу. При цьому капітал набуває форми товарного капіталу, головною функцією якого є реалізація інтелектуального продукту і одержання додаткової вартості у грошовій формі. Отже, інтелектуальний продукт проходить три стадії капіталу – грошову, виробничу і товарну. Такий послідовний рух називається кругообігом інтелектуального капіталу.

З означених позицій інтелектуальний капітал у чистому вигляді – це створений або придбаний інтелектуальний продукт, що має вартісну оцінку, об'єктивований та ідентифікований (відокремлений від підприємства), утримується підприємством (суб'єктом господарювання) з метою ймовірного одержання прибутку (додаткової вартості). Вартість інтелектуального продукту (товару), створеного за умов застосування найманої праці, визначається як сума постійного, змінного капіталу та додаткової вартості. Вартісна оцінка інтелектуальної власності – це інтелектуальний капітал, об'єктивований та ідентифікований з позиції створеного або придбаного інтелектуального продукту, що набув права інтелектуальної власності.

При використанні створеного інтелектуального продукту безпосередньо на самому підприємстві додаткова вартість складається з двох складових: 1) з частини додаткової вартості, що входить до складу інтелектуального капіталу, отриманого в чистому вигляді; 2) з решти додаткової вартості, отриманої при реалізації продукції з використанням інтелектуального капіталу в чистому вигляді, тобто на умовах використання вже оновлених або удосконалених засобів і предметів праці, найманої робочої сили.



Комерціалізація інтелектуальної власності виникає при використанні результатів інтелектуальної діяльності на умовах укладання договорів, наприклад, між співавторами патенту; між власниками патенту й авторами у зв'язку з виплатою винагороди за використання об'єкта промислової власності; між власниками патенту під час комерційної реалізації інтелектуального продукту та ін. Договори про передачу права власності, як зазначено чинним законодавством України, слід здійснювати у письмовій формі і зареєструвати у чинному порядку.

Згідно з чинним законодавством України про охорону прав інтелектуальної власності комерційну реалізацію прав на результати інтелектуальної діяльності в повному обсязі або частково власник охоронного документа здійснює шляхом передачі прав власності або видачі дозволу на його використання шляхом укладення ліцензійного договору.

За ліцензійним договором власник, наприклад, патенту (ліцензіар) надає своєму контрагенту (ліцензіату) право на використання патенту в зазначених межах своїх прав. Залежно від обсягу переданих прав розрізняють договір виключної і невиключної ліцензії.

При наданні *виключних прав* застосовується тріада правочинностей – володіння, користування і розпорядження. Враховуючи нематеріальний характер результатів інтелектуальної власності, ряд спеціалістів розглядають власність на об'єкти творчої діяльності не як класичну тріаду правочинностей власника, а в інших виключних правочинностях: «забороняти» і «дозволяти», в такому разі буде присутня правочинність лише з використання (розпорядження). Це особливо важливо враховувати, коли право на інтелектуальну власність є внеском до статутного фонду в обмін на корпоративні права.

До правочинностей власників виключних прав щодо промислової власності з позиції юриста можна віднести:

**правочинності володіння:**

- визначення власника патенту;
- хто з власників вирішує питання про підтримку чинності патенту (питання вирішують спільно або за більшістю голосів – якщо співвласників декілька);
- порядок сплати мита (одним із співвласників або кожним почергово);

**правочинності користування:**

- право використання винаходу за патентом у власному виробництві;
- право використання на інших підприємствах;
- право рекламно-комерційної розробки винаходу;
- право використання винаходу за патентом при створенні підприємств будь-якої організаційно-правової форми, а також спільних підприємств;
- правочинності виплати винагороди авторам і особам, які сприяють створенню, правовій охороні і використанню об'єктів промислової власності;

**правочинності розпорядження:**

- право надання дозволу на використання іншим особам, що містить:
- право укласти договори про передачу права власності на патент;

- право продажу патенту;
- право укласти ліцензійні договори з різним обсягом переданих прав;
- право передачі в статутні фонди інших підприємств, під заставу, в кредит і т. д.

Коли укладається договір невиключної ліцензії, ліцензіату передаються права в обмежених рамках і ліцензіар залишає за собою право подальшого використання винаходу або інше право в повному обсязі на тій самій території.

Виходячи з цих правових позицій щодо використання інтелектуальної власності в умовах господарської діяльності, тобто в умовах комерційного використання результатів інтелектуальної діяльності, стає зрозумілою складність проблеми комерціалізації на рівні правових відносин, якщо мати на увазі певні труднощі, що мають місце при розробці договірних документів між суб'єктами договірних відносин.

З економіко-фінансової точки зору інтелектуальна власність в умовах господарської діяльності (комерціалізації) набуває головної ознаки – це спроможність за рахунок її отримати дохід, приносити відповідний ефект при її використанні.

Ця ознака логічно пов'язується з вимогами економічного змісту господарської діяльності, яка згідно зі ст. 1.32 Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 22 травня 1997 р. № 283/97-ВР (зі змінами та доповненнями) розглядається як «будь-яка діяльність особи, направлена на отримання доходу в грошовій, матеріальній або нематеріальній формі, у разі коли безпосередня участь такої особи в організації діяльності є регулярною, постійною та суттєвою».

Господарська діяльність пов'язана з підприємницькою діяльністю, тому нинішній підприємець, маючи у своєму активі продукт інтелектуальної власності, може розпоряджатися ним на свій розсуд.

В усіх випадках така діяльність можлива за умов укладення різного роду договірних відносин, що передбачено ст. 41 ЦК України. Виникнення зобов'язань починається з моменту, коли договір, укладений за взаємною згодою сторін, стає чинним (статті 4, 151, 164 ЦК України). У цьому випадку проблема комерціалізації інтелектуальної власності розглядається у правовій площині, а розгляду мають передувати економіко-фінансові розрахунки, з якими пов'язане визначення вартості переданих (реалізованих) прав, визначення економічних наслідків. При цьому слід чітко відрізнити вартість інтелектуальної власності від вартості прав на її придбання або продаж.

Вартість інтелектуальної власності враховує сукупність витрат, пов'язаних з розробкою, адаптацією та підтриманням на відповідному рівні об'єктів власності.

Вартість прав на придбання або продаж інтелектуальної власності враховує лише вартісну ціну придбання або продажу з урахуванням прибутку (рентабельності) і податкових відрахувань. Обмежуючим чинником тут може стати розмір амортизаційних відрахувань покупця при використанні об'єктів інтелектуальної власності, що збільшують собівартість продукції, а також інвестиційні можливості покупця.

## 5.4. Оподаткування операцій з нематеріальними активами

У податкового обліку будь-які операції з нематеріальними активами розглядаються з позиції товару.

Відповідно до Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 22 травня 1997 р. № 283/97-ВР зі змінами і доповненнями, об'єктом оподаткування є не нематеріальний актив, а отриманий прибуток, що визначається шляхом зменшення суми валового доходу звітного періоду на суму валових витрат платника податку та на суму амортизаційних відрахувань.

*Валовий дохід* – це загальна сума доходу платника податку від усіх видів діяльності, отриманого (нарахованого) протягом звітного періоду у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах як на території України, так і за її межами.

*Валові витрати* виробництва та обігу – це сума будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснюваних як компенсація вартості товарів (робіт, послуг), що придбаваються (виготовляються) таким платником податку для їх подальшого використання у власній господарській діяльності.

Сума *амортизаційних відрахувань* визначається з використанням норми амортизації у відсотках до балансової вартості кожної з груп основних фондів на початок звітного (податкового) періоду з розрахунку на календарний квартал. Для амортизації нематеріальних активів застосовується лінійний метод, за яким кожний окремий вид нематеріального активу амортизується рівними частками, виходячи з його первісної вартості протягом строку, що визначається платником податку самостійно, виходячи зі строку корисного використання нематеріальних активів або строку діяльності платника податку, але не більше 10 років безперервної експлуатації.

Амортизаційні відрахування проводяться до досягнення залишковою вартістю нематеріального активу нульового значення.

Звітним (податковим) періодом приймається рік і квартал.

При здійсненні розрахунку податку на прибуток слід враховувати дату збільшення валового доходу і валових витрат.

Датою збільшення валового доходу вважається дата, що припадає на податковий період, протягом якого відбувається будь-яка з подій, що сталася раніше:

– або зарахування коштів від покупця (замовника) на банківський рахунок платника податку в оплату товарів (робіт, послуг), що підлягають продажу, у разі продажу товарів (робіт, послуг) за готівку – дата її оприбуткування в касі платника податку, а за відсутності такої – дата інкасації готівки у банківській установі, що обслуговує платника податку;

– або дата відвантаження, а для робіт (послуг) – дата фактичного надання результатів робіт (послуг) платником податку.

Датою збільшення валових витрат виробництва (обігу) вважається дата, що припадає на податковий період, протягом якого відбувається будь-яка з подій, що сталася раніше:

– або дата списання коштів з банківських рахунків платника податку на оплату товарів (робіт, послуг), а в разі їх придбання за готівку – день їх видачі з каси платника податку;

– або дата оприбуткування платником податку робіт (послуг) – дата фактичного отримання платником податку результатів робіт (послуг).

Прибуток платників податку, включаючи підприємства, засновані на власності окремої фізичної особи, оподатковується за ставкою 30 відсотків до отриманого прибутку об'єкта оподаткування.

## **5.5 Оцінка вартості прав на об'єкти інтелектуальної власності**

Потреба в оцінці вартості інтелектуальної власності виникає у зв'язку з:

– визначенням бази оподаткування в процесі придбання та продажу об'єктів інтелектуальної власності;

– здійсненням корпоративних операцій, пов'язаних з емісією (ремісією) статутних фондів господарських товариств;

– визначенням вартості виключних прав, що передаються на підставі договору купівлі-продажу об'єктів інтелектуальної власності чи ліцензійних договорів на право використання таких об'єктів;

– визначенням розміру компенсації (розміру відшкодування), яку потрібно сплатити відповідно до діючого законодавства власнику інтелектуальної власності за порушення його виключних прав;

– внесенням об'єктів інтелектуальної власності при здійсненні інноваційних чи інвестиційних проектів;

– поширенням ринків збуту (шляхом надання франшизи (межі відхилення кількості поставленого товару від зазначеного у договорі) та ін.);

– організацією страхування;

– передачею інтелектуальної власності під заставу з метою отримання кредитів;

– визначенням збитків, отриманих неправомірним використанням об'єктів інтелектуальної власності;

– банкрутством підприємства у процесі його ліквідації з метою задоволення позивів кредиторів;

– проведенням приватизації (відчуження) державного майна. За своєю сутністю об'єкти інтелектуальної власності не мають

неуреченої форми, тому їх вартість не визначається з використанням традиційних показників, що застосовуються при здійсненні оцінки матеріальних об'єктів. Світовий досвід показує, що питання адекватної ціни складне як практично, так і теоретично. Ймовірність та суб'єктивність у такій оцінці очевидна, що потребує залучення до розрахунку вартості інтелектуальних об'єктів більш удосконаленого методичного інструментарію.

При цьому слід зазначити, що розрахунки вартості об'єктів інтелектуальної власності здійснюються для певних цілей і не можуть бути використані для інших.

Методика оцінки вартості інтелектуальної власності розробляється для відповідного об'єкта під конкретного замовника, оскільки потреба у такій оцінці виникає, як правило, у зв'язку з відчуженням відповідних виключних або невиключних прав.

З прийняттям Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» від 12 липня 2001 р. № 2658-III визначені правові засади здійснення оцінки майна, майнових прав та професійної оціночної діяльності в Україні, її державного та громадського регулювання, забезпечення створення системи незалежної оцінки майна з метою захисту законних інтересів держави та інших суб'єктів правовідносин у питаннях оцінки майна, майнових прав та використання їх результатів.

- внесенням об'єктів інтелектуальної власності при здійсненні інноваційних чи інвестиційних проектів;
- поширенням ринків збуту (шляхом надання франшизи (межі зідхилення кількості поставленого товару від зазначеного у дого-зорі) та ін.);
- організацією страхування;
- передачею інтелектуальної власності під заставу з метою отримання кредитів;
- визначенням збитків, отриманих неправомірним використанням об'єктів інтелектуальної власності;
- банкрутством підприємства у процесі його ліквідації з метою задоволення позивів кредиторів;
- проведенням приватизації (відчуження) державного майна. За своєю сутністю об'єкти інтелектуальної власності не мають

неуреченої форми, тому їх вартість не визначається з використанням традиційних показників, що застосовуються при здійсненні оцінки матеріальних об'єктів. Світовий досвід показує, що питання адекватної ціни складне як практично, так і теоретично. Ймовірність та суб'єктивність у такій оцінці очевидна, що потребує залучення до розрахунку вартості інтелектуальних об'єктів більш удосконаленого методичного інструментарію.

При цьому слід зазначити, що розрахунки вартості об'єктів інтелектуальної власності здійснюються для певних цілей і не можуть бути використані для інших.

Методика оцінки вартості інтелектуальної власності розробляється для відповідного об'єкта під конкретного замовника, оскільки потреба у такій оцінці виникає, як правило, у зв'язку з відчуженням відповідних виключних або невиключних прав.

З прийняттям Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» від 12 липня 2001 р. № 2658-III визначені правові засади здійснення оцінки майна, майнових прав та професійної оціночної діяльності в Україні, її державного та громадського регулювання, забезпечення створення системи незалежної оцінки майна з метою захисту законних інтересів держави та інших суб'єктів правовідносин у питаннях оцінки майна, майнових прав та використання їх результатів.

Економіка інтелектуальної власності

Законом передбачено, що оцінка майна, майнових прав – це процес визначення їх вартості на дату оцінки за процедурою, яка передбачена в положеннях (національних стандартах) оцінки майна, що затверджуються Кабінетом Міністрів України, методиках та інших нормативно-правових актах, що розробляються з урахуванням вимог положень (національних стандартів) і затверджуються Кабінетом Міністрів України або Фондом державного майна України.

Положення (національні стандарти) оцінки майна, які сьогодні розробляються, повинні містити визначення понять, у тому числі поняття ринкової вартості, принципів оцінки, методичних підходів та особливостей проведення оцінки відповідного майна залежно від мети оцінки, вимоги до змісту звіту про оцінку та порядок його рецензування.

Майном, що може оцінюватися, вважаються об'єкти в матеріальній формі, у тому числі земельні ділянки, будівлі та споруди (включаючи їх невід'ємні частини), машини, обладнання, транспортні засоби тощо; паї, цінні папери; нематеріальні активи, у тому числі об'єкти права інтелектуальної власності; цілісні майнові комплекси всіх форм власності.

Майновими правами, що можуть оцінюватися, визнаються будь-які права, пов'язані з майном, відмінні від права власності, у тому числі права, які є складовими частинами права власності (права володіння, розпорядження, користування), а також інші специфічні права (права на провадження діяльності, використання природних ресурсів тощо) та права вимоги.

Датою оцінки є дата, за станом на яку здійснюються процедури оцінки майна та визначається його вартість. Нормативно-правовими актами з оцінки майна можуть бути передбачені строки дії звіту про оцінку майна (акта оцінки майна) від дати оцінки або дати її затвердження (погодження) замовником.

Законом передбачено, що професійно-оціночна діяльність – це діяльність оцінювачів (які мають кваліфікаційне свідоцтво оцінювача) та суб'єктів оціночної діяльності (які мають сертифікат суб'єкта оціночної діяльності), що полягає в організаційному, методичному та практичному забезпеченні проведення оцінки майна, розгляді та підготовці висновків щодо вартості майна.

До суб'єктів оціночної діяльності належать суб'єкти господарювання – зареєстровані в установленому законодавством порядку фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, а також юридичні особи незалежно від їх організаційно-правової форми та форми власності, що здійснюють господарську діяльність, у складі яких працює хоча б один оцінювач, та які отримали сертифікат суб'єкта оціночної діяльності відповідний до зазначеного Закону.

До суб'єктів оціночної діяльності належать також органи державної влади та органи місцевого самоврядування, що отримали повноваження на здійснення оціночної діяльності у процесі виконання функцій з управління та розпорядження державним майном та (або) майном, що є у комунальній власності, та у складі яких працюють оцінювачі.

Оцінка майна проводиться на підставі договору між суб'єктами оціночної діяльності – суб'єктом господарювання та замовником оцінки на підставі ухвали суду про призначення відповідної експертизи щодо оцінки майна.

Договір на проведення оцінки майна укладається в письмовій формі та може бути двостороннім або багатостороннім.

Істотними умовами договору на проведення оцінки майна є:

- зазначення майна, що підлягає оцінці;
- мета, за якою проводиться оцінка;
- вид вартості майна, що підлягає визначенню;
- дата оцінки;
- строк виконання робіт з оцінки майна;
- розмір і порядок оплати робіт;
- права та обов'язки сторін договору;
- умови забезпечення конфіденційності результатів оцінки, інформації, використаної під час її виконання;
- відповідальність сторін за невиконання або неналежне виконання умов договору;
- порядок вирішення спорів, які можуть виникнути під час проведення оцінки та прийняття замовником її результатів.

Законодавством або за згодою сторін договору в ньому можуть бути передбачені інші істотні умови.

Не допускається встановлення у договорі розміру оплати робіт як частки вартості майна, що підлягає оцінці.

Економіка інтелектуальної власності

Звіт про оцінку майна є документом, що містить висновки про вартість майна та підтверджує виконані процедури з оцінки майна суб'єктом оціночної діяльності – суб'єктом господарювання відповідно до договору. Звіт підписується оцінювачами, які безпосередньо проводили оцінку майна, і скріплюється печаткою та підписом керівника суб'єкта оціночної діяльності.

Акт оцінки майна – це документ, що містить висновки про вартість майна та підтверджує виконані процедури з оцінки майна, здійсненої суб'єктом оціночної діяльності – органом державної влади або органом місцевого самоврядування самостійно. Акт оцінки майна підлягає затвердженню керівником органу державної влади або органу місцевого самоврядування.

При здійсненні розрахунків вартості об'єктів інтелектуальної власності світова практика напрацювала ряд загальних теоретичних підходів, до яких належить доходний, витратний та ринковий. Кожний з них має свої методи та методологію.

Доходний підхід передбачає, що ніхто не вкладатиме свій капітал у придбання того чи іншого об'єкта нематеріального характеру, якщо такий самий доход можна отримати будь-яким іншим способом.

Методологія цього підходу базується на встановленні причинного зв'язку між функціональними (фізичними, техніко-економічними та ін.) властивостями об'єкта інтелектуальної власності, що використовується у конкретному об'єкті техніки (технології), та майбутніми доходами від його

використання. Головною передумовою такого підходу є те, що економічна цінність кожного конкретного об'єкта в даний момент зумовлена очікуванням отримання в майбутньому доходів від його використання.

На практиці в кожному об'єкті техніки (технології), як правило, одночасно використовується декілька об'єктів інтелектуальної власності (винаходи, ноу:хау та інші рішення). На кожний об'єкт припадає лише відповідна частка вартості прав на весь об'єкт техніки (технології) в цілому. Тому, використовуючи доходний підхід, перш за все необхідно визначити розмір частки участі кожного конкретного суб'єкта інтелектуальної вартості в загальному прибутку (доході).

Основними методами, що реалізують цей методологічний напрям, є методи дисконтування та капіталізації.

В основу **методу дисконтування** покладено один з головних фінансових законів, який формулюється так: сьогоднішні гроші коштують дорожче, ніж завтрашні.

Співвідношення між поточною та майбутньою вартістю об'єкта інтелектуальної вартості описують шляхом збільшення ставки дисконтування майбутніх грошових потоків за методом складного відсотка, внаслідок чого оцінюються майбутні грошові потоки, визначається ставка дисконтування і розраховується сумарна поточна вартість майбутніх грошових потоків.

Під **капіталізацією** розуміють процес переведення доходів від якогось майна у його вартість. Розрізняють метод прямої капіталізації і метод капіталізації за нормою віддачі.

**Метод прямої капіталізації** використовується в основному як екс-пост-метод для розрахунку залишкової вартості оцінюваного об'єкта (іноді для оцінки об'єктів, термін життя яких практично необмежений) і включає: виявлення джерел і розмірів чистого доходу, визначення ставки капіталізації і визначення вартості оцінюваного об'єкта як частки від ділення щорічного доходу (чистого прибутку після податків, чистого операційного доходу), отриманого від комерційного використання об'єкта оцінки, на коефіцієнт капіталізації.

**Витратний підхід** заснований на припущенні, що потенційний покупець, володіючи відповідною інформацією про предмет купівлі, не заплатить за нього більше, ніж за інший об'єкт у складі нематеріальних активів тієї самої корисності. Передбачається визначення витрат на відтворення первісної вартості об'єкта інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів підприємства з урахуванням його подальших поліпшень чи його заміни за вирахуванням обґрунтованої поправки на суму амортизації за період використання оцінюваного об'єкта з метою встановлення його реальної вартості. Для об'єктів нематеріального характеру властивий строковий і моральний знос.

Основними методами, що реалізують витратний підхід, є метод визначення початкових витрат, метод вартості заміщення та метод

Економіка інтелектуальної власності

відновлюваної вартості. Вартість інтелектуальної власності, що визначається за **методом визначення початкових витрат**, має назву історичної,



оскільки вона передусім базується на фактично здійснених витратах згідно з бухгалтерською звітністю підприємства за кілька років.

При оцінці інтелектуальної вартості за **методом вартості заміщення** використовують принцип заміщення, згідно з яким максимальна вартість власності визначається мінімальною ціною, яку потрібно заплатити при купівлі об'єкта, еквівалентного за функціональними можливостями і варіантами його використання або такого, що має аналогічну споживчу вартість.

**Метод відновлюваної вартості** є найбільш прийнятним для розрахунку вартості прав на унікальні об'єкти інтелектуальної власності. Відновлювана вартість об'єкта інтелектуальної власності визначається як сума витрат, необхідних для створення нової, точної копії оцінюваного об'єкта на підставі сучасних цін на сировину, матеріали, енергоносії, комплектуючі витрати тощо.

**Ринковий підхід** до оцінки вартості інтелектуальної власності передбачає використання методу порівняльних продаж. Суть цього методу полягає у прямому порівнянні оцінюваного об'єкта з іншими, аналогічними за якістю, призначенням і корисністю, що були продані в порівняний час на аналогічному ринку. Основними умовами застосування цього методу є:

- наявність відомостей про факти продажу інтелектуальної власності подібного призначення і корисності (об'єктів-аналогів);
- уміння оцінити вплив відмітних особливостей таких об'єктів та їх вартість;
- доступність та достовірність інформації про ціни та умови угод за об'єктами-аналогами.

У цьому разі ринкова вартість оцінюваного об'єкта визначається ціною, яку може сплатити покупець типовому продавцю інтелектуальної власності на дату оцінки за аналогічний за якістю, призначенням і корисністю об'єкт на даному ринку з урахуванням відповідних коригувань, що враховують відмінності між оцінюваним об'єктом і його аналогом.

Після аналізу всіх даних про інтелектуальну власність, яку потрібно оцінити, і узгодження показників вартості, отриманих із застосуванням усіх трьох названих підходів, здійснюють остаточний розрахунок вартості оцінюваного об'єкта.

При визначенні ринкової вартості інтелектуальної власності враховують не лише витрати продавця, а й ефект, очікуваний покупцем від використання придбаваного об'єкта, його конкурентні характеристики та можливих користувачів.

При цьому важливо врахувати всі правові обмеження, визначаючи не тільки ступінь правового захисту (патенти, свідоцтва, авторські права) об'єкта оцінки, а й масштаб його використання. Тим більше, що ступінь правової захищеності кожного об'єкта перебуває у прямій залежності від строку його конкретного використання.

## КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ ДО ТЕМИ ЗАНЯТТЯ

1. Дайте визначення інтелектуальної економіки.
2. Чому виникає потреба в оцінці об'єктів інтелектуальної власності?
3. Дохідний підхід до оцінки інтелектуальної власності.
4. Витратний підхід до оцінки інтелектуальної власності.
5. Ринковий підхід до оцінки інтелектуальної власності.
6. Що розуміють під поняттям «капіталізація»?
7. Що розуміють під механізмом комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності?
8. Що розуміють під поняттям «інтелектуальний капітал»?

Рекомендована література: [1 С.59-86]; [4 с. 514-540]

## ЛЕКЦІЯ 6. ЗАХИСТ ПРАВ НА ОБ'ЄКТИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

### 6.1 Необхідність захисту

Після того як об'єкт інтелектуальної власності створений і охоронним документом закріплені на нього права, настає важливий етап у його життєвому циклі -комерціалізація. Саме на цьому етапі об'єкт інтелектуальної власності приносить правовласнику прибуток чи іншу користь, власне те, для чого він і був створений. Однак як тільки інформація про об'єкт інтелектуальної власності стає відомою несумлінним конкурентам, у них виникає спокуса використати цей об'єкт інтелектуальної власності в своїх інтересах без дозволу правоволодільця, тобто незаконно. Порушення прав може призвести до серйозних негативних наслідків для правоволодільця. За критичних умов він може навіть збанкрутувати.

У наш час фактор захисту прав набуває все ширшого значення ще й тому, що в зв'язку зі швидким розвитком технологій з'явилася можливість порушення прав у таких обсягах, які були неможливі кілька десятиліть тому.

Щоб запобігти порушенню прав і компенсувати витрати, що виникають внаслідок порушення цих прав, в Україні створена система, що дає можливість захищати ці права.

### 6.2 Дії, що визнаються порушеннями прав відносно різних об'єктів інтелектуальної власності

#### 6.2.1 Винаходи (корисні моделі)

Перераховані нижче дії, що вчинені без дозволу власника патенту, визнаються порушенням його прав:

виготовлення продукту із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі), застосування такого продукту, пропонування для продажу, в тому числі через Інтернет, продаж, імпорт (ввезення) та інше введення його в цивільний оборот або зберігання такого продукту в зазначених цілях;

застосування процесу, що охороняється патентом, або пропонування його для застосування в Україні, якщо особа, яка пропонує цей процес, знає про те, що його застосування забороняється без згоди власника патенту або, виходячи з обставин, це і так є очевидним.

Продукт визнається виготовленим із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі), якщо при цьому використано кожен ознаку, включену до незалежного пункту формули винаходу (корисної моделі), або ознаку, еквівалентну їй.

Процес, що охороняється патентом, визнається застосованим, якщо використано кожен ознаку, включену до незалежного пункту формули винаходу, або ознаку, еквівалентну їй.

Будь-який продукт, процес виготовлення якого охороняється патентом, за відсутністю доказів протилежного вважається виготовленим із застосуванням цього процесу за умови виконання принаймні однієї з двох вимог:

продукт, виготовлений із застосуванням процесу, що охороняється патентом, є новим;

існують підстави вважати, що зазначений продукт виготовлено із застосуванням даного процесу і власник патенту не в змозі шляхом прийнятних зусиль визначити процес, що застосовувався при виготовленні цього продукту.

У такому разі обов'язок доведення того, що процес виготовлення продукту, ідентичного тому, що виготовляється із застосуванням процесу, який охороняється патентом, відрізняється від останнього, покладається на особу щодо якої є достатні підстави вважати, що вона порушує права власника патенту.

### **6.2.2 Промислові зразки**

Порушенням прав визнається виготовлення виробу із застосуванням запатентованого промислового зразка, застосування такого виробу, пропонування для продажу, у тому числі через Інтернет, продаж, імпорт (ввезення) та інше введення його в цивільний оборот або зберігання такого виробу в зазначених цілях.

Виріб визнається виготовленим із застосуванням запатентованого промислового зразка, якщо при цьому використані всі суттєві ознаки промислового зразка.

### **6.2.3 Географічне зазначення (зазначення походження товарів)**

Вказані далі дії, вчинені без дозволу власника свідоцтва про реєстрацію права на використання зареєстрованого кваліфікованого зазначення походження товару, визнаються порушенням його прав:

нанесення його на товар або на етикетку;  
нанесення його на упаковку товару, застосування у рекламі;  
запис на бланках, рахунках та інших документах, що супроводжують товар.

Крім того, порушенням прав власника свідоцтва на використання зареєстрованого кваліфікованого зазначення походження товару є:  
використання зареєстрованого кваліфікованого зазначення походження товару особою, яка не має свідоцтва про право на його використання;  
використання зареєстрованого зазначення географічного походження товару, якщо цей товар не походить із зареєстрованого для цього зазначення географічного місця, навіть якщо справжнє місце походження товару або географічне зазначення його походження використовується у перекладі або супроводжується словами: "вид", "тип", "стиль", "марка", "імітація" тощо; використання зареєстрованого кваліфікованого зазначення походження товару або подібного до нього позначення для відмінних від описаних у Реєстрі однорідних товарів, якщо таке використання вводить в оману споживачів щодо походження товару та його особливих властивостей або інших характеристик, а також для неоднорідних товарів, якщо таке використання завдає шкоди репутації зареєстрованого зазначення або є неправомірним використанням його репутації;  
використання зареєстрованого кваліфікованого зазначення походження товару як видової назви.

#### **6.2.4 Торговельні марки (знаки для товарів і послуг)**

Вказані далі дії, вчинені без дозволу власника свідоцтва, визнаються порушенням його прав:

нанесення знака на будь-який товар, для якого знак зареєстровано, упаковку, в якій міститься такий товар, вивіску, пов'язану з ним, етикетку, нашивку, бирку чи інший прикріплений до товару предмет, зберігання такого товару із зазначеним нанесенням знака з метою пропонування для продажу, пропонування його для продажу, продаж, імпорт (ввезення) та експорт (вивезення);

застосування його під час пропонування та надання будь-якої послуги, для якої знак зареєстровано;

застосування його в діловій документації чи в рекламі та в мережі Інтернет, у тому числі в доменних іменах.

Знак визнається використаним, якщо його застосовано у формі зареєстрованого знака, а також у формі, що відрізняється від зареєстрованого знака лише окремими елементами, якщо це не змінює в цілому відмітності знака.

#### **6.2.5 Авторське право та суміжні права**

Неправомірне (без дозволу автора) використання творів є порушенням прав автора. Посилання користувача твору на низький художній чи науковий рівень твору, на мету використання твору, на невеликий обсяг використання

твору тощо не можуть братися до уваги при вирішенні питання про відповідальність користувача.

Вважається порушенням особистих немайнових прав автора оприлюднення твору без зазначення імені автора, ілюстрування твору, спотворення твору, зміна твору тощо.

Будь-яке відтворення чи використання твору без дозволу автора без виплати йому винагороди є порушенням його виключних майнових прав.

Законом України "Про авторське право і суміжні права" (ст. 21-25) встановлені деякі обмеження майнових прав автора, тобто використання творів без згоди автора і без виплати йому винагороди. Але при цьому таке використання не повинно завдавати шкоди нормальному використанню твору і не обмежувати безпідставно законних інтересів автора.

### **6.3 Права власника охоронного документа в разі виявлення порушення його прав**

Власник патенту може вимагати:

- припинення дій, що порушують або створюють загрозу порушення його права, і відновлення становища, що існувало до порушення права;
- стягнення завданих збитків, включаючи неодержані доходи;
- відшкодування моральної шкоди;
- вжиття інших передбачених законодавчими актами заходів, пов'язаних із захистом прав власника патенту.

Власник свідоцтва на право використання зазначення походження має право вимагати від порушника:

- припинення дій, що порушують право або створюють загрозу порушення;
- вилучення з обігу товару з неправомірним використанням зазначення походження;
- вилучення з товару чи його упаковки неправомірно нанесеного зазначення походження, а при неможливості цього - знищення товару;
- відшкодування втрат, включаючи неодержані доходи;
- відшкодування збитків у розмірі не більшому за отриманий порушником прибуток;
- вжиття інших передбачених законами заходів, пов'язаних із захистом прав на зазначення походження товару.

Власник свідоцтва має право звернутися до суду з позовом про припинення порушення та відшкодування заподіяної шкоди.

Власник свідоцтва на торговельну марку (знак для товарів і послуг) може вимагати усунення з товару, його упаковки незаконно використаного знака або позначення, схожого з ним настільки, що їх можна сплутати, або знищення виготовлених зображень знака або позначення, схожого з ним настільки, що їх можна сплутати.

На вимогу власника свідоцтва таке порушення повинно бути припинено, а порушник зобов'язаний відшкодувати власнику свідоцтва заподіяні збитки.

Кожний підприємець, який прагне легально, без порушення авторських і суміжних прав, отримувати прибуток від продажу примірників аудіовізуальних творів чи фонограм, повинен забезпечити обов'язкове їхнє маркування. Для цього він звертається в установленому порядку до Державного департаменту інтелектуальної власності і подає необхідний перелік документів. За умови виконання підприємцем-заявником усіх вимог Закону України "Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів та фонограм", зокрема підтвердження наявності прав на поширення занесених до переліку творів, Державний департамент інтелектуальної власності забезпечує виготовлення відповідної кількості контрольних марок та видачу їх заявникові. Слід підкреслити, що відсутність на упаковці аудіо-, відеокасет та компакт-дисків контрольної марки однозначно свідчить про їхнє "піратське" походження.

Крім того, заявник включається до Єдиного реєстру одержувачів контрольних марок. Систематизована в цьому реєстрі інформація згодом використовується Держдепартаментом при підготовці відповідей на офіційні запити правоохоронних і контролюючих органів, передусім спеціальних підрозділів МВС України, у разі виявлення ними фактів порушення прав інтелектуальної власності.

Практика спільних оперативних дій Державного департаменту інтелектуальної власності Міністерства освіти і науки України з державними органами, уповноваженими боротися з правопорушеннями в сфері інтелектуальної власності, значно звужує масштаби поширення на ринку "піратської" продукції та вибиває ґрунт з-під ніг тих, хто посягає на законні інтереси авторів літературних, наукових, мистецьких творів, а також власників суміжних прав.

Більш того, таке втручання держави стимулює дедалі більшу кількість суб'єктів підприємницької діяльності до цивілізованої поведінки на ринку розповсюдження аудіовізуальної продукції та фонограм, свідомого вибору законних шляхів одержання вигоди. Так, якщо у 2001 році Держдепартаментом було видано майже 25 млн. контрольних марок, то у 2002 році цей показник зріс до 32 млн. Це свідчить про те, що контрольна марка поступово стає чи не основним засобом захисту об'єктів авторського права та суміжних прав. При цьому її вартість (наразі підприємець-заявник перераховує за одну контрольну марку до Державного бюджету України 17 копійок) практично не позначається на ціні продажу аудіо- та відеопродукції.

#### **6.4 Органи, до яких слід звертатися в разі виявлення порушника прав на об'єкт права інтелектуальної власності**

Основною проблемою в сфері інтелектуальної власності є забезпечення ефективного функціонування механізмів захисту прав.

Чинне законодавство України надає власникам прав інтелектуальної власності декілька можливих шляхів захисту своїх прав.

У першу чергу - це судовий захист, право на який гарантовано Конституцією України. Власник прав може звернутися за захистом своїх порушених прав до суду.

Також чинне законодавство України надає можливість звернутися до Міністерства внутрішніх справ України, Державним департаментом інтелектуальної власності Міністерства освіти і науки України, Державної митної служби України, Служби безпеки України, Державної податкової адміністрації України, Антимонопольного комітету України тощо.

У складі Державного департаменту інтелектуальної власності створений підрозділ державних інспекторів з питань інтелектуальної власності. Робота цього підрозділу спрямована на забезпечення систематичного державного контролю за дотриманням суб'єктами господарювання законодавства у сфері інтелектуальної власності. Функції захисту прав інтелектуальної власності здійснює також Державна митна служба України. Конкретні заходи по захисту прав інтелектуальної власності на митному кордоні України були введені в дію постановою Кабінету Міністрів України "Про затвердження Положення про порядок реєстрації та переміщення через митний кордон України товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності" від 28 квітня 2001 р. № 412. Згідно з нормами Митного кодексу України та положеннями зазначеної постанови запроваджено дієвий механізм контролю за переміщенням через митний кордон України товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності. Заходи щодо захисту прав інтелектуальної власності застосовуються на кінцевому етапі митного оформлення.

Державні інспектори діють у всіх регіонах України, вони мають повноваження здійснювати планові і раптові перевірки суб'єктів господарювання, діяльність яких пов'язана з використанням об'єктів інтелектуальної власності. При цьому державні інспектори співпрацюють з підрозділами правоохоронних та контролюючих органів Міністерства внутрішніх справ, Державної податкової адміністрації та Державної митної служби України.

### **КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ ДО ТЕМИ ЗАНЯТТЯ**

1. В чому полягає необхідність захисту об'єктів інтелектуальної власності?
2. Які дії відносно винаходів вважаються порушенням прав власника патенту?
3. Які дії відносно промислових зразків вважаються порушенням прав власника патенту?
4. Які дії, вчинені без дозволу власника свідоцтва про реєстрацію права на використання зареєстрованого кваліфікованого зазначення походження товару, визнаються порушенням його прав?
5. Які дії, вчинені без дозволу власника свідоцтва на знак для товарів та послуг (торгівельної марки), визнаються порушенням його прав?
6. Які дії відносно об'єктів авторського права та суміжних прав вважаються не правомірними?
7. До яких органів слід звертатися в разі виявлення порушника прав на об'єкт права інтелектуальної власності?
8. Якими правами володіє власник охоронного документа в разі

виявлення порушення його права?

**Рекомендована література: [1 С.88-101]; [2 С.83-92]; [3 С.193-308]; [4 С.487-514]; [5 С.44-46; 60-61]**

## **СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

### Основна література

1. Цибульов П.М. Основи інтелектуальної власності: Навчальний посібник. - К.: "Ін-т інтел. власності і права", 2005. - 108 с.
2. Жаров В.О. Право інтелектуальної власності в системі права України: Навчальний посібник. - К.: Ін-т інтел. власності і права, 2004. - 105 с.
3. Охорона інтелектуальної власності в Україні / С.О. Довгий, В.О. Жаров, В.О. Зайчук та ін. - К.: Форум, 2002. -319 с.
4. Право інтелектуальної власності: Академ. Курс: Підручник для студентів вищих навч. закладів./ За ред.. О.А. Підпригори, О.Д. Святоцького. – 2-ге вид., переробл. та допов. - К.: Концерн „Видавничий дім „Ін Юре”, 2002.-672 с.
5. Дейниченко Г.В., Дуб В.В. Патентознавство: Навчальний посібник/ Харк. держ. ун-т харчування та торгівлі. – Харків: ХДУХТ, 2006. 224 с.: Бібліограф. 32 назв.
- 6.

### Додаткова література

6. Ненахов Г.С., Кекишева Н.П., Максимова В.В. Патентная документация, предоставленная патентными ведомствами и ВОИС в Интернете. – М: ИНИЦ, 2001. – 144 с.
7. Патентні дослідження: Методичні рекомендації / За ред. В.Л. Петрова. – К.: Видавничий дім "Ін Юре", 1999. – 264 с.
8. Скорняков Э.П. Методические рекомендации по проведению патентных исследований – М: ВНИИПИ, 2000. – 89 с.
9. Монастирецький М., Стеценко О. Технологія формування інформаційного масиву регіонального CD-ROM //Інтелектуальна власність. – 2002. - №11. - С. 24 – 27.
10. Луканин В., Молчанова А. Организация патентно-информационного обслуживания в Европейском патентном ведомстве //ИС. Промышленная собственность. - 2002. - №11. – С.34-39.
11. Луканин В., Молчанова А. Организация патентно-информационного обслуживания в патентном ведомстве США // ИС. Промышленная собственность. - 2002. - №10. – С.61-67.



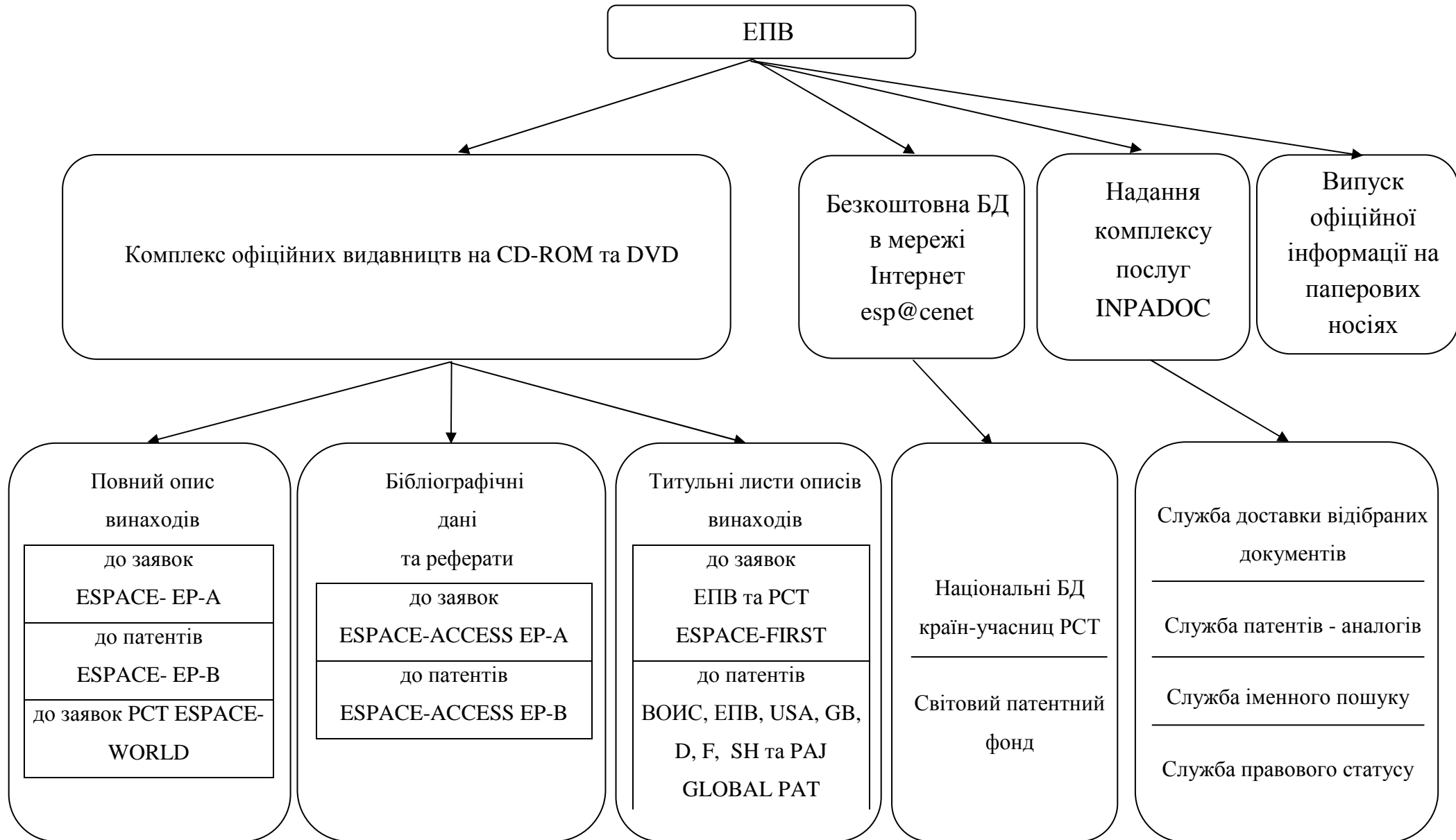
Структура світових патентно-інформаційних ресурсів



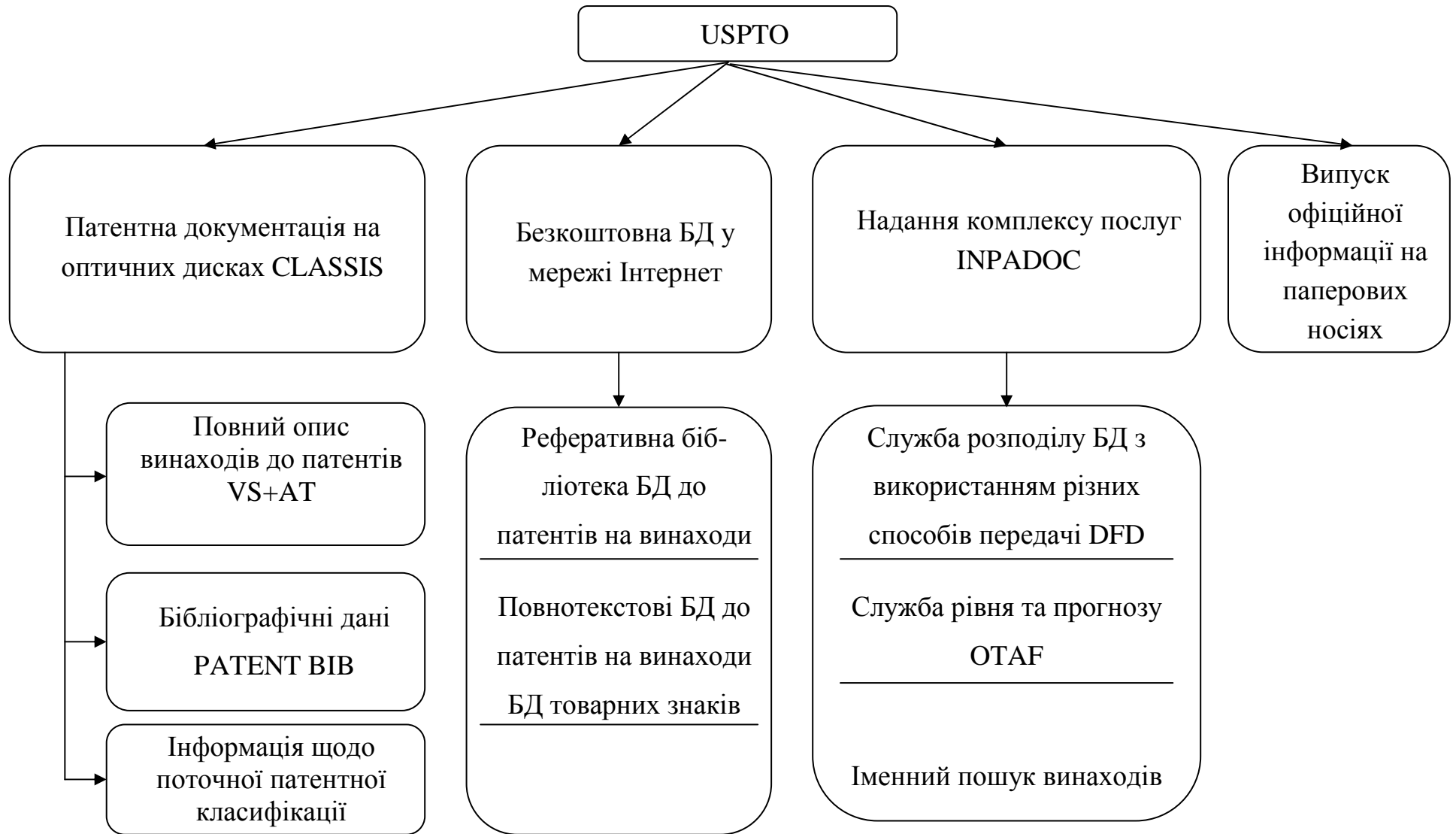
Спеціалізовані патентно-інформаційні ресурси Інтернет



Структурна схема організації патентно-інформаційного обслуговування ЕПВ



# Структурна схема організації патентно-інформаційного обслуговування Патентного відомства США



**Методика оцінки майнових прав інтелектуальної власності**  
Фонд державного майна України

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Фонду державного майна України

25.06.2008 N 740

Зареєстровано в Міністерстві юстиції України

6 серпня 2008 р. за N 726/15417

**МЕТОДИКА**

**оцінки майнових прав інтелектуальної власності**

***I. Загальні положення***

1.1. Ця Методика розроблена відповідно до статті 9 Закону України "Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні" ( 2658-14 ) з урахуванням вимог Національного стандарту N 4 "Оцінка майнових прав інтелектуальної власності", затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03.10.2007 N 1185 ( 1185-2007-п ) (далі — Національний стандарт N 4).

1.2. У цій Методиці всі терміни вживаються у значенні, наведеному в національних стандартах оцінки майна та інших нормативно-правових актах з оцінки майна та інтелектуальної власності.

1.3. Ця Методика застосовується для проведення оцінки майнових прав інтелектуальної власності суб'єктом оціночної діяльності – суб'єктом господарювання у випадках, визначених статтею 7 Закону України "Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні" ( 2658-14 ).

1.4. У разі визначення вартості майнових прав інтелектуальної власності як активів суб'єкта господарювання державного або комунального сектору економіки такий оцінці передує підготовчий етап, на якому здійснюється інвентаризація з виявленням не відображених у бухгалтерському обліку майнових прав інтелектуальної власності.

За результатами виявлення об'єктів права інтелектуальної власності (далі – ОПВ), відповідно до статті 421 Цивільного кодексу України ( 435-15 ) визначаються суб'єкт права інтелектуальної власності та відповідно до статті 424 цього Кодексу його майнові права інтелектуальної власності. Відображення майнових прав на ОПВ у бухгалтерському обліку проводиться з урахуванням визначеного суб'єкта права інтелектуальної власності за результатами інвентаризації та оцінки за умови, що вони відповідають вимогам національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку до визнання таких об'єктів активами.

***II. Методичні засади оцінки майнових прав інтелектуальної власності***

2.1. Процедура оцінки майнових прав інтелектуальної власності включає послідовність дій, що визначені в розділі "Загальні вимоги до проведення незалежної оцінки майна" Національного стандарту N 1 "Загальні засади оцінки майна і майнових прав", затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 10.09.2003 N 1440 ( 1440-2003-п ) (далі — Національний стандарт N 1).

2.2. Вибір бази оцінки майнових прав інтелектуальної власності здійснюється відповідно до вимог, установлених Національним стандартом N 1 ( 1440-2003-п ).

2.3. При визначенні ринкової вартості майнових прав інтелектуальної власності слід урахувати:

нематеріальний, унікальний характер об'єкта оцінки;

фактичне використання ОПІВ, майнові права на який оцінюються;

можливі галузі та сфери його використання, найбільш вірогідну частку, яку він може займати на ринку, витрати на виробництво і реалізацію продукції, що виготовляється з використанням ОПІВ, об'єм і структуру інвестицій, необхідних для освоєння і використання ОПІВ у тій або іншій галузі чи сфері діяльності;

ризик освоєння і використання ОПІВ у різних галузях чи сферах діяльності, зокрема ризик недосягнення технічних, економічних, експлуатаційних і екологічних показників, ризик недобросовісної конкуренції та інші;

стадії розробки і освоєння ОПІВ; можливість отримання і ступінь правової охорони;

обсяг переданих прав та інші умови договорів про створення за замовленням і використання ОПІВ та інших договорів щодо розпорядження майновими правами на такі об'єкти;

розмір та умови виплати винагороди за використання ОПІВ;

інші чинники, що мають суттєвий вплив на вартість майнових прав інтелектуальної власності.

2.4. Під час визначення вартості майнових прав інтелектуальної власності оцінювач застосовує кілька методичних підходів та методів, що найбільш повно відповідають визначенню меті оцінки, виду вартості за наявності достовірних інформаційних джерел для її проведення. Неможливість або недоцільність застосування певного методичного підходу, пов'язана з відсутністю чи недостовірністю необхідних для цього вихідних даних про об'єкт оцінки та іншої інформації, окремо обґрунтовується у звіті про оцінку майнових прав. Оцінювач має право самостійно визначати доцільність застосування в рамках кожного з методичних підходів того чи іншого методу оцінки. При цьому враховуються база оцінки, обсяг і достовірність інформації, необхідної для застосування того чи іншого методичного підходу та методу.

2.5. Застосування методів дохідного підходу здійснюється у випадку, коли можливо визначити розмір доходу, що отримує або може отримувати юридична чи фізична особа, якій належать майнові права інтелектуальної власності.

В оцінці ринкової вартості майнових прав інтелектуальної власності дохідний підхід посідає пріоритетне місце як підхід, який найбільш достовірно відображає цінність об'єкта оцінки.

Дохідний підхід базується на врахуванні принципів найбільш ефективного використання та очікування, відповідно до яких вартість об'єкта оцінки визначається як поточна вартість очікуваних доходів від найбільш ефективного використання об'єкта оцінки, включаючи дохід від його можливого перепродажу.

2.6. Визначення вартості майнових прав інтелектуальної власності здійснюється за допомогою методів дохідного підходу: методу непрямої капіталізації

(дисконтування грошового потоку) та методу прямої капіталізації доходу.

2.7. В оцінці методами непрямой капіталізації (дисконтування грошового потоку) або прямої капіталізації доходу застосовуються оціночні процедури методів переваги в прибутку, розподілі прибутків, додаткового прибутку та роялті, визначені в Національному стандарті N 4 ( 1185-2007-п ). Основними етапами наведених методів є:

визначення величини і поточної структури грошових потоків, що створюються з використанням ОПІВ;

визначення величини відповідної ставки дисконту (ставки капіталізації);

розрахунок вартості майнових прав інтелектуальної власності шляхом капіталізації грошових потоків, які виникають у результаті використання ОПІВ.

2.8. Визначення ставки дисконту та ставки капіталізації проводиться відповідно до вимог, установлених Національним стандартом N 1 ( 1440-2003-п ) та Національним стандартом N 4 ( 1185-2007-п ).

2.9. Для визначення ринкової вартості майнових прав інтелектуальної власності величина платежів за надане право використання ОПІВ за методом переваги у прибутку розраховується на основі найбільш вірогідного значення, яке може скластися, коли сторони договору діють розсудливо, маючи в своєму розпорядженні всю необхідну інформацію, і без примусу, а на величині платежів не відображаються будь-які надзвичайні події та обставини.

Основними формами вигід від використання ОПІВ є:

скорочення витрат на виробництво і реалізацію продукції (товарів, робіт, послуг) і/або на інвестиції в необоротні та оборотні активи, зокрема відсутність витрат на отримання права на використання ОПІВ, зниження витрат на виробництво (створення) та реалізацію продукції (товарів, робіт, послуг), наприклад відсутність необхідності сплати ліцензійних платежів, відсутність потреби у виділенні з прибутку найбільш вірогідної частки ліцензіара;

збільшення ціни одиниці продукції (товарів, робіт, послуг), що виготовляється (реалізується, здійснюється, надається);

збільшення обсягу реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) у натуральному виразі;

зниження виплат податків, зборів (інших обов'язкових платежів);

скорочення платежів, пов'язаних з обслуговуванням боргу;

зменшення ризику отримання грошового потоку від використання ОПІВ;

поліпшення тимчасової структури грошового потоку від використання ОПІВ;

комбінування зазначених форм.

Дохід від використання ОПІВ, майнові права на які оцінюються, визначається на основі прямого зіставлення величини, ризиків і часу отримання грошового потоку від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), виробленої (реалізованих, виконаних, наданих) з використанням таких ОПІВ, з величиною, ризиками і часом отримання грошового потоку, що отримала б особа, якій належать майнові права інтелектуальної власності (далі – правоволоділець) без використання такої інтелектуальної власності.

2.10. Пошук економічної ефективності (доходу) від використання ОПІВ під час реалізації процедур методу переваги у прибутку здійснюється за такими

напрямами:

перевага в ціні одиниці продукції (товарів, робіт, послуг), що виготовляється (реалізовується, виконується, надається) з використанням ОПІВ, майнові права на який оцінюються;

скорочення витрат у собівартості одиниці продукції (товарів, робіт, послуг) в умовно-змінній їх частині;

скорочення витрат у собівартості одиниці продукції (товарів, робіт, послуг) в умовно-постійній їх частині;

перевага в обсязі реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);

надходження ліцензійних платежів.

2.11. Економічна ефективність (дохід) від використання ОПІВ, майнові права на які оцінюються, визначається за допомогою процедури порівняння показників їх використання в господарській діяльності правоволодільця.

Визначення економічної ефективності (доходу) також може здійснюватись на припущенні оцінювача про те, що оцінювані майнові права не належать їх теперішньому правоволодільцю (метод роялті). У такому випадку особа, що використовує право на використання ОПІВ, яке їй не належать, зобов'язана була б використовувати ОПІВ на підставі ліцензійного договору, що зобов'язує її здійснювати ліцензійні платежі на користь правоволодільця. Розмір таких платежів розраховується з урахуванням пункту 15 Національного стандарту N 4 ( 1185-2007-п ) та практики укладання ліцензійних договорів, що склалася. У такому випадку економічна ефективність (дохід), що утворюється в результаті відсутності зобов'язання зі сплати ліцензійних платежів, ототожнюється з додатковим прибутком, що створюється інтелектуальною власністю. У методі роялті розмір умовного ліцензійного платежу визначається шляхом множення бази роялті на ставку роялті, визначену відповідно до вимог абзацу четвертого пункту 15 Національного стандарту N 4 ( 1185-2007-п ). Дохід, що утворюється від економії на умовних ліцензійних платежах, є додатковим прибутком. Такий прибуток розглядається як розрахунковий грошовий потік, який створює об'єкт оцінки за умови його надання у використання відповідно до ліцензійного договору, істотні умови якого відповідають умовам подібних ліцензійних договорів, на основі якого оцінювач буде прогнозує надходження майбутніх грошових потоків.

2.12. Використання порівняльного підходу здійснюється за наявності достовірної, доступної, достатньої за обсягом інформації про ціни продажу, ціни пропонування подібних об'єктів та умови подібних договорів щодо розпорядження майновими правами на такі об'єкти.

2.13. Суть порівняльного підходу полягає у визначенні вартості таких об'єктів на основі інформації про ціни продажу (пропонування) об'єктів подібного призначення і корисності, що склалися внаслідок укладання подібних договорів або намірів щодо їх укладання. Оціночні процедури методу ґрунтуються на:

зборі інформації про ціни продажу (пропонування) об'єктів подібного призначення та корисності з урахуванням пункту 16 Національного стандарту N 1 ( 1440-2003-п );

визначенні сукупності елементів порівняння для об'єкта оцінки відповідно до пункту 22 Національного стандарту N 4 ( 1185-2007-п );



проведенні порівняльного аналізу і коригуванні в разі потреби цін продажу (пропонування) подібних об'єктів з метою врахування наявності істотних відмінностей об'єкта оцінки та (або) договору, для укладення якого проводиться оцінка, від подібних об'єктів та (або) подібних договорів;

визначенні вартості об'єкта оцінки шляхом узгодження отриманих результатів.

2.14. Під час оцінки за порівняльним підходом необхідно враховувати три умови застосування методу порівняння продажів:

наявність інформації про продаж об'єктів подібного призначення і корисності на ринку;

доступність інформації про ціни продажу і дійсні умови здійснення відповідних договорів;

наявність аналітичної інформації про ступінь впливу відмінних особливостей і характеристик таких об'єктів на їх вартість.

У разі відсутності такої аналітичної інформації оцінювач може самостійно провести відповідне аналітичне дослідження з відображенням його результатів у звіті про оцінку.

2.15. Визначення ринкової вартості майнових прав інтелектуальної власності з використанням порівняльного підходу здійснюється шляхом коригування цін продажу (пропонування) подібних об'єктів, що склалися внаслідок укладання договорів, істотні умови яких відповідають або відповідатимуть умовам, що висуваються для визначення ринкової вартості.

2.16. Визначення ринкової вартості з використанням порівняльного підходу включає такі основні процедури:

визначення елементів як істотних характеристик та властивостей, за якими здійснюється порівняння об'єкта оцінки з подібними об'єктами (далі — елементи порівняння);

визначення щодо кожного з елементів порівняння характеру і ступеня відмінностей кожного подібного об'єкта від об'єкта оцінки;

визначення щодо кожного з елементів порівняння величини коригування цін подібних об'єктів, які відповідають характеру і ступеню відмінностей кожного такого об'єкта від об'єкта оцінки за кожним елементом порівняння;

коригування щодо кожного з елементів порівняння цін кожного подібного об'єкта з метою зменшення їх відмінностей від об'єкта оцінки;

розрахунок ринкової вартості майнових прав інтелектуальної власності шляхом обґрунтованого узагальнення скоригованих цін подібних об'єктів.

2.17. До елементів порівняння належать чинники об'єкта оцінки й умов договорів з інтелектуальною власністю, що склалися на ринку, які впливають на його ринкову вартість. Найбільш важливими елементами порівняння для визначення ринкової вартості об'єкта оцінки є:

обсяг майнових прав інтелектуальної власності, що оцінюються;

умови фінансування договорів з майновими правами інтелектуальної власності (співвідношення власних і позикових коштів, умови надання позикових коштів);

час, який дорівнює періоду від дати укладення договору з подібним об'єктом або оприлюднення наміру щодо укладання такого договору до дати оцінки;

галузь або сфера, у якій використовується або може використовуватися ОПВ,

майнові права на який оцінюються;

територія, на яку поширюється дія майнових прав, що оцінюються;

фізичні, функціональні, технологічні, економічні, екологічні та інші характеристики продукції (товарів, робіт, послуг), яка може виготовлятися (реалізовуватися, виконуватися, надаватися) з використанням ОПІВ;

попит на продукцію (товари, роботи, послуги), яка може виготовлятися (реалізовуватися, виконуватися, надаватися) з використанням ОПІВ;

наявність конкурувальних пропозицій щодо подібних об'єктів та їх використання;

питома вага обсягу реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), виготовлених з використанням ОПІВ, майнові права на який оцінюються;

строк корисного використання ОПІВ, майнові права на який оцінюються;

розмір витрат та час, потрібні для освоєння ОПІВ;

типові умови платежу за подібними договорами з інтелектуальною власністю;

інші умови укладання договорів з інтелектуальною власністю.

2.18. Для визначення розміру коригування цін на подібні об'єкти можуть застосовуватися такі оціночні процедури:

пряме попарне зіставлення цін на подібні об'єкти, що відрізняються один від одного тільки за одним елементом порівняння, з подальшим визначенням на базі отриманої таким чином інформації розміру грошової суми, на яку коригується ціна подібного об'єкта щодо даного елемента порівняння;

пряме попарне зіставлення доходу від використання двох подібних об'єктів, що відрізняються один від одного тільки щодо одного елемента порівняння, з подальшим визначенням шляхом капіталізації різниці доходів розміру грошової суми, на яку коригується ціна подібного об'єкта щодо даного елемента порівняння;

визначення витрат, пов'язаних з доведенням характеристики елемента порівняння, за яким подібний об'єкт відрізняється від об'єкта оцінки, до стану, у якому буде відсутня така різниця;

визначення величини коригування цін на подібні об'єкти із зазначенням у звіті про оцінку майнових прав обґрунтування характеру та розміру такого коригування.

2.19. Використання витратного підходу здійснюється за наявності можливості відтворення або заміщення об'єкта оцінки. Витратний підхід до оцінки інтелектуальної власності заснований на визначенні вартості витрат, необхідних для прямого відтворення або заміщення об'єкта оцінки, з урахуванням величини зносу.

2.20. Визначення вартості об'єкта оцінки з використанням витратного підходу включає такі основні процедури:

визначення на дату оцінки поточної вартості витрат, пов'язаних із створенням (розробленням) або придбанням на дату оцінки майнових прав інтелектуальної власності, які оцінюються (метод прямого відтворення), або майнових прав на об'єкт подібний до об'єкта права інтелектуальної власності, майнові права на який оцінюються, який за своїми споживчими, функціональними, економічними показниками може бути йому рівноцінною заміною (метод заміщення), приведенням об'єкта права інтелектуальної власності в стан, що забезпечує його найбільш ефективно використання, з урахуванням витрат на правову охорону,

маркетингові дослідження, рекламу тощо, а також розмір прибутку суб'єкта господарювання, який створив (розробив) такий об'єкт;

визначення величини зносу об'єкта оцінки щодо нового об'єкта;

розрахунок залишкової вартості заміщення (відтворення) об'єкта оцінки шляхом вирахування величини зносу об'єкта оцінки у вартості витрат на створення нового об'єкта, ідентичного або подібного до об'єкта оцінки.

2.21. Сума витрат на створення ідентичного або подібного об'єкта включає прямі і непрямі витрати, пов'язані зі створенням (розробкою, придбанням) ОПІВ і приведенням його до стану, придатного для використання за призначенням, а також прибуток інвестора – величину найбільш вірогідної винагороди за інвестування капіталу у створення ОПІВ.

2.22. Поточна вартість витрат на створення ідентичного або подібного нового об'єкта може бути визначена шляхом приведення до дати оцінки фактично зазначених правоволодільцем у минулому витрат на створення об'єкта оцінки або шляхом калькулювання витрат у цінах, що діють на дату оцінки, усіх ресурсів (елементів витрат), необхідних для створення подібного об'єкта. Для приведення фактично зазначених витрат до дати оцінки слід керуватися індексами зміни цін за елементами витрат. У разі відсутності доступної достовірної інформації про індекси зміни цін за елементами витрат можливе використання індексів зміни цін, що склалися у відповідних галузях та сферах діяльності. Прибуток інвестора може бути розрахований, виходячи із норми доходу на інвестований капітал за його найбільш вірогідного аналогічного за рівнем ризику інвестування і періоду часу, необхідного для створення об'єкта оцінки.

2.23. Витратний підхід застосовується для оцінки тих об'єктів оцінки, які виникають на створені самим правоволодільцем ОПІВ і для яких на дату оцінки не існує активного ринку (науково-дослідні і дослідно-конструкторські розробки, програмні продукти спеціального призначення та інші). Залежно від того, яка документація, що підтверджує витрати на створення об'єкта оцінки, може бути надана правоволодільцем, оцінювач обирає процедуру оцінки, найбільш прийнятну для конкретного випадку:

якщо в замовника є документально зафіксований кошторис витрат, оцінювач може застосувати метод прямого відтворення;

якщо кошторис відсутній, він може бути розроблений самим оцінювачем відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 "Нематеріальні активи", затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 18.10.99 N 242 (з0750-99), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 02.11.99 за N 750/4043 (зі змінами), та Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 "Витрати", затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 31.12.99 N 318 (з0027-00), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 19.01.2000 за N 27/4248 (зі змінами), з метою проведення оцінки методом заміщення.

2.24. Метод прямого відтворення ґрунтується на використанні документально підтверджених даних щодо витрат, пов'язаних із створенням (розробленням) або придбанням на дату оцінки майнових прав інтелектуальної власності, які оцінюються, приведенням об'єкта права інтелектуальної власності до стану, що забезпечує його найбільш ефективно використання, з урахуванням витрат на

правову охорону, маркетингові дослідження, рекламу тощо, а також розмір прибутку суб'єкта господарювання, який створив (розробив) такий об'єкт. Його особливістю є обов'язковість збільшення виявлених фактично зазначених витрат на коефіцієнт з метою їх приведення до рівня цін на товари, роботи, послуги на дату оцінки. Такий коефіцієнт може визначатись на підставі індексу споживчих цін, що розраховується Держкомстатом, або відповідних галузевих індексів.

2.25. Оцінка об'єкта оцінки за методом прямого відтворення проводиться в такій послідовності:

досліджується фінансова звітність, бухгалтерська облікова документація (первинні та зведені документи, реєстри бухгалтерського обліку) суб'єкта права інтелектуальної власності за той період, протягом якого виконувалася робота зі створення (розробки) ОПВ і доведення його до стану, придатного для використання в запланованих цілях, під час чого виявляються всі фактичні витрати, безпосередньо пов'язані зі створенням (розробкою) об'єкта оцінки;

складається календарний графік фактичного витрачання коштів, пов'язаного з витратами на створення (розробку) та доведення ОПВ до стану, придатного для його використання за призначенням;

здійснюється приведення виявлених фактичних витрат від дати їх зазначення до дати оцінки за допомогою коефіцієнтів, що враховують зміну цін за час, що минув з моменту здійснення витрат до дати оцінки;

скориговані витрати підсумовуються, і отримана сума збільшується на розмір середнього підприємницького прибутку, що склався у відповідній галузі (сфері);

визначається в грошовому виразі величина зниження вартості об'єкта оцінки за рахунок зносу, визначеного на дату оцінки;

визначається залишкова вартість відтворення об'єкта оцінки шляхом зменшення отриманої відповідно до абзацу п'ятого цього пункту величини витрат на величину зносу.

2.26. Під час застосування методу заміщення визначається сума витрат, які необхідні для створення, розробки або придбання нового ОПВ, який за своїми споживчими, функціональними, економічними показниками може бути рівноцінною заміною об'єкта, майнові права на який оцінюються. Такі витрати повинні бути розраховані на основі цін, що діють на дату оцінки, на матеріали, товари, роботи, послуги і оплату праці у відповідному регіоні і у відповідній галузі або сфері діяльності. Вартість об'єкта оцінки за даним методом визначається в такій послідовності:

виявляються фактичні витрати всіх ресурсів, пов'язаних зі створенням і введенням у господарський оборот ОПВ, у їх натуральному виразі. Ці дані беруться з бухгалтерської облікової документації (первинних та зведених облікових документів, реєстрів бухгалтерського обліку) суб'єкта права інтелектуальної власності, який створив (розробив, придбав) ОПВ, за той період, протягом якого виконувалася робота зі створення (розробки, придбання) об'єкта і доведення його до стану, придатного для використання за призначенням;

на основі фактичних витрат ресурсів і цін на матеріали, товари, роботи, послуги і оплату праці у відповідному регіоні і у відповідній галузі або сфері діяльності, що діють на дату оцінки, розраховується загальна сума витрат;

визначена сума витрат збільшується на розмір середнього прибутку, який отримують у відповідній галузі (сфері);

визначається в грошовому виразі величина зниження вартості об'єкта оцінки за рахунок зносу, визначеного на дату оцінки;

визначається залишкова вартість заміщення об'єкта оцінки шляхом зменшення отриманої відповідно до абзацу п'ятого цього пункту величини витрат на величину зносу.

Вартість заміщення відображає вартість створення (розробки, придбання) об'єкта подібного до об'єкта права інтелектуальної власності, майнові права на який оцінюються, який за своїми споживчими, функціональними, економічними показниками може бути йому рівноцінною заміною. При цьому базовим припущенням є функціональна подібність об'єкта. Застосування цього методу можливе двома шляхами:

з використанням інформації про розмір витрат на створення (розробку, придбання) та доведення до стану, придатного для використання із запланованою метою, подібного за призначенням та корисністю об'єкта (у разі її наявності);

на підставі складеної оцінювачем відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 "Нематеріальні активи", затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 18.10.99 N 242 ( з0750-99 ), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 02.11.99 за N 750/4043 (зі змінами), та Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 "Витрати", затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 31.12.99 N 318 ( з0027-00 ), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 19.01.2000 за N 27/4248 (зі змінами), калькуляції витрат на створення (розробку, придбання) та доведення до стану, придатного для використання із запланованою метою, подібного за призначенням та корисністю об'єкта в разі відсутності документально підтвердженої інформації про розмір відповідних витрат.

2.27. Оцінка окремих видів майнових прав інтелектуальної власності може проводитись методом залишку за умови відповідного обґрунтування у звіті про оцінку доцільності застосування цього методу, який поєднує три методичні підходи і передбачає виконання оціночних процедур відповідно до пункту 23 Національного стандарту N 4 ( 1185-2007-п ).

### ***III. Рекомендації до проведення оцінки***

3.1. Оцінка майнових прав інтелектуальної власності проводиться відповідно до наведених у цій Методиці та національних стандартах оцінки майна засад різних підходів, методів, оціночних процедур, які найбільш повно відповідають обраній базі оцінки та інформаційній забезпеченості оцінки в кожному окремому випадку її проведення. Остаточна величина вартості об'єкта оцінки визначається оцінювачем шляхом обґрунтованого узагальнення отриманих за різними методами оцінки результатів розрахунків вартості майнових прав інтелектуальної власності. Узагальнення результатів розрахунків здійснюється оцінювачем на підставі обраних ним критеріїв узагальнення і встановлених пріоритетів таких критеріїв шляхом порівняння між собою результатів розрахунків за кожним із критеріїв.

3.2. Під час оцінки оцінювач зобов'язаний використовувати інформацію, що забезпечує достовірність оцінки, і складати звіт про оцінку як документ, що

містить відомості, які підтверджують усі припущення та розрахунки, прийняті і проведені в процесі оцінки. Об'єм інформації, необхідної для проведення оцінки, вибір джерел інформації і порядок її використання повинні забезпечувати належну достовірність оцінки.

3.3. Звіт про оцінку майнових прав інтелектуальної власності складається у повній формі з урахуванням вимог, установлених пунктами 56, 59, 60 і 61 Національного стандарту N 1( 1440-2003-п ), та з урахуванням особливостей, установлених Національним стандартом N 4 ( 1185-2007-п ) та цією Методикою.

3.4. Порядок затвердження (погодження) та визначення строку дії висновку про вартість майнових прав інтелектуальної власності як активів суб'єкта господарювання державного та комунального сектору економіки та господарських товариств з державною часткою (часткою комунального майна) у статутному фонді встановлюються методикою оцінки майна, що затверджується Кабінетом Міністрів України. В інших випадках строк дії висновку про вартість у разі потреби може визначатися суб'єктом оціночної діяльності – суб'єктом господарювання, який проводив оцінку, із зазначенням у звіті про оцінку майнових прав інтелектуальної власності, якщо такий строк не встановлений законодавством.

3.5. Результати переоцінки майнових прав інтелектуальної власності відображаються в бухгалтерському обліку відповідно до вимог Інструкції з обліку необоротних активів бюджетних установ, затвердженої наказом Державного казначейства України від 17.07.2000 N 64 ( z0459-00 ), зареєстрованої у Міністерстві юстиції України 31.07.2000 за N 459/4680 (зі змінами), або пункту 19 Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 "Нематеріальні активи", затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 18.10.99 N 242 ( z0750-99 ), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 02.11.99 за N 750/4043 (зі змінами).

Заступник директора  
департаменту оцінки майна  
та оціночної діяльності

В.Зеленський

**ПОСТАНОВА КМУ «Про затвердження Національного стандарту N 4  
«Оцінка майнових прав інтелектуальної власності»**



**КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ**

**ПОСТАНОВА**

**від 3 жовтня 2007 р. N 1185**

**Київ**

Про затвердження Національного стандарту N 4  
"Оцінка майнових прав інтелектуальної власності"

Відповідно до статті 9 Закону України "Про оцінку майна,  
майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні"  
( 2658-14 ) Кабінет Міністрів України **постановляє**:

Затвердити Національний стандарт N 4 "Оцінка майнових прав  
інтелектуальної власності", що додається.

Прем'єр-міністр України

**В.ЯНУКОВИЧ**

Інд. 25

**ЗАТВЕРДЖЕНО**  
постановою Кабінету Міністрів України  
від 3 жовтня 2007 р. N 1185

**НАЦІОНАЛЬНИЙ СТАНДАРТ N 4**  
"Оцінка майнових прав інтелектуальної власності"

Загальна частина

1. Національний стандарт N 4 (далі - Стандарт) є обов'язковим для застосування суб'єктами оціночної діяльності під час проведення оцінки майнових прав інтелектуальної власності, а також особами, які здійснюють відповідно до законодавства рецензування звітів про оцінку.

Стандарт може застосовуватись для визначення розміру збитків, завданих у зв'язку з неправомірним використанням об'єктів права інтелектуальної власності.

2. Об'єктами оцінки відповідно до цього Стандарту є майнові права інтелектуальної власності, які належать до об'єктів у нематеріальній формі.

**Перелік адрес зарубіжних баз даних об'єктів промислової власності,  
до яких надається безоплатний доступ в Інтернеті  
(станом на 15.01.2010)**

№ пп.	Відомство (країна)	Зміст. Адреса в Інтернеті
1.	Австралія	<p><b>БД Відомства інтелектуальної власності:</b></p> <p><b>Офіційні бюлетені патентів на винаходи (з 2002р.), промислових зразків (з 2002р.) і торговельних марок (з 2004р.)</b>  <a href="http://pericles.ipaustralia.gov.au/ols/epublish/content/olsEpublications.jsp">http://pericles.ipaustralia.gov.au/ols/epublish/content/olsEpublications.jsp</a></p> <p><b>Описи до заявок і патентів Австралії (з 1975р.)</b>  <a href="http://pericles.ipaustralia.gov.au/aub/aub_pages_1.intro">http://pericles.ipaustralia.gov.au/aub/aub_pages_1.intro</a>  <a href="http://www.ipaustralia.gov.au/auspat">http://www.ipaustralia.gov.au/auspat</a></p> <p><b>Патентні документи Австралії, США, ЄПВ і ВОІВ</b>  <a href="http://www.patentlens.net/daisy/patentlens/patentlens.html">http://www.patentlens.net/daisy/patentlens/patentlens.html</a></p> <p><b>Сайт відомства</b>  <a href="http://www.ipaustralia.gov.au/">http://www.ipaustralia.gov.au/</a></p>
2.	Австрія	<p><b>Офіційний бюлетень:</b></p> <p><b>патентів на винаходи і корисні моделі (з 2006р.)</b>  <a href="http://www.patentamt.at/Home/Erfindungsschutz/Publikationen/26706_1.html">http://www.patentamt.at/Home/Erfindungsschutz/Publikationen/26706_1.html</a></p> <p><b>торговельних марок (з 2007р.)</b>  <a href="http://www.patentamt.at/Home/Markenschutz/Publikationen/21479_1.html">http://www.patentamt.at/Home/Markenschutz/Publikationen/21479_1.html</a></p> <p><b>промислових зразків (з 2007р.)</b>  <a href="http://www.patentamt.at/Home/Designschutz/Publikationen/33054_1.html">http://www.patentamt.at/Home/Designschutz/Publikationen/33054_1.html</a></p> <p><b>Сервер публікацій Патентного відомства:</b>  описи до заявок та патентів на винаходи і корисні моделі (з 2005р.)  <a href="http://www.patentamt.at/Home/Patentamt/Publikationsserver/14444.html">http://www.patentamt.at/Home/Patentamt/Publikationsserver/14444.html</a></p> <p><b>Сайт відомства</b>  <a href="http://www.patentamt.at">www.patentamt.at</a></p>



№ пп.	Відомство (країна)	Зміст. Адреса в Інтернеті
3.	Аргентина	<p><b>Патентна база даних</b>  <a href="https://www.inpi.gov.ar/ParametrosPatentes.asp">https://www.inpi.gov.ar/ParametrosPatentes.asp</a></p> <p><b>База даних промислових зразків</b>  <a href="https://www.inpi.gov.ar/ParametrosModelos.asp">https://www.inpi.gov.ar/ParametrosModelos.asp</a></p> <p><b>База даних торговельних марок</b>  <a href="https://www.inpi.gov.ar/ParametrosMarca.asp">https://www.inpi.gov.ar/ParametrosMarca.asp</a></p> <p><b>Сайт відомства</b>  <a href="http://www.inpi.gov.ar/templates/index.asp">http://www.inpi.gov.ar/templates/index.asp</a></p>
4.	Білорусь	<p><b>База даних патентів на винаходи, корисні моделі та промислові зразки</b> (бібліографічні дані, описи до патентів, мова - російська)  <a href="http://belgopatent.org.by/opac/opac_basic.html">http://belgopatent.org.by/opac/opac_basic.html</a></p> <p><b>База даних торговельних марок</b>  <a href="http://belgopatent.org.by/trade/trade_basic.html">http://belgopatent.org.by/trade/trade_basic.html</a></p> <p><b>Сайт відомства</b>  <a href="http://belgopatent.org.by">http://belgopatent.org.by</a></p>
5.	Болгарія	<p><b>Офіційний бюлетень</b> (розділи винаходів і корисних моделей - з № 1-2006)  <a href="http://www1.bpo.bg/index.php?option=com_content&amp;task=view&amp;id=167&amp;Itemid=269">http://www1.bpo.bg/index.php?option=com_content&amp;task=view&amp;id=167&amp;Itemid=269</a></p> <p><b>Сайт відомства</b>  <a href="http://www.bpo.bg/">http://www.bpo.bg/</a></p>
6.	Бразилія	<p><b>Офіційний бюлетень</b> (патенти та торговельні марки - з червня 2005р.)  <a href="http://revista.inpi.gov.br/ConsultaINPI.asp">http://revista.inpi.gov.br/ConsultaINPI.asp</a></p> <p><b>Бази даних патентів</b> (бібліографічні дані, реферати), <b>промислових зразків, торговельних марок</b> (мова – португальська)  <a href="http://www.inpi.gov.br/menu-superior/pesquisas">http://www.inpi.gov.br/menu-superior/pesquisas</a></p> <p><b>Сайт відомства</b>  <a href="http://www.inpi.gov.br/">http://www.inpi.gov.br/</a></p>

№ пп.	Відомство (країна)	Зміст. Адреса в Інтернеті
7.	В'єтнам	<p><b>Цифрова бібліотека промислової власності</b> ( публікації з 1982р., станом на квітень 2008р. понад 165 тис. опублікованих заявок та понад 111 тис. реєстрацій усіх трьох об'єктів промислової власності)</p> <p><a href="http://iplib.noip.gov.vn">http://iplib.noip.gov.vn</a> (інтерфейс в'єтнамською та англійською мовами)</p> <p><b>Патентна база даних</b> (понад 17 тис. заявок, понад 7 тис. зареєстрованих патентів; пошук за назвою винаходу, текстом реферату, МПК, іменем заявника тощо – усього 28 критеріїв пошуку, мова в'єтнамська, англійська, англійська мова пошуку, автоматизований переклад назв та рефератів на англійську):</p> <p><a href="http://203.162.131.203/IPDL_EXT/WEBUI/WSearchPAT.php">http://203.162.131.203/IPDL_EXT/WEBUI/WSearchPAT.php</a></p> <p><b>База даних промислових зразків</b> (понад 15,6 тис. заявок, понад 11 тис. зареєстрованих зразків; пошук за назвою зразка, Локарнською класифікацією, номером заявки та реєстрації тощо, мова в'єтнамська, англійська мова пошуку форма)</p> <p><a href="http://iplib.noip.gov.vn/IPDL_EXT/WEBUI/WSearchIND.php">http://iplib.noip.gov.vn/IPDL_EXT/WEBUI/WSearchIND.php</a></p> <p><b>База даних торговельних марок</b> (понад 130 тис. заявок, біля 100 тис. реєстрацій, пошук за номерами заявок та реєстрацій, словесними знаками, за Ніццькою та Віденською класифікаціями та за товарами і послугами, мова – в'єтнамська)</p> <p><a href="http://iplib.noip.gov.vn/IPDL_EXT/WEBUI/WSearch.php">http://iplib.noip.gov.vn/IPDL_EXT/WEBUI/WSearch.php</a></p> <p>Сайт відомства: <a href="http://www.noip.gov.vn">http://www.noip.gov.vn</a></p>

№ пп.	Відомство (країна)	Зміст. Адреса в Інтернеті
8.	Вірменія	<p><b>Офіційний бюлетень промислової власності</b> (з 1995р., мова вірменська) <a href="http://www.aipa.am/ru/official-gazet/">http://www.aipa.am/ru/official-gazet/</a></p> <p><b>Офіційний бюлетень заявок на винаходи</b> (з 2001р., мова вірменська) <a href="http://www.aipa.am/ru/published-patents/">http://www.aipa.am/ru/published-patents/</a></p> <p><b>База даних патентів на винаходи і корисні моделі</b> (бібліографія та реферат російською мовою) <a href="http://www.aipa.am/ru/patents/">http://www.aipa.am/ru/patents/</a></p> <p><b>База даних винаходів і корисних моделей</b> (бібліографічні дані англійською та російською мовами, титульний лист та повний опис – вірменською) <a href="http://212.176.91.134/armpatent3.htm">http://212.176.91.134/armpatent3.htm</a></p> <p><b>База даних торговельних марок</b> <a href="http://www.aipa.am/ru/database/">http://www.aipa.am/ru/database/</a></p> <p><b>Сайт відомства (російськомовний)</b> <a href="http://www.aipa.am/ru/">http://www.aipa.am/ru/</a></p>

№ пп.	Відомство (країна)	Зміст. Адреса в Інтернеті
9.	ВОІВ	<p><b>База даних міжнародних заявок на винаходи PATENTSCOPE:</b> Заявки РСТ з 1978р. (бібліографічні дані, титульний лист, повний опис, звіт про пошук); мови: англійська, французька, 1978-1997рр. - частково російська <a href="http://www.wipo.int/pctdb/en/index.jsp">http://www.wipo.int/pctdb/en/index.jsp</a></p> <p><b>Бази даних міжнародних торговельних марок:</b> <b>Madrid Express</b> (бібліографічні дані чинних торговельних марок та таких, що втратили чинність у попередній 6-місячний період) <a href="http://www.wipo.int/ipdl/en/search/madrid/search-struct.jsp">http://www.wipo.int/ipdl/en/search/madrid/search-struct.jsp</a></p> <p><b>ROMARIN</b> (містить бібліографічні дані та зображення усіх чинних торговельних марок, занесених до міжнародного реєстру; більш детальна історія торговельних марок, ніж у БД Madrid Express) <a href="http://www.wipo.int/romarin/">http://www.wipo.int/romarin/</a></p> <p><b>База даних міжнародних промислових зразків Hague Express</b> (бібліографічні дані та зображення промислових зразків, занесених до Міжнародного реєстру та опублікованих в бюлетені, починаючи з 1999р.) <a href="http://www.wipo.int/ipdl/en/search/hague/search-struct.jsp">http://www.wipo.int/ipdl/en/search/hague/search-struct.jsp</a></p> <p><b>База даних географічних зазначень Lisbon Express</b> (містить усі географічні зазначення, зареєстровані міжнародним бюро ВОІВ) <a href="http://www.wipo.int/ipdl/en/search/lisbon/search-struct.jsp">http://www.wipo.int/ipdl/en/search/lisbon/search-struct.jsp</a></p> <p><b>Сайт відомства</b> <a href="http://www.wipo.int">http://www.wipo.int</a></p>

№ пп.	Відомство (країна)	Зміст. Адреса в Інтернеті
10.	Грузія	<p><b>Офіційний бюлетень</b>  <a href="http://www.sakpatenti.org.ge/index.php?lang_id=GEO&amp;sec_id=16&amp;lang_id=ENG">http://www.sakpatenti.org.ge/index.php?lang_id=GEO&amp;sec_id=16&amp;lang_id=ENG</a></p> <p><b>База даних патентів на винаходи</b> (бібліографічні дані, реферат, креслення; мови: грузинська, англійська)  <a href="http://www.sakpatenti.org.ge/index.php?sec_id=46&amp;lang_id=ENG&amp;cat=1&amp;search=Search">http://www.sakpatenti.org.ge/index.php?sec_id=46&amp;lang_id=ENG&amp;cat=1&amp;search=Search</a></p> <p><b>База даних корисних моделей</b> (бібліографічні дані, реферат, креслення; мови: грузинська, англійська)  <a href="http://www.sakpatenti.org.ge/index.php?sec_id=46&amp;lang_id=ENG&amp;cat=2&amp;search=Search">http://www.sakpatenti.org.ge/index.php?sec_id=46&amp;lang_id=ENG&amp;cat=2&amp;search=Search</a></p> <p><b>База даних промислових зразків</b> (бібліографічні дані, зображення; мови: грузинська, англійська)  <a href="http://www.sakpatenti.org.ge/index.php?sec_id=46&amp;lang_id=ENG&amp;cat=4&amp;search=Search">http://www.sakpatenti.org.ge/index.php?sec_id=46&amp;lang_id=ENG&amp;cat=4&amp;search=Search</a></p> <p><b>База даних торговельних марок</b> (бібліографічні дані, зображення; мови: грузинська, англійська)  <a href="http://www.sakpatenti.org.ge/index.php?sec_id=46&amp;lang_id=ENG&amp;cat=3&amp;search=Search">http://www.sakpatenti.org.ge/index.php?sec_id=46&amp;lang_id=ENG&amp;cat=3&amp;search=Search</a></p> <p><b>Сайт відомства</b>  <a href="http://www.sakpatenti.org.ge">http://www.sakpatenti.org.ge</a></p>
11.	Данія	<p><b>Офіційні бюлетені</b>  <a href="http://www.dkpto.dk/tidender/formular/Bestil_tidender.asp">http://www.dkpto.dk/tidender/formular/Bestil_tidender.asp</a></p> <p><b>Реєстри патентів і корисних моделей</b> (з 1982р.)  <a href="http://onlineweb.dkpto.dk/pvsonline/patent?action=1&amp;subAction=front&amp;language=GB">http://onlineweb.dkpto.dk/pvsonline/patent?action=1&amp;subAction=front&amp;language=GB</a></p> <p><b>Реєстр промислових зразків</b> (з 1982р.)  <a href="http://onlineweb.dkpto.dk/pvsonline/design?action=301&amp;subAction=front&amp;language=GB">http://onlineweb.dkpto.dk/pvsonline/design?action=301&amp;subAction=front&amp;language=GB</a></p> <p><b>Реєстр торговельних марок</b> (з 1982р.)  <a href="http://onlineweb.dkpto.dk/pvsonline/varemaerke?action=201&amp;subAction=front&amp;language=GB">http://onlineweb.dkpto.dk/pvsonline/varemaerke?action=201&amp;subAction=front&amp;language=GB</a></p> <p><b>Сайт відомства</b>  <a href="http://www.dkpto.org/">http://www.dkpto.org/</a></p>

№ пп.	Відомство (країна)	Зміст. Адреса в Інтернеті
12.	Естонія	<p><b>Патентні БД:</b>  <b>БД національних патентів</b> (мова естонська, англомовний реферат)  <a href="http://www.epa.ee/patent/default2.asp">http://www.epa.ee/patent/default2.asp</a>  БД європейських патентів, чинних в Естонії  <a href="http://www.epa.ee/ep/default2.asp">http://www.epa.ee/ep/default2.asp</a></p> <p><b>Сайт відомства</b>  <a href="http://www.epa.ee/">http://www.epa.ee/</a></p>
13.	ЄАПВ	<p><b>Євразійська патентно-інформаційна система ЄАПТІС:</b>  Бібліографічні дані, реферат або формула винаходу, креслення (пошук у БД ЄАПВ за бібліографічними даними, у БД інших відомств – лише нумераційний)  <a href="http://www.eapatis.com">http://www.eapatis.com</a></p> <p><b>Євразійський сервер ESP@CENET</b>  <a href="http://ea.espacenet.com">http://ea.espacenet.com</a> (Російськомовний інтерфейс)</p> <p><b>Сайт відомства</b>  <a href="http://www.eapo.org">http://www.eapo.org</a></p>
14.	Єгипет	<p><b>Патентна база даних</b> (бібліографія, реферат; мова англійська)  <a href="http://www.egypo.gov.eg/inner/english/Search_1.html">http://www.egypo.gov.eg/inner/english/Search_1.html</a></p> <p><b>Сайт відомства</b>  <a href="http://www.egypo.gov.eg/english/default.htm">http://www.egypo.gov.eg/english/default.htm</a></p>
15.	ЄПВ	<p><b>Електронно-цифрова бібліотека ЄПВ ESP@CENET:</b>  Патентна документація ЄПВ, ВОІВ, країн-членів ЄПО, а також патентна документація багатьох інших країн світу на значну глибину. Засоби для визначення індексів європейської патентної класифікації (ECLA) та застосування їх для пошуку. Інформація щодо патентних сімейств та правового статусу з БД INPADOC  <a href="http://ep.espacenet.com/">http://ep.espacenet.com/</a></p>

№ пп.	Відомство (країна)	Зміст. Адреса в Інтернеті
		<p><b>Відомості щодо наявності</b> в системі <b>ESP@CENET</b> бібліографічних даних, англomовних рефератів та повних текстів патентних документів за країнами <a href="http://ep.espacenet.com/ep/en/helpV3/coverageep.html">http://ep.espacenet.com/ep/en/helpV3/coverageep.html</a> або <a href="http://ep.espacenet.com">http://ep.espacenet.com</a> -&gt; Help Index -&gt; Bibliographic coverage of the worldwide database</p> <p><b>Сервер публікацій ЄПВ:</b> Поточні публікації європейських заявок і патентів (повні описи). Пошук за номером заявки, номером та датою публікації, МПК <a href="https://publications.european-patent-office.org/PublicationServer/search.jsp">https://publications.european-patent-office.org/PublicationServer/search.jsp</a></p> <p><b>Сайт відомства</b> <a href="http://www.epo.org">http://www.epo.org</a></p>
16.	Ізраїль	<p><b>Офіційний бюлетень з патентів і промислових зразків</b> (з вересня 2005р.) <a href="http://www.justice.gov.il/MOJHeb/RashamHaptentim/Yoman/">http://www.justice.gov.il/MOJHeb/RashamHaptentim/Yoman/</a></p> <p><b>Сайт відомства</b> <a href="http://www.justice.gov.il/MOJEng/RashamPatentim/default.htm">http://www.justice.gov.il/MOJEng/RashamPatentim/default.htm</a></p>
17.	Індія	<p><b>БД Відомства промислової власності:</b> <b>Патентний бюлетень</b> (мова англійська, з 2005р.) <a href="http://www.patentoffice.nic.in/">http://www.patentoffice.nic.in/</a></p> <p><b>Офіційна патентна база даних</b> <a href="https://210.210.88.164/patentsearch/patentsearch.aspx">https://210.210.88.164/patentsearch/patentsearch.aspx</a></p> <p><b>База даних (неофіційна) заявок і патентів на винаходи</b> (бібліографічні дані, реферат, мова – англійська, посилання на номер офіційного бюлетеня, з 2005р.) <a href="http://india.bigpatents.org/">http://india.bigpatents.org/</a></p> <p><b>Сайт відомства</b> <a href="http://www.patentoffice.nic.in">http://www.patentoffice.nic.in</a></p>

№ пп.	Відомство (країна)	Зміст. Адреса в Інтернеті
18.	Ірландія	<p><b>Реєстри та бази даних:</b>  <b>патентів, свідоцтв додаткової охорони (SPC)</b>  <a href="http://www.patentsoffice.ie/en/patents_searchingh.aspx">http://www.patentsoffice.ie/en/patents_searchingh.aspx</a></p> <p><b>промислових зразків</b>  <a href="http://www.patentsoffice.ie/en/design_searchh.aspx">http://www.patentsoffice.ie/en/design_searchh.aspx</a></p> <p><b>торговельних марок</b>  <a href="http://www.patentsoffice.ie/en/trademark_searchh.aspx">http://www.patentsoffice.ie/en/trademark_searchh.aspx</a></p> <p><b>Сайт відомства</b>  <a href="http://www.patentsoffice.ie">http://www.patentsoffice.ie</a></p>
19.	Іспанія	<p><b>Офіційний бюлетень</b>  <a href="http://www.oepm.es/bopi/bopweb/index.htm">http://www.oepm.es/bopi/bopweb/index.htm</a></p> <p><b>INTERPAT - База даних патентів Іспанії на винаходи і корисні моделі (з 1930р.), європейських патентів із зазначенням Іспанії (за наявності документа іспанською мовою). Містить зображення, опубліковані в ВОПІ з 1988р., а також повні описи</b>  <a href="http://invenes.oepm.es/InvenesWeb/faces/seleccionBase.jsp">http://invenes.oepm.es/InvenesWeb/faces/seleccionBase.jsp</a></p> <p><b>ЛАТИРАТ - База даних винаходів та корисних моделей 18 іспаномовних країн (Аргентина, Болівія, Коста-Ріка, Чілі, Колумбія, Куба, Еквадор, Гватемала, Гондурас, Мексика, Нікарагуа, Панама, Парагвай, Перу, Домініканська Республіка, Сальвадор, Уругвай, Венесуела). Містить бібліографічні дані з 1955р, зображення з 1991р., а також повні описи до патентів Мексики</b>  <a href="http://invenes.oepm.es/InvenesWeb/faces/seleccionBase.jsp">http://invenes.oepm.es/InvenesWeb/faces/seleccionBase.jsp</a></p> <p><b>База даних промислових зразків (бібліографічні дані з 1966р., зображення, опубліковані в ВОПІ з 1998р.)</b>  <a href="http://invenes.oepm.es/InvenesWeb/faces/seleccionBase.jsp">http://invenes.oepm.es/InvenesWeb/faces/seleccionBase.jsp</a></p> <p><b>База даних торговельних марок</b>  <a href="http://www.oepm.es/Localizador/homeLocator.jsp">http://www.oepm.es/Localizador/homeLocator.jsp</a></p> <p><b>Сайт відомства</b>  <a href="http://www.oepm.es">http://www.oepm.es</a></p>



№ пп.	Відомство (країна)	Зміст. Адреса в Інтернеті
20.	Італія	<p><b>Бази даних винаходів і корисних моделей, промислових зразків, торговельних марок (з 1980р.), свідоцтв додаткової охорони та топографій інтегральних мікросхем (з 1989р.)</b></p> <p><a href="http://www.uibm.gov.it/dati/">http://www.uibm.gov.it/dati/</a></p> <p><b>Сайт відомства</b></p> <p><a href="http://www.uibm.gov.it">www.uibm.gov.it</a></p>
21.	Канада	<p><b>БД Патентного відомства:</b></p> <p>Описи до патентів Канади за період понад 75 років (1,9 млн. патентних документів). Інформація стосовно правового статусу патентів і патентних заявок, у т.ч. про сплату річного мита, про втрату чинності патенту. (Мова публікації – англійська або французька)</p> <p><a href="http://Patents1.ic.gc.ca/intro-e.html">http://Patents1.ic.gc.ca/intro-e.html</a></p> <p><b><u>База даних промислових зразків (з 1861р.)</u></b></p> <p><a href="http://strategis.ic.gc.ca/app/cipo/id/displaySearch.do?language=eng">http://strategis.ic.gc.ca/app/cipo/id/displaySearch.do?language=eng</a></p> <p><b>База даних торговельних марок</b></p> <p><a href="http://www.ic.gc.ca/app/opic-cipo/trdmrks/srch/tmSrch.do?lang=eng">http://www.ic.gc.ca/app/opic-cipo/trdmrks/srch/tmSrch.do?lang=eng</a></p> <p><b>Сайт відомства</b></p> <p><a href="http://cipo.gc.ca/">http://cipo.gc.ca/</a></p>
22.	Китай	<p><b>БД англомовних бібліографічних даних та рефератів патентних заявок, бібліографічних даних корисних моделей</b></p> <p>(з вересня 1985р.)</p> <p><a href="http://www.sipo.gov.cn/sipo_English/zljs/">http://www.sipo.gov.cn/sipo_English/zljs/</a></p> <p><b>Сайт відомства (англомовний)</b></p> <p><a href="http://www.sipo.gov.cn/sipo_English/">http://www.sipo.gov.cn/sipo_English/</a></p>

№ пп.	Відомство (країна)	Зміст. Адреса в Інтернеті
23.	Корея	<p><b>Бази даних патентів на винаходи і корисні моделі (з 1948р.), англomовних рефератів (з 1979р.), промислових зразків (з 1998р.), торговельних марок (з 1998р.)</b></p> <p><a href="http://kpa.kipris.or.kr/kpa/LO/LOIN0000Fram.jsp?searchType=A">http://kpa.kipris.or.kr/kpa/LO/LOIN0000Fram.jsp?searchType=A</a></p> <p>Повнотекстовий пошук у корейськомовних описах до патентів здійснюється англійською мовою завдяки автоматизованому перекладу.</p> <p><b>Сайт відомства</b></p> <p><a href="http://eng.kipris.or.kr/">http://eng.kipris.or.kr/</a></p>
24.	Литва	<p><b>Офіційний бюлетень (з 2005р.)</b></p> <p><a href="http://www.vpb.lt/index.php?n=245&amp;l=en">http://www.vpb.lt/index.php?n=245&amp;l=en</a></p> <p><b>Бази даних національних патентів та європейських патентів, чинних у Литві</b></p> <p><a href="http://www.vpb.lt/index.php?l=en&amp;n=333">http://www.vpb.lt/index.php?l=en&amp;n=333</a></p> <p><b>База даних промислових зразків</b></p> <p><a href="http://www.vpb.lt/index.php?n=263&amp;l=en">http://www.vpb.lt/index.php?n=263&amp;l=en</a></p> <p><b>База даних торговельних марок</b></p> <p><a href="http://www.vpb.lt/index.php?n=300&amp;l=en">http://www.vpb.lt/index.php?n=300&amp;l=en</a></p> <p><b>Сайт відомства</b></p> <p><a href="http://www.vpb.lt/">http://www.vpb.lt/</a> або <a href="http://www.vpb.gov.lt">www.vpb.gov.lt</a></p>
25.	Німеччина	<p><b>Електронно-цифрова бібліотека Відомства з патентів і торговельних марок:</b></p> <p>Патентна документація Німеччини за весь період публікації та інших країн світу на значну глибину (повнота не гарантується)</p> <p><a href="http://www.depatinet.de/">http://www.depatinet.de/</a></p> <p><b>Сайт офіційних публікацій Відомства з патентів і торговельних марок (інтерфейс англійською та німецькою мовами):</b></p> <p>З 01.01.04 на сайті публікуються Патентний бюлетень, Бюлетень торговельних марок, Бюлетень промислових зразків, описи до патентів</p> <p><a href="http://publikationen.dpma.de">http://publikationen.dpma.de</a>.</p> <p><a href="http://www.dpma.de/service/publikationen.html">http://www.dpma.de/service/publikationen.html</a></p>

№ пп.	Відомство (країна)	Зміст. Адреса в Інтернеті
		<p><b>Реєстри</b> торговельних марок, патентів на винаходи, корисні моделі та промислові зразки; патентний реєстр колишньої НДР  <a href="https://dpinfo.dpma.de">https://dpinfo.dpma.de</a></p> <p>(Реєстр працює з понеділка по п'ятницю з 9 до 18 год. Доступ безоплатний, але через реєстрацію. Є англomовний інтерфейс, дані лише німецькою мовою)</p> <p><b>Сайт відомства</b>  <a href="http://www.dpma.de">http://www.dpma.de</a></p>
26.	Норвегія	<p><b>Патентний бюлетень</b> (з 2001р.)  <a href="https://www.patentstyret.no/no/Patent/Publikasjoner/Patenttidende/Patenttidende_2001/">https://www.patentstyret.no/no/Patent/Publikasjoner/Patenttidende/Patenttidende_2001/</a></p> <p><b>Бюлетень промислових зразків</b> (з 1998р.)  <a href="https://www.patentstyret.no/no/Design/Publikasjoner/Designtidende/">https://www.patentstyret.no/no/Design/Publikasjoner/Designtidende/</a></p> <p><b>Бюлетень торговельних марок</b> (з 1998р.)  <a href="https://www.patentstyret.no/no/Varemerke/Publikasjoner/Varemerketidende/">https://www.patentstyret.no/no/Varemerke/Publikasjoner/Varemerketidende/</a></p> <p><b>База даних патентів на винаходи, промислових зразків і торговельних марок</b> (мова – норвезька)  <a href="http://dbsearch.patentstyret.no/Default.aspx">http://dbsearch.patentstyret.no/Default.aspx</a></p> <p><b>Повні описи до патентів</b> (з 2003р.)  <a href="https://www.patentstyret.no/no/Patent/Publikasjoner/Norske_Patenter_2003-/">https://www.patentstyret.no/no/Patent/Publikasjoner/Norske_Patenter_2003-/</a></p> <p><b>Сайт відомства</b>  <a href="http://patentstyret.no/en/english/">http://patentstyret.no/en/english/</a></p>
27.	Польща	<p><b>Офіційні бюлетені</b> (з 1999р.)  <a href="http://www.uprp.pl/wydawnictwa/">http://www.uprp.pl/wydawnictwa/</a></p> <p><b>Бази даних патентних заявок і патентів на винаходи, корисних моделей, промислових зразків, торговельних марок</b>  (мова - польська)  <a href="http://www.uprp.pl/patentwebaccess/databasechoose.aspx?language=english">http://www.uprp.pl/patentwebaccess/databasechoose.aspx?language=english</a></p>

№ пп.	Відомство (країна)	Зміст. Адреса в Інтернеті
		<b>Сайт відомства</b> <a href="http://www.uprp.pl">http://www.uprp.pl</a>
28.	Португалія	<b>Офіційний бюлетень</b> <a href="http://www.marcaspatentes.pt/index.php?action=view_collection&amp;id=61&amp;module=filemanagermodule&amp;src=%40section37">http://www.marcaspatentes.pt/index.php?action=view_collection&amp;id=61&amp;module=filemanagermodule&amp;src=%40section37</a> <b>База даних патентів на винаходи</b> <a href="http://www.inpi.pt/services/patent_search.html">http://www.inpi.pt/services/patent_search.html</a> <b>База даних промислових зразків</b> <a href="http://www.inpi.pt/services/design_search.html">http://www.inpi.pt/services/design_search.html</a> <b>База даних торговельних марок</b> <a href="http://www.inpi.pt/services/trademark_search.html">http://www.inpi.pt/services/trademark_search.html</a> <b>Сайт відомства</b> <a href="http://www.inpi.pt">www.inpi.pt</a>
29.	Росія	<b>Офіційні бюлетені:</b> <b>Винаходів і корисних моделей (останні 3 номери)</b> <a href="http://www1.fips.ru/wps/wcm/connect/content_ru/ru/inform_resources/electron_bulletins/inventions_utility_models/">http://www1.fips.ru/wps/wcm/connect/content_ru/ru/inform_resources/electron_bulletins/inventions_utility_models/</a> <b>Промислових зразків (останній номер)</b> <a href="http://www1.fips.ru/wps/wcm/connect/content_ru/ru/inform_resources/electron_bulletins/industrial_designs/">http://www1.fips.ru/wps/wcm/connect/content_ru/ru/inform_resources/electron_bulletins/industrial_designs/</a> <b>Торговельних марок та найменувань місць походження (останні 2 номери)</b> <a href="http://www1.fips.ru/wps/wcm/connect/content_ru/ru/inform_resources/electron_bulletins/brands_and_points/">http://www1.fips.ru/wps/wcm/connect/content_ru/ru/inform_resources/electron_bulletins/brands_and_points/</a> <b>Програм для ЕОМ, баз даних, топологій (останній номер)</b> <a href="http://www1.fips.ru/wps/wcm/connect/content_ru/ru/inform_resources/electron_bulletins/program_bd_topologies/">http://www1.fips.ru/wps/wcm/connect/content_ru/ru/inform_resources/electron_bulletins/program_bd_topologies/</a>

№ пп.	Відомство (країна)	Зміст. Адреса в Інтернеті
		<p><b>Бази даних:</b>  <b>Реферати російських патентних документів (з 1994р.); формули корисних моделей (з 1994р.); перспективні винаходи</b>  <a href="http://www1.fips.ru/wps/wcm/connect/content_ru/ru/inform_re_sources/inform_retrieval_system/">http://www1.fips.ru/wps/wcm/connect/content_ru/ru/inform_re_sources/inform_retrieval_system/</a>  Логін: <b>guest</b>  Пароль: <b>guest</b></p> <hr/> <p><b>Відкриті реєстри:</b>  Реєстр російських винаходів  Реєстр російських корисних моделей  Реєстр заявок на видачу патенту Російської Федерації на винаходи  Реєстр заявок на видачу патенту Російської Федерації на корисні моделі  Реєстр промислових зразків  Реєстр торговельних марок  Реєстр загальновідомих в Росії торговельних марок  Реєстр міжнародних торговельних марок, чинних в Росії  <a href="http://www.fips.ru/cdfi/index.htm">http://www.fips.ru/cdfi/index.htm</a></p> <hr/> <p><b>Російський сервер <u>ESP@CENET</u> (російськомовний інтерфейс, пошук англійською мовою)</b>  <a href="http://ru.espacenet.com">http://ru.espacenet.com</a></p> <hr/> <p><b>Сайт відомства</b>  <a href="http://www1.fips.ru/wps/wcm/connect/content_ru/ru">http://www1.fips.ru/wps/wcm/connect/content_ru/ru</a></p>

№ пп.	Відомство (країна)	Зміст. Адреса в Інтернеті
30.	Румунія	<p><b>Офіційний бюлетень</b> (Розділ “Промислові зразки” з 2008р.)  <a href="http://bd.osim.ro/dm/bopi_index.jsp">http://bd.osim.ro/dm/bopi_index.jsp</a></p> <p><b>Патентна база даних RoPatentSearch:</b>  Бібліографія румунською мовою, реферат румунською та англійською мовами  <a href="http://bd.osim.ro/cgi-bin/invsearch8">http://bd.osim.ro/cgi-bin/invsearch8</a></p> <p><b>Реєстр промислових зразків</b>  <a href="http://bd.osim.ro/dm/index.jsp">http://bd.osim.ro/dm/index.jsp</a></p> <p><b>База даних торговельних марок</b>  <a href="http://bd.osim.ro/marci/index.jsp">http://bd.osim.ro/marci/index.jsp</a></p> <p><b>Реєстр національних торговельних марок</b>  <a href="http://bd.osim.ro/marci/index.jsp">http://bd.osim.ro/marci/index.jsp</a></p> <p><b>Сайт відомства</b>  <a href="http://www.osim.ro/">http://www.osim.ro/</a></p>
31.	Сербія	<p><b>Сервер публікацій патентів на винаходи (з 2007р.) та промислових зразків і торговельних марок</b>  <a href="http://www.zis.gov.rs/en/home/#">http://www.zis.gov.rs/en/home/#</a></p> <p><b>Сайт відомства</b>  <a href="http://www.zis.gov.rs">www.zis.gov.rs</a></p>
32.	Сінгапур	<p><b>Патентний бюлетень</b> (безоплатний перегляд та вивантаження бюлетеня за останні 3 місяці, ретроспективу можна замовляти за плату на CD-ROM)  <a href="http://www.epatents.gov.sg/Journal/">http://www.epatents.gov.sg/Journal/</a></p> <p><b>База даних рішень щодо торговельних марок (з 2008р. – також і патентів)</b>  <a href="http://www.ipos.gov.sg/topNav/pub/Legal+Decisions.htm">http://www.ipos.gov.sg/topNav/pub/Legal+Decisions.htm</a></p> <p><b>Сайт відомства</b>  <a href="http://www.ipos.gov.sg">http://www.ipos.gov.sg</a></p>

№ пп.	Відомство (країна)	Зміст. Адреса в Інтернеті
33.	Словаччина	<p><b>Електронний портал eSKipo:</b> Дані реєстрів патентів на винаходи, корисні моделі, свідоцтв додаткової охорони, промислових зразків і торговельних марок. Бібліографія, реферати та повні описи до патентів на винаходи, бібліографія та повні описи до патентів на корисні моделі словацькою мовою (патентні документи Словаччини та колишньої Чехословаччини – публікації з 1981р.) <a href="http://www.indprop.gov.sk/eskipo.php?lang=en&amp;idd=2">http://www.indprop.gov.sk/eskipo.php?lang=en&amp;idd=2</a></p> <p><b>Сайт відомства</b> <a href="http://www.indprop.gov.sk">http://www.indprop.gov.sk</a> <a href="http://www.upv.sk">http://www.upv.sk</a></p>
34.	Словенія	<p><b>Бази даних:</b> <b>Видані патенти на винаходи</b> (бібліографічні дані, назви та реферати описів до патентів, правовий статус англ. мовою) <a href="http://www2.uil-sipo.si/dse.htm">http://www2.uil-sipo.si/dse.htm</a></p> <p><b>Повні описи до патентів</b> <a href="http://www3.uil-sipo.si/PublicationServer/index.jsp?lg=en">http://www3.uil-sipo.si/PublicationServer/index.jsp?lg=en</a></p> <p><b>Свідоцтва додаткової охорони (SPC)</b> (бібліографічні дані, номер основного патенту, назва винаходу та назва продукту англ. мовою) <b>Промислові зразки</b> <b>Торговельні марки</b> <a href="http://www2.uil-sipo.si/dse.htm">http://www2.uil-sipo.si/dse.htm</a></p> <p><b>Сайт відомства</b> <a href="http://www.uil-sipo.si">http://www.uil-sipo.si</a></p>
35.	Сполучене Королівство Великої Британії та	<p><b>Офіційний патентний бюлетень</b> (з 2006р.) <a href="http://www.ipo.gov.uk/patent/p-journal/p-pj">http://www.ipo.gov.uk/patent/p-journal/p-pj</a></p> <p><b>Бюлетень промислових зразків</b> (за останній рік) <a href="http://www.ipo.gov.uk/d-journal/d-dj.htm">http://www.ipo.gov.uk/d-journal/d-dj.htm</a></p>

№ пп.	Відомство (країна)	Зміст. Адреса в Інтернеті
	Північної Ірландії	<p><b>Патентні бази даних :</b></p> <p><b>Заявки, патенти, свідоцтва додаткової охорони</b> (пошук за номером заявки, номером публікації, в БД ЄПВ <b>ESP@CENET</b>)  <a href="http://www.ipo.gov.uk/types/patent/p-os/p-find.htm">http://www.ipo.gov.uk/types/patent/p-os/p-find.htm</a></p> <p><b>Сервер публікацій:</b> пошук за номером патентного документа та/або датою публікації (з 2007р.)  <a href="http://www.ipo.gov.uk/types/patent/p-os/p-find/p-find-publication.htm">http://www.ipo.gov.uk/types/patent/p-os/p-find/p-find-publication.htm</a></p> <p><b>Заявки і патенти</b> в системі <b>ESP@CENET</b>: заявки – з 1979р., патенти – з 2002р.  <a href="http://gb.espacenet.com">http://gb.espacenet.com</a></p> <p><b>Торговельні марки</b> (пошук за текстом, за Віденською та Ніщцькою класифікаціями)  <a href="http://www.ipo.gov.uk/tm/t-find/t-find-text/">http://www.ipo.gov.uk/tm/t-find/t-find-text/</a></p> <p><b>Сайт відомства</b>  <a href="http://www.patent.gov.uk">http://www.patent.gov.uk</a></p>
36.	США	<p><b>Бази даних патентів і патентних заявок:</b></p> <p>Окремі БД описів до патентів США з 1790 р. (PATFT) та патентних заявок з 2001 р. (APPFT). Пошук за бібліографічними даними і текстом формули та опису – з 1976 р.  <a href="http://www.uspto.gov/patft/index.html">http://www.uspto.gov/patft/index.html</a></p> <p><b>Пошукова система торговельних марок</b>  <a href="http://tess2.uspto.gov/bin/gate.exe?f=tess&amp;state=frj2nn.1.1">http://tess2.uspto.gov/bin/gate.exe?f=tess&amp;state=frj2nn.1.1</a></p> <p><b>Сайт відомства</b>  <a href="http://www.uspto.gov">http://www.uspto.gov</a></p>
37.	Тайвань	<p><b>Бази даних патентів і торговельних марок</b> (патенти на винаходи – з 1993р, корисні моделі – з 1998р., патентні заявки – з 2003р.)  <a href="http://www.tipo.gov.tw/en/AllInOne_Show.aspx?path=3250&amp;guid=ae6ccb45-cdba-421c-a81b-21da477b2a9c&amp;lang=en-us">http://www.tipo.gov.tw/en/AllInOne_Show.aspx?path=3250&amp;guid=ae6ccb45-cdba-421c-a81b-21da477b2a9c&amp;lang=en-us</a></p> <p><b>Сайт відомства</b>  <a href="http://www.tipo.gov.tw/en/index.aspx">http://www.tipo.gov.tw/en/index.aspx</a></p>



№ пп.	Відомство (країна)	Зміст. Адреса в Інтернеті
38.	Туреччина	<p><b>Бази даних патентів, промислових зразків, торговельних марок</b> (мова - турецька)  <a href="http://online.tpe.gov.tr/eng/">http://online.tpe.gov.tr/eng/</a></p> <p><b>Сайт відомства</b>  <a href="http://www.turkpatent.gov.tr/portal/default_en.jsp">http://www.turkpatent.gov.tr/portal/default_en.jsp</a></p>
39.	Угорщина	<p><b>БД Патентного відомства:</b>  <b>Офіційний бюлетень</b> “The Gazette of Patents and Trademarks” (винаходи, свідоцтва додаткової охорони, корисні моделі, промислові зразки, сорти рослин, географічні зазначення, торговельні марки) з 1996р.  <a href="http://www.hpo.hu/English/kiadv/szkyv">http://www.hpo.hu/English/kiadv/szkyv</a>  <a href="http://www.hpo.hu/English/adatbazis/kozlony_ab/">http://www.hpo.hu/English/adatbazis/kozlony_ab/</a> (пошук з 1996 р.)</p> <p><b>Бази даних патентів на винаходи, корисних моделей, промислових зразків, торговельних марок</b>  <a href="http://pipacsweb.hpo.hu/piaopt/pia09_01reg.htm?v=hunpia&amp;a=eng\start">http://pipacsweb.hpo.hu/piaopt/pia09_01reg.htm?v=hunpia&amp;a=eng\start</a></p> <p><b>Сайт відомства</b>  <a href="http://www.hpo.hu">http://www.hpo.hu</a></p>
40.	Узбекистан	<p><b>Офіційний бюлетень</b> (з 2007р.), <b>річні звіти</b> (з 2005р.) та <b>покажчики</b> (з 2003р.)  <a href="http://www.patent.uz/bul.htm">http://www.patent.uz/bul.htm</a></p> <p><b>Сайт відомства</b>  <a href="http://www.patent.uz">http://www.patent.uz</a></p>
41.	Філіппіни	<p><b>Офіційний бюлетень</b>  <a href="http://www.ipophil.gov.ph/PatGazette">www.ipophil.gov.ph/PatGazette</a> (<a href="http://www.ipophil.gov.ph">www.ipophil.gov.ph</a>)</p> <p><b>База даних патентів на винаходи, корисні моделі, промислові зразки</b> (з 1948р.) та <b>заявок за новим Патентним законом</b> (з1998р.) (бібліографічні дані, частково реферати)  <a href="http://www.ipophil.gov.ph/PatSearch">www.ipophil.gov.ph/PatSearch</a> (<a href="http://www.ipophil.gov.ph">www.ipophil.gov.ph</a>)</p> <p><b>Сайт відомства</b>  <a href="http://www.ipophil.gov.ph">www.ipophil.gov.ph</a></p>

№ пп.	Відомство (країна)	Зміст. Адреса в Інтернеті
42.	Франція	<p><b>БД національного інституту промислової власності:</b>  <b>Офіційний бюлетень (патенти на винаходи - з 2005р., промислові зразки і торговельні марки – з 2006р.)</b>  <a href="http://www.inpi.fr/fr/services-et-prestations/recherches-en-ligne/bulletins-officiels-de-la-pi-bopi.html">http://www.inpi.fr/fr/services-et-prestations/recherches-en-ligne/bulletins-officiels-de-la-pi-bopi.html</a></p> <p><b>Патентні заявки (з 1978р.), патенти (з 1989р.)</b>  <a href="http://fr.espacenet.com/">http://fr.espacenet.com/</a></p> <p><b>Сайт відомства</b>  <a href="http://www.inpi.fr">http://www.inpi.fr</a></p>
43.	Хорватія	<p>Цифрова бібліотека: бази даних патентів на винаходи, торговельних марок (національних та міжнародних із зазначенням Хорватії) та промислових зразків (бібліографічні дані, титульні листи описів до патентів, зображення промислових зразків, торговельних марок)  <a href="http://www.dziv.hr/DigitalLibrary/default.asp?izb=en">http://www.dziv.hr/DigitalLibrary/default.asp?izb=en</a></p> <p>Сайт відомства <a href="http://www.dziv.hr">http://www.dziv.hr</a></p>
44.	Чехія	<p><b>Офіційний бюлетень (з 2000р.)</b>  <a href="http://isdvapl.upv.cz/servlet/page?_pageid=82,116&amp;dad=portal30&amp;schema=PORTAL30&amp;447_102.menu_f=4314&amp;448_102.folder_f=5825">http://isdvapl.upv.cz/servlet/page?_pageid=82,116&amp;dad=portal30&amp;schema=PORTAL30&amp;447_102.menu_f=4314&amp;448_102.folder_f=5825</a></p> <p><b>Бази даних патентів і корисних моделей, торговельних марок, промислових зразків, географічних зазначень</b>  <a href="http://isdvapl.upv.cz/servlet/page?_pageid=82,315&amp;dad=portal30&amp;schema=PORTAL30">http://isdvapl.upv.cz/servlet/page?_pageid=82,315&amp;dad=portal30&amp;schema=PORTAL30</a></p> <p><b>Сайт відомства</b>  <a href="http://www.upv.cz">www.upv.cz</a></p>
45.	Чілі	<p><b>Офіційний бюлетень (з травня 2003р.)</b>  <a href="http://www.dpi.cl/default.asp?cuerpo=578">http://www.dpi.cl/default.asp?cuerpo=578</a></p> <p><b>Бази даних: патенти (бібліографічні дані з 1960р., мова іспанська) і торговельні марки</b>  <a href="http://www.dpi.cl/dpi_web/Frm_Login_default2.htm">http://www.dpi.cl/dpi_web/Frm_Login_default2.htm</a></p> <p><b>Сайт відомства</b>  <a href="http://www.inapi.cl/">http://www.inapi.cl/</a></p>

№ пп.	Відомство (країна)	Зміст. Адреса в Інтернеті
46.	Швейцарія	<p><b>БД Інституту інтелектуальної власності:</b>  Реєстр об'єктів промислової власності (винаходів, свідоцтв додаткової охорони, промислових зразків, торговельних марок)  <a href="http://www.swissreg.ch">http://www.swissreg.ch</a>  <a href="https://www.swissreg.ch/srclient/faces/jsp/start.jsp">https://www.swissreg.ch/srclient/faces/jsp/start.jsp</a></p> <p><b>Патенти Швейцарії</b>, включені до системи <b>ESP@CENET</b>  <a href="http://www.espacenet.ch">http://www.espacenet.ch</a></p> <p><b>Сайт відомства</b>  <a href="http://www.ige.ch/">http://www.ige.ch/</a></p>
47.	Японія	<p><b>Електронно-цифрова бібліотека патентного відомства:</b>  Англомовні реферати патентних заявок Японії з 1976р., описи до заявок і патентів японською мовою з автоматизованим перекладом з японської на англійську переважно з 1993р., більш ранні (з початку їх публікації) - лише у факсимільному вигляді мовою оригіналу  <a href="http://www.ipdl.inpit.go.jp/homepg_e.ipdl">http://www.ipdl.inpit.go.jp/homepg_e.ipdl</a></p> <p>(Розділи Searching PAJ (англомовні реферати), Patent Database (повні описи, нумераційний пошук) Concordance (відповідність між номерами різних публікацій одного винаходу), FI/F-term search (застосування японських пошукових класифікацій). Бюлетені промислових зразків і торговельних марок)</p> <p><b>Сайт відомства</b>  <a href="http://www.jpo.go.jp/">http://www.jpo.go.jp/</a></p>

Перелік науково-технічних баз даних та довідкових ресурсів,  
до яких надається безоплатний доступ в Інтернеті  
(станом на 15.10.2010 року)

№ п/п	Назва бази даних (повна назва бази даних)	Зміст. Адреса в Інтернеті
Політематичні бази даних та пошукові системи		
1.	Каталог електронних журналів відкритого доступу Directory of Open Access Journals (DOAJ)	Безоплатні електронні ресурси з різноманітної тематики, у т.ч. науково-технічні статті або реферати <a href="http://www.doaj.org">http://www.doaj.org</a>
2.	Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America	Статті з фізики, біології <a href="http://www.pnas.org/">http://www.pnas.org/</a>
3.	Scirus	Пошукова система зарубіжної науково-технічної інформації <a href="http://www.scirus.com">http://www.scirus.com</a>
4.	SCITOPICS	Наука, техніка, медицина <a href="http://www.scitopics.com/">http://www.scitopics.com/</a>
5.	Science. gov (США)	Реферативна інформація з прикладних наук та технологій <a href="http://science.gov/browse/w_113.htm">http://science.gov/browse/w_113.htm</a>
6.	HighWire Press (Stanford University (США))	Реферати та повні тексти статей з журналів з різних галузей знань <a href="http://highwire.stanford.edu/">http://highwire.stanford.edu/</a>
Медицина, біологія		
7.	Public Library of Science One (PloS)	Реферати та повні тексти статей з біотехнології, медицини, екології <a href="http://www.plosone.org/home.action">http://www.plosone.org/home.action</a>
8.	Бази даних Національної медичної бібліотеки США (Medline, Pubmed,	Бази даних з різних напрямків медицини та біології <a href="http://www.nlm.nih.gov/databases/">http://www.nlm.nih.gov/databases/</a>

	Toxline, AIDSInfo)	
9.	Pubmedcentral	Електронні журнали відкритого доступу <a href="http://www.pubmedcentral.nih.gov/about/openftlist.html">http://www.pubmedcentral.nih.gov/about/openftlist.html</a>
10.	HEALTH HERITAGE (тестова БД традиційних знань, розміщена на сайті BOIB на прохання Уряду Індії)	Документація щодо кодифікованих традиційних знань індійської традиційної медицини (хімічний склад, біологічна активність, медичні властивості та інше промислове застосування рослин) <a href="http://www.wipo.int/ipdl/en/search/tkdl/search-struct.jsp">http://www.wipo.int/ipdl/en/search/tkdl/search-struct.jsp</a>
11.	Korean Traditional Knowledge Portal	Традиційна корейська медицина <a href="http://www.koreantk.com/en/JZ0100.jsp">http://www.koreantk.com/en/JZ0100.jsp</a>
Хімія		
12.	COMMON CHEMISTRY (CAS)	Найменування та номери реєстру CAS біля 7800 найбільш поширених у вжитку хімічних речовин та сполук, хімічні структури та молекулярні формули, синоніми назв, посилання до відповідних статей Вікіпедії <a href="http://www.commonchemistry.org/">http://www.commonchemistry.org/</a>
13.	CHEMNET Росія	Електронні версії журналів Вестник Московского университета Серія "Химия", Российский химический журнал (Журнал РХО им. Д.И. Менделеева), повні тексти та анотації статей з хімії (1994-2008pp.) <a href="http://www.chem.msu.su/rus/">http://www.chem.msu.su/rus/</a>
14.	Видавництво Сибірського відділення РАН	Анотований зміст наукових журналів <a href="http://www.sibran.ru/">http://www.sibran.ru/</a>
15.	Хімічний каталог (Росія)	Реакції, реагенти, словники, статті і книги з органічної хімії <a href="http://www.ximicat.com/index.php?razdel=org">http://www.ximicat.com/index.php?razdel=org</a>
16.	The Open Analytical Chemistry Journal	Статті з усіх напрямків аналітичної хімії <a href="http://www.bentham.org/open/toacj/index.htm">http://www.bentham.org/open/toacj/index.htm</a>
17.	The Open Catalysis Journal	Статті з гетерогенного, гомогенного та біокаталізу <a href="http://www.bentham.org/open/tocatj/index.htm">http://www.bentham.org/open/tocatj/index.htm</a>
18.	The Open	Статті з усіх питань спектроскопії та прикладної

	Spectroscopy Journal	спектроскопії <a href="http://www.bentham.org/open/tospecj/index.htm">http://www.bentham.org/open/tospecj/index.htm</a>
19.	The Open Organic Chemistry Journal	Статті з усіх галузей органічної хімії <a href="http://www.bentham.org/open/toocj/index.htm">http://www.bentham.org/open/toocj/index.htm</a>
Комп'ютерні технології		
20.	The ACM Digital Library (Association of Computer Machinery)	Реферати та повні тексти статей з журналів, матеріали конференцій тощо з комп'ютерної технології <a href="http://portal.acm.org/dl.cfm">http://portal.acm.org/dl.cfm</a>
21.	The Open Software Engineering Journal	Статті з питань інженерії розробки ПЗ <a href="http://www.bentham.org/open/tosej/index.htm">http://www.bentham.org/open/tosej/index.htm</a>
Сільське господарство		
22.	The Open Agriculture Journal	Агрономія, ґрунтознавство, захист врожаю, <a href="http://www.bentham.org/open/toasj/index.htm">http://www.bentham.org/open/toasj/index.htm</a>
23.	The Open Biotechnology Journal	Сільськогосподарська біотехнологія, біотехнологія довкілля <a href="http://www.bentham.org/open/tobiotj/index.htm">http://www.bentham.org/open/tobiotj/index.htm</a>
24.	AGRIS	Міжнародна інформаційна система з сільськогосподарської науки і технології <a href="http://www.fao.org/agris">http://www.fao.org/agris</a>
25.	The Open Veterinary Science Journal	Статті з експериментальних та клінічних досліджень в галузі ветеринарії <a href="http://www.bentham.org/open/tovsj/index.htm">http://www.bentham.org/open/tovsj/index.htm</a>
Будівництво		
26.	Civil Engineering Database	Реферати, статті, матеріали конференцій тощо з питань наземного будівництва <a href="http://www.pubs.asce.org/cedbsrch.html">http://www.pubs.asce.org/cedbsrch.html</a>
27.	The Open Civil Engineering Journal	Статті, огляди, листи з усіх питань будівництва, зокрема будівельні матеріали та конструкції, фундаменти, берегові та морські споруди тощо <a href="http://www.bentham.org/open/tociej/openaccess2.htm">http://www.bentham.org/open/tociej/openaccess2.htm</a>

Навчальне видання

ЗОЛОТУХІНА Інна Василівна

ГОРЕЛКОВ Дмитро Вікторович

## **ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ**

### **ОПОРНИЙ КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ**

для студентів спеціальностей 8.091711 «Технологія харчування», 8.091702 «Технологія хліба, кондитерських, макаронних виробництв та харчових концентратів», 7.091706 «Технологія зберігання консервування та переробки плодів та овочів», 7.091709 «Технологія зберігання консервування та переробки молока», 7.091707 «Технологія зберігання, консервування та переробки м'яса»

---

Підп. до друку . .10 р. Формат 60x84 1/16. Папір офсет. Друк офс.  
Обл.-вид. арк.- Ум. друк. арк.- Тираж 100 прим. Зам.№

---

Харківський державний університет харчування та торгівлі.  
61051. Харків-51, вул. Клочківська, 333.  
ДОД ХДУХТ. Харків-51, вул. Клочківська, 333.